

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Praha 2009

Renata Koňáková

Univerzita Karlova v Praze

Husitská teologická fakulta

Bakalářská práce

Problematika útěkářství dětí a mládeže v České republice z pohledu Linky vzkaz domů

Problems about child's and juvenil's runaway in Czech Republic in the view of the Home Message Line

Katedra:

Učitelství

Studijní obor:

Sociální pedagogika

Forma studia:

Prezenční

Vedoucí práce:

prof. PhDr. RNDr. Marie Vágnerová, CSc.

Autor:

Renata Koňáková

Praha 2009

Poděkování

Ráda bych poděkovala především paní **prof. PhDr. RNDr. Marii Vágnerové, CSc.**, vedoucí mojí bakalářské práce, za její podporu, odbornou pomoc a vedení při zpracovávání tématu, za cenné připomínky a doporučení, a za její vstřícnost a ochotu. Samozřejmě také za všechny teoretické a praktické znalosti a zkušenosti, které nám v průběhu našeho studia vždy předávala.

Dále děkuji paní **Bc. Šárce Laipoldové**, vedoucí Linky vzkaz domů, za to, že při poskytování služeb na Lince mi léta ochotně radí, můj zájem pomáhat dětským klientům průběžně podporovala a pro účel mojí práce mi vstřícně poskytla některá statistická data za rok 2008, pročetla a schválila mnou zpracované kazuistiky a statistiky.

Současně děkuji paní **PhDr. Heleně Volechové**, vedoucí oddělení sociální prevence Úřadu m.č. Praha 5, za zapůjčené materiály a za předávání cenných zkušeností a doporučení z úhlu pohledu kurátorky pro děti a mládež, které denně využívám v rámci činnosti ve jmenovaném oddělení a zužitkovala jsem je i v mojí bakalářské práci.

V neposlední řadě děkuji panu **mjr. Mgr. Janu Machutovi**, zástupci vedoucího oddělení mravnost – mládež Služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia, za odbornou konzultaci, vyhledání a ochotné poskytnutí podkladů k problematice.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „*Problematika útěkářství dětí a mládeže v České republice z pohledu Linky vzkaz domů*“ vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 20. 8. 2009

Renata Koňáková

Anotace v jazyce českém

Ve své bakalářské práci stručným způsobem nastiňuji problematiku dítěte na útěku a pohřešovaného dítěte a uvedené fenomény dávám do souvislostí se širokou škálou dalších oblastí, kterých se ve své podstatě velmi úzce dotýkají. Dalším vytyčeným cílem práce je představit Linku vzkaz domů, pracoviště, které každý den bezprostředně přichází s uvedenou cílovou skupinou dětí a mládeže do kontaktu v rámci telefonické krizové intervence, která je prioritním posláním této linky. Linka vzkaz domů dále mapuje celou výše uvedenou problematiku, která se dotýká tisíců dětí ročně. Rovněž svojí vzdělávací a publikační činností upozorňuje na vážnost dané skutečnosti nejen odborníky, ale také širokou veřejnost, a snaží se působit preventivně v rámci tohoto jevu. Praktická část práce si klade za cíl představit na konkrétních příkladech statistik a kazuistik hovory, které se na Lince vzkaz domů objevují.

Anotace v anglickém jazyce

In my study I decided in brief outline problems child runaways from home and missing child and put these phenomenon in context with wide range other sphere, which are in close connection. Next aim of my work is presentation of Message Home Line service. Message Home Line is a child crisis intervention line intended particularly for child runaways from home, children's or reformatory homes or children expelled from home. This line also makes survey of this problems, which affect thousands children every year. Message Home Line service via educational and publishing activity present these social problems not only for professionals, but also for the general public, last but not least aim is prevention of these problems. The practical part focuses on the research conducted at the selected statistics and casuistry of phone calls which are appearing from Message Home Line.

Klíčová slova v češtině

Dítě, dítě na útěku, útek z domova, útek z ústavního zařízení, pohřešované dítě, nejčastější problémy dětského věku, bio-psycho-sociální situace dítěte na útěku, Linka vzkaz domů, Pomněnkový den

Klíčová slova v angličtině

Child, child on the run, runaways from home, runaways from sanatorium, missing child, most frequent of infancy, Biopsychosocial model of runaways child, Message Home Line, Forget-me-not day

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	7
ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 NEJČASTĚJŠÍ PROBLÉMY DĚTSKÉHO VĚKU.....	11
1.1 RODINNÉ VZTAHY	11
1.2 VRSTEVNICKÉ VZTAHY VE SMYSLU PŘÁTELSTVÍ A PARTNERSTVÍ.....	15
1.3 PROBLÉMY SPOJENÉ SE ŠKOLOU	17
1.4 SYNDROM TÝRANĚHO, ZNEUŽÍVANĚHO A ZANEDBÁVANĚHO DÍTĚTE (CAN).....	19
2 DÍTĚ NA ÚTĚKU	25
2.1 CHARAKTERISTIKA ÚTĚKŮ	25
2.2 DRUHY ÚTĚKŮ.....	27
2.2.1 ÚtĚky z domova.....	29
2.2.2 ÚtĚky z ústavních zařízení.....	31
2.2.3 Toulání.....	33
2.3 SITUACE DÍTĚTE NA ÚTĚKU	34
2.3.1 Psychická a fyzická situace.....	34
2.3.2 Sociálně-právní situace.....	35
3 POHŘEŠOVANÉ DĚTI	40
3.1 VYMEZENÍ POJMU	40
3.2 PÁTRÁNÍ PO POHŘEŠOVANÝCH DĚTECH.....	40
3.3 MEZINÁRODNÍ DEN POHŘEŠOVANÝCH DĚTÍ A POMNĚNKOVÝ DEN.....	41
3.4 STATISTIKY	42
4 LINKA VZKAZ DOMŮ	44
4.1 LINKY TELEFONICKÉ KRIZOVÉ INTERVENCE VE SVĚTĚ A V ČR	44
4.2 VZNIK LINKY VZKAZ DOMŮ	45
4.3 FORMY POMOCI POSKYTOVANÉ LINKOU VZKAZ DOMŮ	46
4.3.1 Standardní služby.....	46
4.3.2 Speciální služby.....	47
4.4 SPOLUPRÁCE S ORGÁNY SOCIÁLNĚ-PRÁVNÍ OCHRANY DĚTÍ A S POLICIÍ ČR.....	49
4.5 MEDIÁLNÍ A PUBLIKAČNÍ ČINNOST	50
4.6 VÝCVIKOVÁ A VZDĚLÁVACÍ ČINNOST SDRUŽENÍ LINKA BEZPEČÍ.....	51
PRAKTICKÁ ČÁST	53
5 KASUISTIKY	54
6 STATISTIKA HOVORŮ LINKY VZKAZ DOMŮ OD KVĚTNA DO PROSINCE ROKU 2006.....	60
6.1 STATISTIKA LINKY VZKAZ DOMŮ ZA KVĚTEN A ČERVEN 2006	64
6.2 STATISTIKA LINKY VZKAZ DOMŮ ZA ČERVENEC A SRPEN 2006	74
6.3 STATISTIKA LINKY VZKAZ DOMŮ ZA ZÁŘÍ AŽ PROSINEC 2006	84
6.4 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ PRAKTICKÉ ČÁSTI	94
ZÁVĚR	95
SUMMARY	96
POZNÁMKOVÝ APARÁT K JEDNOTLIVÝM KAPITOLÁM	98
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY	103
SEZNAM JINÝCH ZDROJŮ.....	105
SEZNAM ZÁKLADNÍCH PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ A MEZINÁRODNÍCH SMLUV	106
SEZNAM PŘÍLOH.....	107

Seznam použitých zkratek

Právní předpisy:

- **LPS:** ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení **Listiny základních práv a svobod** jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění
- **OSŘ:** zákon č. 99/1963 Sb., **občanský soudní řád**, v platném znění
- **SOP:** zákon č. 359/1999 Sb., **o sociálně-právní ochraně dětí**, v platném znění
- **SpŘ:** zákon č. 500/2004 Sb., **správní řád**, v platném znění
- **TrŘ:** zákon č. 141/1961 Sb., **o trestním řízení soudním (trestní řád)**, v platném znění
- **TrZ:** zákon č. 140/1961 Sb., **trestní zákon**, v platném znění
- **ZdravZ:** zákon č. 20/1966 Sb., **o péči o zdraví lidu**, v platném znění
- **ZOR:** zákon č. 94/1963 Sb., **o rodině**, v platném znění

Jiné:

- **LVD nebo Linka:** Linka vzkaz domů
- **LB:** Linka bezpečí
- **SLB nebo Sdružení:** Sdružení Linka bezpečí
- **Policie:** Policie České republiky
- **PBSP:** terapeutický směr Pessó Boyden Systém Psychomotor
- **MŠMT:** Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
- **OSPOD:** orgán sociálně-právní ochrany dětí
- **DD:** dětský domov

Úvod

Jako konzultantka působím na Lince vzkaz domů ode dne 1. září 2003, tedy od počátků jejího založení. Postupně jsem zjišťovala, jak je problematika dětí na útěku nejenom závažná, ale i složitá, a jak málo odborné literatury věnuje tomuto tématu takovou pozornost, jakou si bezesporu zaslouží. Aniž bych si osobovala právo zaplňovat mojí bakalářskou prací tyto mezery, spojuji získané teoretické poznatky s osobními praktickými zkušenostmi tak, abych podala určitý souhrnný pohled na tento problém. Snaha o komplexnější úhel pohledu se odráží na větším rozsahu práce, než jaký by měl být. Za to se omlouvám.

V duchu vytčeného cíle koncipuji práci do šesti základních kapitol. Teoretická část je obsažena ve čtyřech kapitolách, praktické části věnuji dvě poslední kapitoly.

V první kapitole představuji nejčastější problémy dětského věku, které bezprostředně souvisejí s možným následným útekem dítěte. Nastiňuji zde nejtypičtější komplikace, vznikající v rodinných vztazích a v rodinné komunikaci, dále neshody a případné kolize, ke kterým dochází ve vrstevnických vztazích, nejčastější problémy spojené s prostředím školy a se školní docházkou, a v neposlední řadě se rovněž zmiňuji o stále aktuálnějším závažném tématu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, čili o syndromu CAN.

Druhou kapitolu zaměřuji na charakteristiku a varianty obecného rozlišování jednotlivých druhů útěků. Na tomto základě věnuji pozornost útekům z domova v širším slova smyslu, dále útekům z ústavního zařízení a poměrně novodobému fenoménu, kterým je toulání dětí a mládeže. Kapitolu uzavírám nastíněním situace dítěte na útěku z pohledu fyzického, psychického a sociálně-právního.

Třetí kapitolu věnuji tématu pohřešovaného dítěte, a to jak z pohledu Mezinárodního dne pohřešovaných dětí a Pomněnkového dne, jako jeho českého ekvivalentu, tak z hlediska pátrání po těchto dětech.

Ve čtvrté kapitole soustřeďuji pozornost na vznik, poslání a hlavní principy práce Linky vzkaz domů, a to v kontextu se Sdružením Linka bezpečí, jehož je projektem a nedílnou součástí jak při vlastní práci s dětmi a jejich rodiči, tak v procesu vzdělávání pracovníků Linky a realizace mediální a publikační činnosti ve vztahu k laické i odborné

veřejnosti. Pozornost současně věnuji nezbytné úzké spolupráci Linky vzkaz domů s Policií České republiky a s orgány sociálně právní ochrany dětí.

V páté kapitole, orientované na praktickou část práce, dokladuji promítnutí teoretické části do konkrétní mojí práce s klienty na Lince vzkaz domů. Činím tak formou pěti základních příběhů, které svým obsahem ilustrují možné problémy v rodinném zázemí dítěte, ve škole, v situaci, kdy je dítě vyhozeno z domova či uteklo z ústavního zařízení a v neposlední řadě, kdy je u něj naplněna podstata syndromu CAN. A současně vypovídají o tom, jakým způsobem můžeme na Lince v jednotlivých případech pomoci.

Další formu představují výsledky vlastní statistiky hovorů, kterou jsem na Lince prováděla v období od května do prosince roku 2006 a které uvádím v šesté kapitole.

Při psaní této práce jsem se utvrdila v přesvědčení, že je nezbytné a pro prevenci případných budoucích útěků dětí velmi nutné, zaměřit maximální pozornost celé společnosti na pochopení a možnou budoucí minimalizaci jednotlivých příčin, které ve svém důsledku vedou děti k útěku z domova či z ústavního zařízení.

Teoretická část

1 Nejčastější problémy dětského věku

Není pochyb o tom, že nezastupitelný a rozhodující význam pro rozvoj osobnosti dítěte, a to v oblasti tělesné, duševní i sociální, má rodina. Dítě¹ si vytváří svůj vlastní obraz světa, který do jisté míry odpovídá tomu, jak mu rodiče či vychovatelé předkládají realitu a jak jej do této reality uvádějí. Rodina je tak vlastně mikrosvět, ve kterém si dítě osvojuje základní vzorce chování, návyky, dovednosti a strategie, které jsou pak rozhodující pro jeho orientaci ve společnosti, především v interpersonálních vztazích. A to jak v pozitivním, žádoucím smyslu, tak ve smyslu negativním.

Proto je velmi závažnou skutečností, že nejčastějším způsobem, kterým se dítě ocitá bez střechy nad hlavou, je právě útěk z domova. Důvodů, proč se rozhodne dobrovolně opustit domov, je několik, mezi statisticky nejčtenější patří nedostatečné rodinné zázemí, problémy ve škole a syndrom CAN.

1.1 Rodinné vztahy

Ze statistických údajů Linky vzkaz domů (dále jen LVD nebo Linka²) za kalendářní rok 2008 vyplývá, že děti trápí především rodinné vztahy (58 % volajících), které jsou přímým motivem útěků z domova v 56 % případů. Nejčastěji uváděnou příčinou bývají problémy v rodinné komunikaci (31 %), hádka dítěte s rodičem (26 %) a přehnaná přísnost rodičů (16 %).³

Při hledání odpovědí na otázku, proč se v takové míře rodinné vztahy stávají příčinou útěků dětí z domova, považují za nutné vycházet nejen z rodinných problémů v úzkém slova smyslu, ale i z makrosociálních příčin rozpadu tradiční rodiny. Výchova dětí v rodinách je totiž citlivým odrazem změn, které provázejí společnost uvnitř a vně jednotlivých států. Jsou to tedy i politické vlivy, ideje, které ovlivňují způsob života v rodinách a odrážejí se, dříve nebo později, ve výchovných stylech rodin.

Krise tradiční rodiny

Tradiční rodinné struktury, tak, jak je znaly ještě naši prarodiče, se začínaly postupně rozpadat od poloviny minulého století. Pozvolna začal mizet pevný systém rodinných hodnot, rodinná výchova se stále častěji počala omezovat jen na zajištění základních potřeb dítěte, tzn. na poskytnutí jídla, tepla a čistého oblečení. Rodina tak v mnoha případech přestávala vnímat přirozené potřeby dítěte. Pomalu se začalo hovořit o krizi tradiční rodiny. Podle Saka (2000,

str. 221) byla „tradiční rodina „vybalancována“ na působení v rámci preindustriální a s určitými modifikacemi i v rámci industriální společnosti. Tehdy role a společenská pozice muže, manžela a otce na jedné straně a ženy, manželky a matky na straně druhé, byly v souladu s jejich fungováním v rodině a ve společnosti. Proto i rodina byla funkční jak ve vztahu ke společnosti, tak i ke svým členům.“

Společnost a stejně tak i rodina, přecházely pozvolna z období industriálního do období postindustriálního. „Ženy se emancipují, vstupují v historicky nevídané míře na trh práce, což mění jejich chuť a možnost angažovat se v tradiční ženské roli v rodině – v roli hospodyně a vychovatelky dětí. Ženy se začínají uplatňovat i v politice a ve veřejné sféře. Toto jejich tíhnutí se dostává do konfliktu s potřebami dítěte a s tradičně nízkou ochotou mužů participovat na výchově dětí a na provozu domácnosti. Navíc dnes ženy mohou rozhodovat o svém těhotenství samy; antikoncepce je vymanila z nadvlády mužů i v jejich reprodukční funkci.“ (Matoušek, Kroftová, 1998, str. 39)

Tato hluboká přeměna rodiny byla a je navíc komplikována tím, že „současná rodina a jedinci v rolích spojených s rodinou jsou z širšího společenského prostředí atakovány takovými požadavky, normami a cíli, které jsou někdy vzájemně rozporné či v souhrnu celkově nerealizovatelné.“ (Sak, 2000, str. 222) Současná rodina je tedy v přechodovém stavu. Známe její výchozí stav, tím je tradiční rodina, ale nevíme, k jakému cílovému stavu směřuje. Nejistota nejenom rodičů, ale i odborníků po celém světě, je v odborných kruzích označována za globální výchovnou nejistotu. „Společnost si bohužel ještě nepřiznala tento prudký nárůst náročnosti výchovy v dnešní době, proto do ní investuje jen zlomek energie, která je potřebná k jejímu zdaru. ... V evoluci stejně jako v zákoně neznalost neomlouvá – za vědomé i nevědomé chyby se pyká. K velké opatrnosti nás vybízí i známý fakt: V celé známé historii neexistuje jediná civilizace či společenství, která by dlouhodobě dokázala odolávat nástrahám blahobytu. Budeme první, kteří to dokáží, nebo budeme jen další civilizace, která na blahobyt dojde?“ (Klimeš, 2009, str. 8)

Neúplné rodiny

V kontextu krize tradiční rodiny nelze opomenout slábnoucí vazbu mezi rodičovstvím a partnerstvím, která je podle Matouška a Kroftové (1998, str. 40) „příznačná pro všechny postindustriální společnosti. Děti vychovávané jen jedním z rodičů (ve všech zemích jsou to ve zdrucující většině matky) mají podle mezinárodních srovnávacích studií, jež jsou dnes k dispozici, o něco horší výsledky ve škole, víc zdravotních a psychických problémů a také

více střetů se zákonem než děti ze srovnatelné socioekonomické vrstvy, které vyrůstají s oběma rodiči.“

V této souvislosti podtrhuje Matoušek (2003a) význam otcovského vzoru a otcovské autority jako důležitého faktoru, který brání delikventnímu chování dětí.

Další riziko rodin s jedním rodičem zmiňuje Matějček (1992), podle něhož dochází k obtížím tam, kde *„si rodič učiní z dítěte důvěrníka a dosadí ho do role chybějícího manžela/manželky. Staví dítě na svou rovinu, komunikuje s ním jako s partnerem, řeší s ním záležitosti dospělých. Dítě svými problémy zatěžuje a přetěžuje, není mu vzorem, nečiní pro ně svět dospělých nijak přitažlivým, ztrácí svou výchovnou funkci.*“

Rizikové rodiny

V naší společnosti se obecně traduje představa, že delikventní mládež, děti s poruchami chování a také děti na útěku, pocházejí z neúplných rodin, z rodin s výraznými finančními problémy apod. Statistické údaje a zkušenosti z LVD však ukazují zjednodušenost tohoto pohledu.

To potvrzují i výzkumy Saka (2000, str. 203), který mezi rodiči nachází dvě rizikové skupiny. Tou první jsou podle něj podnikatelé, kteří *„veškerý čas, myšlenky a energii věnují podnikání a na děti a na jejich výchovu nemají čas. Náhradou zahrnují děti penězi a luxusním zbožím. Rodina podnikatele je pro děti druhým nejrizikovějším typem rodiny, hned za nezaměstnanými.*“ Druhou skupinu podle něj představují rodiče, kteří jsou zahlceni existenčními a finančními starostmi, které se vyhrocují do starostí o zaměstnání.

Důvod selhávání rodin, které jsou podle běžných kritérií *„spořádané, úplné, fungující, slušné“* spatřuje Sak (2000) v tom, že také tyto rodiny procházejí uvedenou transformací obsahu rolí matky a otce, manželky a manžela.

Matoušek a Kroftová (1998, str. 41) interpretují problematiku selhávání společensky lépe situovaných rodin jako *„následek klesajícího vlivu rodiny na chování dospívajících dětí ve všech společenských vrstvách. ... I v dobře situovaných rodinách se vyskytují případy vysloveného nezájmu a nepřátelství rodičů vůči dítěti. Specifikem těchto rodin je, že rodičovské postoje vůči dítěti nepříznivé jsou zde lépe maskovány a jsou paradoxně hůře ovlivnitelné ze strany kohokoliv, kdo by se ve prospěch dítěte chtěl angažovat, než v rodinách sociálně slabších.*“

Rozvod

Rozvod rodičů představuje pro dítě vždy velice obtížné a psychicky náročné období. Tam, kde je dítěti, přiměřeně jeho věku, vysvětlen důvod rozpadu manželství jeho rodičů, a rodiče jsou schopni se rozumně domluvit na jeho budoucí výchově a nevystavují tak dítě stresujícímu prostředí, dokáže se dítě lépe vyrovnat s rozvodem rodičů. Často však nastává situace opačná, kdy jsou děti vtahovány do konfliktů rodičů, stávají se svědky jejich hádek a vztahují na sebe odpovědnost za chování svých rodičů. Pociťují vinu, strach a obavy o budoucnost. Krizovou situaci pak v mnoha případech řeší útekem.

Neméně náročné a obtížné může být pro dítě i období po rozvodu rodičů. To potvrzuje také Elliott (2002, str. 100,101), který uvádí, že *„častým a smutným důsledkem rozchodu rodičů jsou pokračující neshody mezi nimi, které se oficiálně týkají dohody o kontaktu s dětmi a finančních záležitostí, ale ve skutečnosti se jedná o pokračování jejich konfliktu. V rámci tohoto konfliktu mohou mnoha způsoby bojovat o náklonnost a loajalitu dítěte.“*

Takové situace jsou podle Elliotta pro dítě značně stresující. Nejenže nesmí popudit toho rodiče, který o dítě pečuje, ale nesmí ani jakkoliv projevit náklonnost k druhému rodiči.

Pohled rodiny na útek dítěte

Na útek dítěte z domova je nutné se podívat i z pohledu rodičů, od kterých dítě utíká. Podle Matějčka (1991, str. 309) *„prožívají rodiče útek dítěte z domova zvláště těžce. Prožitky strachu o dítě, o němž nevědí, kde je a co se s ním děje, prožitky úzkosti a nejistoty, když neznají motivaci takového jednání, se přirozeně obracejí v agresivní tendence, když se dítě najde a potvrdí se, že odešlo o své vůli. V tom spatřují rodiče „svévůli“, která je zraňuje, projev nedůvěry v jejich vychovatelské schopnosti, či dokonce pohrdání jejich láskou.“*

Na Lince se setkáváme s rodiči zejména při vyřizování vzkazů nebo propojování telefonickou konferencí. Zprávu od dítěte přijímají většinou s úlevou, předchozí obavy a strach o své dítě však často ventilují negativní reakcí vůči konzultantovi, v mnoha případech jde o slovní agresi, napadání. Někteří se také snaží zjistit všechny informace o dítěti a místu jeho pobytu, na negativní odpověď na tyto otázky reagují agresivně, někdy dokonce hrozí trestním oznámením na konzultanta. Pro takové případy jsme vedeni k tomu, abychom reflektovali pocity rodičů a vyjádřili pochopení pro jejich reakci, ale současně je upozornili na pravidla LVD a vlastní hranice konzultanta.

1.2 Vrstevnícké vztahy ve smyslu přátelství a partnerství

Děti a mladiství prožívají problémy s přátelstvím, s láskou a s partnerstvím velmi intenzivně a se spoustou otázek si nevědí rady. V tomto věkovém období se nejčastěji svěřují svým kamarádům a vrstevníkům. Ve své podstatě však někde ve svém podvědomí tuší, že tito jejich vrstevníci nemají a nemohou mít takovou dlouholetou osobní zkušenost, která by pro ně mohla být srovnatelná a relevantní, a de facto, že se většinou sami velmi často potácejí v nevyřešených problémech. A tak, přestože názor rodičů spíše z principu odmítají, současně touží po tom, aby jim poradil někdo dospělý. „První pomoc“ z úrovně Linky tak může být velmi prospěšná.

Z hlediska volání klientů na LVD v průběhu roku 2008 zaujaly vrstevnícké vztahy ve statistickém rozboru šesté místo s 2,67 %. Nejčastěji řešenými tématy bylo seznamování, konfliktní vztah, rozchod, gravidita a úmrtí či závažná nemoc přítele nebo partnera. Častěji se s uvedenými problémy na Linku obracely dívky, což však neznamená, že chlapci by neměli s přátelstvím nebo s partnerstvím problémy. Volí však raději pozici „tvrdého muže“, který si své potíže v této oblasti řeší sám.

Seznamování

Potíže s navazováním vztahů, zvláště u dospívajících, bývají jedním z nejčastějších problémů nejenom v oblasti lásky a partnerství, ale i při hledání přátel. Někdo je plachý a činí mu nesmírné potíže „objekt“ svého zájmu třeba jen oslovit, natož mu nabídnout schůzku nebo přátelství. Jinému jde navazování vztahů lehce, je sebejistý a málokdy bývá odmítnut. Je zřejmé, že v této oblasti hrají velkou roli temperament daného jedince a jeho sebevědomí.

Konfliktní vztah

Zejména v období dospívání je nejčastějším zdrojem konfliktů žárlivost. V každém vztahu jsou občas pokládány otázky, zda se navzájem skutečně milujeme a zda se jedná o tak výlučnou lásku, že milování jsme více, než ti druzí. Zejména mladí lidé mají tendenci chovat se impulzivně a tak se nezřídka stává, že se jejich láska ve stejné síle a intenzitě promění v nenávisť, žárlivost a v touhu po pomstě a zadostiučinění. Vše uvedené je dáno také tím, že mnozí zaměňují lásku s vlastněním toho druhého. Přiměřeně podobné principy se promítají i do přátelství.

Vztah k druhým osobám je ve velké míře určován předchozími zkušenostmi. Schopnost přijímat a „dávat“ přátelství či lásku ve smyslu partnerství je zmenšována

životnímu frustracemi a negativními zážitky. Někteří lidé si v dětství například zažili, že byli opuštěni právě ve chvíli, kdy matku nebo otce nejvíce potřebovali. Museli si pak lásku rodičů vykoupovat tím, že byli „obzvlášť“ hodní a že se přizpůsobovali jejich přáním. V jiném případě zakusili lásku, která sice vše dá, ale zároveň si za to vynucuje neadekvátní vděčnost až poslušnost. Závažným traumatem je zkušenost, kdy se v dětském věku svou potřebou po blízkosti a něžnosti zesměšnil v očích svých blízkých.

Rozchod

Ačkoli dospívání je vývojově přirozeným obdobím neustálého navazování a ukončování vztahů, může být pro některé jedince rozchod s přítelem nebo s partnerem neúnosně bolestnou událostí. To zvláště tehdy, pokud do vztahu vkládali veškeré své naděje a nesplněná přání. Trápí se pak řadou otázek, propadají depresi, cítí hořkost, vztek. V důsledku nešťastné lásky se někteří pokusí i o sebevraždu. Velmi alarmující je skutečnost, že ve statistikách LVD jsou problémy s láskou, začleněné v kategorii Suicidiální tendence, jednou z nejčastěji uváděných příčin. Proto je pro dospívajícího chlapce nebo dívku neocenitelnou možností anonymně si o svých problémech pohovořit a konfrontovat svůj názor s názorem dospělého.

Gravidita

Je smutnou statistickou skutečností, že většina dívek, které přišly do jiného stavu, hledala v sexuálním vztahu něco jiného – cit, porozumění, romantiku atd. Ve snaze vyhovět všem přáním partnera, ale také díky informacím z okolního světa, přijaly pohlavní styk jako nedílnou součást vztahu. A opomenuly v této souvislosti vzít na zřetel, že vedle biologické nezralosti jsou ještě nezralé i psychosociálně. Většina chlapců pak případné těhotenství dívky řeší neodpovědnou reakcí, tzn. útekem. Děvčata samozřejmě propadají panice, nejděsivější je pro ně představa, že o vzniklé situaci budou muset informovat rodiče. Některé dívky takovou zátěž nezvládnou a místo toho, aby se svěřily, pokusí se skoncovat s těhotenstvím nebo dokonce se životem.

Úmrtí či závažné onemocnění partnera nebo přítele

Životní událost, jakou je úmrtí, resp. závažné onemocnění partnera či přítele, znamená téměř vždy v životě člověka obrovskou stresovou zátěž. A to bez ohledu na jeho věk. Za příčinu toho, jak rychle a úspěšně dokáže člověk zvládnout takovou životní situaci, je označována osobnost člověka. Na interpretaci události mají vliv nejenom vrozené faktory

citlivosti/odolnosti ke stresu (povaha, temperament), ale i naučené faktory citlivosti/odolnosti ke stresu (životní styl, hodnotový systém, předsudky, stereotypní způsoby reagování na určité situace apod.). Pro zdravou adaptaci bolestné události je velmi důležité, aby dítě mohlo co nejdříve hovořit o ztrátě s jiným člověkem nebo s více lidmi, kteří ho vyslechnou a podpoří. Jinak je nebezpečí pokračování nebo prohlubování deprese, vyžadující již odbornou pomoc.

1.3 Problémy spojené se školou

Škola představuje pro dítě prostředí, ve kterém prožívá velkou část svého dětství a dospívání, prostředí, ve kterém si osvojuje způsoby komunikace, vytváří si vztahy, zažívá úspěchy ale i selhání, prostředí, ve kterém je hodnoceno známkami, učitelem a spolužáky. Toto prostředí však může přinášet pro dítě řadu rizik – problémy s učivem, strach ze známek, nepřizpůsobení se školnímu prostředí, šikanu, špatný vztah s učitelem nebo se spolužáky apod.

Na Lince zaznamenáváme často telefonáty, které mají spojitost s učivem nebo se školními známkami. Volající se buď obává, že učivo nezvládl a dostane špatnou známku, nebo se tak již stalo (častěji) a volající se bojí vrátit domů. Přestože známka sama o sobě nemá absolutní hodnotu, ale relativní (dvojka pro jedno dítě může být znakem selhání, pro jiné představuje vynikající úspěch), školní známky stále zůstávají téměř jediným způsobem, jak ohodnotit práci dítěte ve škole, a řada rodičů jim přikládá obrovský význam. „Protože vzdělání dětí je nejcennějším vkladem do jejich budoucnosti, řada rodin fetišizuje školní výsledky a snaží se všemi prostředky dosáhnout toho, aby byly co nejlepší.“ (Matoušek, 2003, str. 70) Špatná známka pak pro dítě může znamenat skutečný důvod obávat se možné negativní reakce rodičů.

Zejména pro děti ve starším školním věku může být nadto velkým problémem samotné učivo. To je podle Vágnerové (2004b) „stále obtížnější a je ho čím dál víc a může být dítětem odmítáno i proto, že se pro něj stává nesrozumitelné a vyvolává tak pocit nejistoty. Učivo, kterého je moc nebo je nelze pochopit, žáka dráždí. Vyvolává v něm napětí, případně nechuť až odpor, a snižuje jeho motivaci. V této fázi se mnohdy jedinec rozhodne, že nebude dál studovat a školy se co nejdříve „zbaví“. Již nemá důvod a motivaci dál se snažit a učit, jeho prospěch začne stagnovat.“

V mnoha případech se však dítě skutečně snaží, ale množství učiva je nad jeho síly. Následný neúspěch pak může být „spojen s různými pocity frustrace, stresu, event. až deprivace, v závislosti na jeho intenzitě a délce trvání. Trauma spojené s neúspěchem může

mít charakter ponížení, bezmocnosti v situaci, kdy se dítě snažilo, ale jeho úsilí k ničemu nevedlo, nikdo je neocení.“ (Vágnerová, 2004b, str. 36, 37)

V takové situaci děti často reagují různými obrannými mechanismy, které učitel ani rodič nemusejí správně interpretovat. Útěk ze školy nebo záškoláctví pak mohou být reakcí na neúspěch.

Vliv učitele a spolužáků

Podle Matouška a Kroftové (1998) je zprvu pro dítě nejvýznamnější osobou ve škole učitel, stává se autoritou, která konkuruje autoritě rodičů a později vrstevníků. Vztahy k vrstevníkům a solidarita s nimi však postupně nabývají na významu.

Učitel hodnotí dítě skoro vždy známkami, a to nejenom za výkony v jednotlivých předmětech, ale také za jeho chování. Z toho dítě odvozuje v prvních letech školní docházky pocit vlastní hodnoty. Později se opírá také o to, jak je přijímáno spolužáky. Je pravděpodobné, že k tomuto přesunu dochází dříve, než se běžně soudí (je možné, že již na konci první třídy).

„U dětí frustrovaných nízkou podporou rodiny je pravděpodobné, že potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou bude ještě silnější, než u dětí s dobrým rodinným zázemím. Na tyto děti má vůdce party velký vliv a také ho využívá.“ (Matoušek, Kroftová, 1998, str. 85)

Šikana

Pod pojmem šikana nebo šikanování mezi dětmi se rozumí *„široký okruh chování dítěte nebo skupiny dětí s cílem ohrozit, zastrašit, ponížit nebo jinak ublížit jinému dítěti nebo skupině dětí. Šikana zahrnuje slovní ponižování, nadávání a neustálé kritizování, výsměch, hrubé žertování, vydírání, omezování svobody, pohrdání, poškozování oděvu a osobních věcí, tělesné napadání.*“ (Pöthe, 1996, str. 96)

Dlouhodobé šikanování má za následek nízké sebevědomí na hranici hlubokých pochybností o vlastní hodnotě (Pöthe, 1996). Podle zkušeností z Linky může šikana vést k tomu, že dítě volí útěk, či častěji záškoláctví a toulání, jako způsob vyhnutí se další konfrontaci s agresory. Záškoláctví může být současně nebezpečné proto, že se k němu přidružují různé protiprávní delikty. Dítě, které potřebuje nějak vyplnit čas, kdy je za školou, se může dopouštět krádeží, podvodů a podobně. K útekům z domova či k přemýšlení o útěku může vést šikana i v souvislosti se strachem dítěte vrátit se domů. Agresoři na dítě, pod pohrůžkou dalšího násilí, mohou vyvíjet tlak, takže se bojí doma svěřit. Rodiče, kteří netuší,

že jejich dítě je obětí šikany, ho mohou za ztrátu peněz, poničené věci apod. trestat. Jako únik z této situace může pak dítě volit útěk z domova.

Téma škola a Linka vzkaz domů

Ze statistik LVD za kalendářní rok 2008 vyplývá, že důvodem k útěku z domova bývá škola v 6 % případů. Na Linku se však současně obracejí děti, které sice na útěku nejsou, ale obávají se jít domů kvůli špatné známce nebo poznámce, kterou ve škole dostaly. Máme poznatky, že i v případě školních těžkostí hrají velkou roli problémy v rodině. Děti s přísnějšími rodiči mají pochopitelně větší strach z jejich reakce. Někdy jsou jejich obavy podloženy špatnou zkušeností z minulosti, jindy se dítěti taková situace přihodila poprvé a neví proto, jak budou rodiče reagovat. S vyšším počtem volání se na Lince setkáváme zejména v období vysvědčení. Někteří rodiče totiž (často ne vážně) pohrozí dítěti, že se špatnými známkami nesmí přijít domů. Děti, zejména mladší, neumějí vyhodnotit míru pravdivosti tohoto prohlášení a skutečně raději domů nejdou.

Pro prevenci úteků z domova (a nejen pro ni) je proto důležité, aby rodiče sledovali školní prospěch a chování svého dítěte průběžně po celou dobu školního roku. V současné době na Lince s potěšením zjišťujeme, že neustálé každoroční apely na rodiče v době vysvědčení již „nesou své ovoce“. Poslední statistiky totiž ukazují, že doba vysvědčení přestává být specifická zvýšeným voláním na LVD.

1.4 Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN)

Vysvětlení pojmu CAN

„Syndrom CAN neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, obecně označovaný v anglosaské literatuře jako Child Abuse and Neglect (CAN) a odtud převzatý i do naší terminologie, je soubor nepříznivých příznaků v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte i jeho postavení ve společnosti, v rodině především. Jsou výsledkem převážně úmyslného ubližování dítěti, způsobeného nebo působeného nejčastěji jeho nejbližšími vychovateli, hlavně rodiči. Jejich nejvyhraněnější podobou je úplné zahubení dítěte.“ (Dunovský, 1995, str. 15)

Podle Dunovského (1995, str. 24) za týrání, zneužívání a zanedbávání dítěte považujeme „jakékoliv nenáhodné, preventabilní, vědomé (případně i nevědomé) jednání rodiče, vychovatele anebo jiné osoby vůči dítěti, jež je v dané společnosti nepřijatelné nebo odmítané a jež poškozuje tělesný, duševní i společenský stav a vývoj dítěte, popřípadě způsobuje jeho smrt.“

Typologie CAN

Matoušek (in Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005) rozlišuje následující čtyři typy poškozování dětí:

- * **Tělesné týrání**, jehož nejčastější podobou je bití, méně často trhání vlasů, opaření, vystavování chladu, odpírání jídla a tekutin, topení ve vodě, dušení, podávání jedů apod.
- * **Sexuální zneužívání** zahrnuje incest čili sexuální styk mezi příbuznými a jiné typy sexuálních praktik, včetně účasti dětí na výrobě pornografie.
- * **Zanedbávání**, což je opomíjení významných potřeb dítěte, případně opouštění dětí.
- * **Emoční týrání**, které spočívá v terorizování dítěte neustálou kritikou, nadávkami a jinými druhy ponižování.

Zvláštním případem zneužívání dětí v rodině je podle Matouška (2003a) sexuální zneužívání. Upozorňuje na skutečnost, že pokud se pohlavního zneužívání dětí dopouštějí členové rodiny, činí to nejčastěji nikoli otcové ale vzdálenější mužští příbuzní - strýcové a dědové. Otcové, zneužívající sexuálně své dcery, jsou podle Matouška obvykle intelektově podprůměrní, psychiatry bývají hodnoceni jako psychopati nebo anomální osobnosti. Mnozí z nich jsou alkoholici, někteří užívají drogy. Tito muži jsou skoro vždy svými manželkami sexuálně odmítáni.

Matoušek (2003a) dále upozorňuje na množící se případy prokázaných incestních poměrů mezi matkou a synem v posledních letech. V těchto rodinách jsou matky citově neuspokojené, dosti často rozvedené, netroufající si navázat vztah k novému muži. Sexuální chování směrem k dítěti se někdy vyvine z běžných mateřských něžností.

Děti ohrožené syndromem CAN

Nepřiměřené trestání, nadávky, ponižování a další příznaky syndromu CAN zažívá v současné době bohužel mnoho dětí. Přestože z případného ohrožení nejsou vyjmuty žádné děti, určité skupiny dětí mají větší pravděpodobnost, že se jich syndrom CAN bude přímo týkat.

Syndromem CAN jsou podle Dunovského a kol. (1995) ohroženy zejména:

- * **děti, které** svými projevy aktivně své dospělé vychovatele **zatěžují, dráždí, vyčerpávají** (např. pláč, vztek, křik malého dítěte...). Dále mohou být pro své okolí zatěžující děti s poruchami chování, děti neklidné, impulzivní, hyperaktivní, děti, které

lžou, chodí za školu či se toulají. Náročným rizikovým obdobím je také puberta, období vzdoru

- * **děti, jejichž projevy jsou** vychovatelům **málo srozumitelné** – např. děti autistické, s poruchami učení či komunikace
- * **děti, které nesplňují očekávání rodičů** – např. děti mentálně retardované či s intelektovým vývojem v pásmu podprůměru nebo děti se smyslovými vadami, s tělesnými defekty.

Následky CAN

Podle Matouša (in Matoušek, Koláčková, Kodymová, 2005, str. 30, 31) jsou následky špatného zacházení dlouhodobé a ničivé. „*Opakované agresivní projevy rodiče vedou ke vzniku posttraumatického stresového syndromu. Zážitek útoku se dítěti vrací ve formě denních „flashbacků“ a nočních můr. Nálada dítěte je trvale změněná, dítě může být agitované nebo apatické (což je častější).*“ Tyto děti také podle něj trpí sníženým sebevědomím, úzkostmi a depresemi, mají horší vztahy k vrstevníkům i k dospělým. Navíc sexuální zneužívání v dětství bývá v řadě případů předeherou k prostitučnímu chování v dospělosti.

Rodiny zanedbávající a týrající děti

Stejně jako se syndrom CAN může týkat každého dítěte, může se každá rodina stát rodinou, jejíž členové týrají či zanedbávají dětské členy rodiny. Přesto mají rodiny, které zanedbávají nebo týrají svoje děti, společné rysy.

Ty definuje Matoušek (2003a, str. 111), podle něhož „*společným rysem obou typů rodin je necitlivost k potřebám dítěte. To bývá spojováno s osobností rodičů. Ti se snaží usměrňovat děti kritikou, nemají schopnost pozitivně posilovat žádoucí chování dětí. Špatně ovládají své agresivní impulsy, snadno upadají do afektů.*“ Matoušek (tamtéž) dále uvádí, že psychologické charakteristiky rodičů ukazují jako převládající osobnostní rys agresivitu, rigidní nutkavost nebo pasivní závislost a nezralost, častěji než v ostatní populaci se u těchto rodičů vyskytují tělesné handicapy, snížená inteligence, duševní nemoci, trestná činnost, psychopatie, silná nespokojenost s vlastním životem.

Nezanedbatelným v těchto souvislostech je také generační přenos. Ti, co sami byli týráni, většinou také týrají. Na týrání dětí se podepisuje závislost rodiče na alkoholu, na drogách nebo členství v sektách či nezralost rodiče.

Pöthe (1996, str. 29) se zabývá dítětem jako obětí tělesného týrání v situaci, kdy je tělesné napadání ventilem psychického napětí rodiče. Děje se tak podle něj obvykle u

psychicky nevyrovnaných, neurotických jedinců, trpících zpravidla nějakou formou úzkostné či depresivní poruchy. Dítě se pak může stát předmětem jeho agresivity v situaci, kdy se takový rizikový rodič ocitne v zátěžové situaci, kterou nedokáže zvládnout. Dítě se ocitne v pozici obětního beránka, sloužícího k vybití negativních emocí mocného dospělého, bez možnosti se ubránit.

Právní rámec

V ustanovení § 31 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, v platném znění (dále jen ZOR), je vymezen pojem rodičovská zodpovědnost jako souhrn práv a povinností rodiče při péči o nezletilé dítě⁴ tak, že zahrnuje mimo jiné odpovědnost rodiče nejenom za péči o zdraví dítěte, ale i za jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, v platném znění (dále jen TrZ), se tématem CAN zabývá především v ustanovení § 215, nazvaném Týrání svěřené osoby, a to takto: Kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta. Pokud je tento čin spáchán zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách anebo trvá-li delší dobu, trestní sazba se zvyšuje na dvě léta až osm let.

S tématem syndromu CAN také souvisejí další ustanovení TrZ, z nichž vyplývají povinnosti těm osobám, které se hodnověrným způsobem dozví o tom, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin týrání svěřené osob a spáchání nebo dokonání takového trestného činu nepřekazí - § 167 Nepřekazení trestného činu, či kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin podle § 215 a takový trestný čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu - § 168 Neoznámení trestného činu. Při práci na Lince musíme brát citovaná ustanovení v úvahu.

Syndrom CAN a Linka vzkaz domů

Podle statistik z LVD bývá syndrom CAN příčinou útěků z domova v 15%, v žebříčku telefonátů na Linku zaujal v období roku 2008 druhé místo za problematikou rodinných vztahů. Přestože bití dětí, nadávání a sexuální zneužívání je, ve srovnání s problémy rodinných vztahů, daleko početně nižším důvodem, se kterým se děti na Linku obracejí, jsme přesvědčeni o tom, že počet takto postihovaných dětí je ve skutečnosti mnohonásobně vyšší. Zkušenost s rozporem v počtu volání dětí na krizové linky a skutečnými údaji Policie ČR (dále jen Policie) nebo Nadace Naše dítě⁵ (která se v této problematice hluboce angažuje), potvrzují i statistiky dalších dětských krizových linek, například Linky bezpečí (dále jen LB).⁶

Na nejrůznějších setkáních a konferencích se vedou četné diskuze o tom, proč ve skutečnosti je tak velký rozpor mezi voláním dětí na krizové linky a otřesnou realitou. Důvodů, proč děti, trpící syndromem CAN, nežádají tak často o pomoc a neobracejí se ve velkém počtu na telefonické krizové linky, může být mnoho.

Jeden z možných pohledů přináší Pöthe (1996), který dává tuto problematiku do souvislosti s teorií vazby anglického dětského psychiatra a psychoanalytika Johna Bowlbyho, podle kterého je rodič nebo jiná blízká osoba pro dítě nepostradatelnou a nezpochybnitelnou postavou, zajišťující jeho fyzické i citové přežití. Dítě tak instinktivně hledá blízkost matky či jiné dospělé osoby jako ochranu před vnějším nebezpečím. Pokud matka reaguje na přítulení dítěte vstřícně, například tím, že ho přivine pokaždé, když dítě projeví potřebu, vybuduje se mezi nimi vztah, který Bowlby nazval jistá (bezpečná) vazba. Bowlby však zjistil, že tuto bezpečnou vazbu mají pouze dvě třetiny dětí a rodičů. Ve třetině případů se rodič blízkému kontaktu s dítětem trvale vyhýbá nebo dítě přijímá pouze v určitých, pro dítě nepředvídatelných situacích. Vazbu, kdy hledá dítě vřelou náruč a pocit bezpečí zbytečně, označuje Bowlby jako vazbu nejistou.

Pöthe (1996, str. 31) však také popisuje zvláštní případ nejisté vazby (vazba dezorganizovaná), kdy ohrožení plyne přímo z rodiče. Jsou to situace, kdy rodič dítěti ubližuje. *„Vztah dítěte k rodiči je v těchto případech založen na rozporu mezi potřebou bezpečí a utrpením, které z něho plyne. V zoufalé snaze odvést svůj strach a zmírnit napětí se dítě přimyká k rodiči tím víc, čím větší nejistotu prožívá.“* V představách dítěte pak rodič vystupuje ve formě idealizované bytosti, neschopné udělat cokoliv špatného. Ublíživání rodiče si proto dítě nedokáže vysvětlit jinak, než svou vlastní špatností. Možnost, že by dítě v těchto případech oznámilo týrání, je proto podle Pötheho spíše hypotetická, než reálná.

Pöthe (1996) také uvádí další důvod, proč dítě trpící syndromem CAN nehledá pomoc. Přestože je svět týraného nebo zneužívaného dítěte světem nekonečného pocitu psychického a tělesného ohrožení a světem plným bolesti, je stále jediným světem, který dítě má. Protože nemá na výběr, přijímá tuto ohrožující realitu jako určitou normu, na kterou se chtě nechtě musí adaptovat. S tímto důvodem se často setkáváme také na Lince v případech, kdy dítě volá s jiným problémem a během hovoru se o týrání či zneužívání dozvíme.

Vágnerová (2004) pak ještě doplňuje důvody „nevolání o pomoc“ o vysvětlení, že dítě samo velmi často není schopno hledat pomoc, protože je ještě celkově nevyzrálé či neschopné svůj problém sdělit nebo ze strachu. U starších dětí bývá, podle ní, příčinou spíše emoční blokáda či obava z dalšího ubližování.

K problematice je ještě zapotřebí zmínit jednu závažnou zkušenost z naší země i z většiny evropských států. Ačkoliv je uzákoněna povinnost oznamovat příslušným státním orgánům případy špatného zacházení s dítětem, skutečnost je taková, že je oznamována pouze malá část případů. Příčina může spočívat jak v neochotě občanů angažovat se v takovýchto záležitostech, tak negativní zkušenost se státními orgány apod.⁷

Jaké jsou tedy formy prevence týrání a zneužívání dětí?

Obecně lze říci, že nezanedbatelnou formou je především široká a hluboká informovanost. To znamená především:

- * Dostatečná informovanost o syndromu CAN mezi širokou veřejností. K naplnění tohoto cíle napomáhá např. Světový den prevence týrání a zneužívání dětí, který každoročně dne 19. listopadu připomíná LB. Mezinárodně byl tento den poprvé vyhlášen organizací The Women's Word Summit Foundation. Je to den, který předchází výročí přijetí Úmluvy o právech dítěte, kterou Valné shromáždění OSN schválilo dne 20. 11 1989.
- * Důležitou je odborně prováděná včasná a úplná informovanost rodičů a průběžná informovanost samotných dětí o jejich právech.⁸

Další formou prevence je průběžná a kvalitní práce s rizikovými rodinami. Nadto je v odborných kruzích diskutována mimo jiné potřeba zpřísnit sankce a tresty za týrání dětí, případně přijmout další legislativní změny.

2 Dítě na útěku

2.1 Charakteristika útěků

S mírnou nadsázkou lze říci, že názorů na problematiku útěků je tolik, kolik je útěků samotných. Každý útěk je jedinečný, a to osobou, místem, časem, okolnostmi, prostředím. Jedno však mají všechny útěky společné: návrat. Návrat je podmínkou útěku, protože bez návratu není útěk. Útěk bez návratu není útekem, ale přechodem například k jinému životnímu stylu, k nové životní etapě, nebo se z něj stává toulání.

Hartl a Hartlová (2000) charakterizují útěk jako únik, opuštění určitého místa, prostředí, situace, bez vědomí či proti vůli někoho. U dětí jde většinou o známku tíživé situace či psychické nouze. V souvislosti s útekem zmiňují také dromomanii, což je nutková potřeba cestovat, toulat se, utíkat z domova.

Matějček (1991) považuje útek dětí za jednu z forem poruch chování. Z poradenského hlediska mají podle něj všechny poruchy chování něco společného. Předně jejich rozhodujícím etiologickým činitelem může být psychopatie nebo nepříznivé výchovné vlivy či obojí. Dalším společným rysem podle Matějčka je, že poruchy chování jsou vlastně asociálním projevem a zasahují širší společenské okruhy než rodinu. Matějček (1991, str. 121) také uvádí, že toulky a útek dětí z domova v mladším školním věku (do 9 let) jsou jedněmi z nejzávažnějších poruch chování. *„Vyskytují-li se v tomto věku, bývají často předzvěstí vážnější psychopatie a vždy je na místě konzultace s dětským psychiatrem.“*

Podle Vágnerové (2002a, str. 281) lze útěk *„interpretovat jako určitou variantu únikového jednání. Dítě řeší svůj problém útekem z prostředí, které se mu jeví jako ohrožující nebo jinak nepříjemné. Pokud dítě utíká z domova, je to signálem, že rodina nefunguje jako zdroj jistoty a bezpečí a ve své funkci nějakým způsobem selhává. Dítě není schopné zvládnout situaci vhodnějším, adaptačně zralejším způsobem. Bud' proto, že k tomu nemá potřebné kompetence, anebo proto, že je problém příliš velký, než aby jej mohlo zvládnout dítě.“*

Na konferenci Dítě a dospívající na útěku⁹ přednesla Ing. Michaela Svobodová¹⁰ příspěvek, který se týkal pohledu na útěk dítěte z hlediska terapeutického směru Pessu Boyden Systém Psychomotor (PBSP).¹¹ Považuji za nutné se o tomto směru zmínit, neboť může být, podle mého názoru, velmi užitečný pro práci s dětmi na útěku.

Pro tuto práci vyjímám pojednání o pěti základních potřebách, které mají úzký vztah k problematice dítěte na útěku. Pokud totiž tyto potřeby nejsou naplněny, neztrácejí se, ale

ovlivňují a narušují náš každodenní život, vnímání i chování, a vedou k trvalému nebo dlouhodobému pocitu chaosu, nedostatku a poruchám chování. Jsou příčinou toho, že si ve své současnosti vybíráme situace, kontexty a postavy, které se jeví jako takové, že by mohly naše potřeby uspokojit.

Základní potřeby jsou u počatého a malého dítěte naplňovány doslova a konkrétně, u staršího dítěte a mladého člověka na symbolické úrovni, dospělý člověk se je naučí uspokojovat sám. Děje se tak prostřednictvím péče jiných lidí, kterou postupně zvnitřní.

základní potřeba	počaté nebo malé dítě <i>doslovné a konkrétní naplnění</i>	starší dítě <i>symbolické naplnění</i>	dospělý člověk <i>uspokojuje základní potřeby sám</i>
MÍSTA	* v děloze matky * po narození dáním prostoru	* místem v „srdci“ rodičů * bezpodmínečnou láskou	* má místo ve svém těle a myslí
SYCENÍ	* krmením	* sycením sebevědomí	* umí se nasytit doslova i ve smyslu sebeúcty
PODPORY	* chováním * nošením dítěte	* podporováním snah a aktivit dítěte	* stojí za svými snahami a aktivitami
OCHRANY	* ochranou před vnějším nebezpečím	* ochraňováním práv	* ochraňuje sám sebe
HRANIC	* hlídáním * chováním	* omezováním a definováním hranic	* umí sám sobě stanovit hranice

Naplňování základních potřeb by měl zabezpečovat domov a rodina. Proč tedy dítě utíká a dobrovolně tak toto místo opouští? Jedním z možných vysvětlení je skutečnost, že dítě má v naplňování potřeb hluboký deficit a útekem si hledá cestu k náhradnímu naplnění. Náhradnímu uspokojení potřeb dítěte na útěku věnuji pozornost v této kapitole v části, kterou věnuji situaci dítěte na útěku.

Po návratu dítěte z útěku je třeba naplnit nejprve jeho potřeby na základní úrovni (jídlo, teplo, podpora), a až poté vytvořit čas a prostor pro další práci s dítětem a s rodinou.

Analýza útěku z pohledu potřeb PBSP může rodině i pomáhajícímu profesionálovi pomoci nejenom při hledání příčin takového jednání dítěte, ale současně v prevenci opakování jednotlivých či chronických útěků.

2.2 Druhy útěků

Na úteky lze nahlížet z různých pohledů a podle nich je pak dělit. Pro příklad zde nabízím některé varianty, které mohou být důležité pro pracovníka jakékoliv služby v případě, že se s dítětem na útěku setká:

- 1) Hledisko časové:
 - a) krátkodobý - v délce několika hodin, maximálně dnů
 - b) dlouhodobý - více dnů, týdny, měsíce a déle.
- 2) Hledisko četnosti:
 - a) jednorázový - dítě uteklo poprvé
 - b) opakovaný - velmi často v případech útěků z ústavních zařízení.
- 3) Hledisko místa, odkud dítě utíká:
 - a) z domova
 - b) z ústavního zařízení
 - c) odjinud.

Zajímavý pohled na dělení útěků přináší Matějček (1991, str. 309). Podle něj můžeme rozlišit zhruba dvě formy útěků. Každá z nich má poněkud odlišný průběh, z velké části i odlišnou motivaci, a samozřejmě pak také odlišný způsob řešení a pomoci. Jsou to jednak *úteky jako impulzivní, zkratkové jednání*, jednak *úteky víceméně připravované a plánované*.

Úteky jako impulzivní, zkratkové jednání

Podle Matějčka (1991, str. 309) je strach z trestu, zvláště z trestu fyzického, jen zřídka rozhodujícím činitelem v motivaci útěku. *"Daleko častěji jde o útek před zahanbujícími, ponižujícími pocity, které by dítě nutně zažilo v konfrontaci s rodiči. Je to obrana před degradací vlastního „já“ v očích rodičů, obrana před ohrožením vlastní identity. Jindy je převládajícím pocitem vzdor vůči vychovatelům pro jejich skutečnou, nebo spíše jen zdánlivou, nespravedlnost. Mnohdy jsou tyto pocity doprovázeny představou sebe jako nešťastné oběti osudu, jindy představou pomsty rodičům, kteří se budou trápit. I při různé motivaci je společným rysem náhlé rozhodnutí. Dítě jako by bylo „přemoženo“ touhou uniknout před hrozící nepříjemností, nepřemýšlí, neplánuje, není připraveno."*

Při této formě útěku nebývá, podle Matějčka (1991), dítě zpravidla daleko od domova. Hledání dítěte je náročné především díky zmatku a rozčilení rodičů či jiných blízkých osob, ale zpravidla bývá úspěšné. Dítěti se uleví, neboť původní impulzivní rozhodnutí už pominulo

a dostavilo se úzkostné napětí z nejisté budoucnosti. Avšak rodiče mají, v některých případech, tendenci přehrát svoji předchozí úzkost do agresivního postoje vůči dítěti.

Na Linku volají děti nejčastěji v okamžiku, kdy již původní rozhodnutí a emoce pominuly a dostavilo se Matějčkem zmiňované napětí z nejisté budoucnosti. V tomto případě bývají děti často rozhodnuty k návratu a od Linky očekávají pomoc. Často si potřebují ujasnit, co se stalo a vypovídat se ze svých obav a nejistot. Případně si pomocí vzkazu nebo telefonické konference zmapovat situaci doma včetně toho, jaké reakce rodičů mohou očekávat, a připravit si tak příznivější atmosféru pro návrat domů.

Útěky víceméně připravované a plánované

Forma, kdy útěk dítěte z domova je plánován a připravován, je podle Matějčka zřejmě závažnější. Ale i v tomto případě může být motivace útěků rozdílná. *"Jestliže dítě utíká samo, je to nejčastěji akt „pomsty“ či vzdoru vůči dosavadním vychovatelům. Neutiká také bezcílně, nýbrž zpravidla k někomu – k rozvedenému otci, k matce, k babičce nebo jiné osobě, u níž očekává přijetí a pochopení, dokonce pochopení pro svou pomstu a vzdor."*

"Osamělý odchod dítěte z domova „za dobrodružstvím“ je výjimečným jevem. Naproti tomu společné útěky dvou nebo tří dětí jsou již častější. Motivem bývá touha po samostatném životě, poznání světa, mimořádných zážitcích – někdy touha naivní, pod vlivem četby nebo televizního pořadu, jindy podložená citovou neuspokojeností, vzdorem, představou trestu určeného vychovatelům, a to třeba jen jednoho z účastníků, který pak svede k dobrodružnému podniku ostatní." (Matějček, 1991, str. 310)

Charakteristickým znakem této formy útěku je předchozí příprava. Dítě si připraví zásoby jídla a pití, vezme si oblečení, doklady, hračku (často v případě útěku malého dítěte), talisman a také peníze.

Typické jsou plánované útěky dětí z dětského domova či z jiných výchovných zařízení. Kolem útěků panuje v dětských ústavech zpravidla mimořádné vzrušení. *"Vypátrání dětí při takovém organizovaném útěku už nebývá tak snadné, protahuje se mnohdy na řadu dní, přičemž gloriola „útěkářů“ v očích ostatních chovanců přirozeně vzrůstá."* (Matějček, 1991, str. 311)

Rozdíl od impulzivních útěků je nejen v připravenosti útěku, ale také v tom, že dítě se v tomto případě většinou nechce vrátit tam, odkud uteklo (domov, ústavní zařízení). Na Linku se dítě v takovém případě většinou obrací se žádostí o předání vzkazu rodičům. Nejčastěji jim chce sdělit, že je v pořádku a zdrávo, ale že se domů nevrátí. Někdy se také pracovníci na

Lince setkávají s tím, že se na ně dítě obrátí se žádostí o pomoc v okamžiku, kdy mu některý z jeho plánů selhal a ono neví, jak dál.

Nepříznivým, velmi závažným, doprovodným jevem útěků je v mnoha případech skutečnost, že na útěku jsou děti svým způsobem „nuceny“ dopouštět se protiprávních deliktů – krádeží, vylupování chat, podvodů, někdy prostituují, berou drogy. V některých případech se setkáváme s tím, že dítě skutečně žije na ulici a z původního útěku se tak pro něj stane nový životní styl.

Vágnerová (2002) upozorňuje na možnou souvislost s patologickým vývojem osobnosti dítěte - duševním onemocněním. Při telefonické krizové intervenci většinou nemáme kapacitu s tímto jevem pracovat, o možných souvislostech s duševním onemocněním dítěte se dozvídáme až v případě vzkazů, konferencí, intervencí, při kterých máme možnost hovořit s rodičem, sociální pracovníci nebo s další osobou, která dítě dobře zná.

2.2.1 Útěky z domova

Domovem rozumíme život v bezpečném prostředí, v dlouhodobém zažívání láskyplné péče rodičů, resp. jednoho rodiče, náhradní rodiny nebo blízké stabilní osoby. Zcela jistě do této kategorie neřadíme prostředí instituce (ústavu). Je-li domov přirozený a pozitivní stav, je nutné se ptát: jaká je v takových případech souvislost s útekem?

Dobrovolný útek z domova

Z klientů, kteří v průběhu kalendářního roku 2008 volali na Linku, utíkalo z domova dobrovolně 47 % dětí. Ze statistik Linky dále vyplývá, že na útěku jsou častěji dívky (65 %), než chlapci (35 %). Většina dětí, která se na LVD obrátila, utekla poprvé. Doba, po kterou byl klient v době volání na Linku na útěku, byla nejčastěji 1 den (54 %).

K podrobnějšímu rozboru příčin dobrovolných útěků dětí z domova odkazují na první kapitolu mé práce.

Bojí se vrátit domů

Z klientů, kteří volali v průběhu roku 2008 na LVD, bylo 11 % dětí na cestě domů (ze školy apod.), ale z nějakého důvodu se bály vrátit. Největší počet hovorů, a to 6 %, se týkal školní problematiky, zejména školních známek a učiva. Jedním procentem byla zastoupena šikana.

Z obsahu telefonátů zřetelně vyplynula provázanost s problémy v rodině. Jak jsem již uvedla, tam, kde jsou přísní rodiče, mají děti automaticky větší obavy z jejich reakce na školní

známky nebo jiné školní problémy. Děti, jejichž rodiče používají vůči nim tělesné či jiné tresty, mají často strach z toho, že budou za známky bity a ponižovány, a proto raději zvažují či již volí útěk z domova. Tedy velkou neznámou a nejistotu před nepříjemnou jistotou. V dalším odkazují na první kapitolu této práce k části, věnované problémům spojeným se školou.

Přemýšlí o útěku

V průběhu kalendářního roku 2008 volalo na LVD 6 % dětí, přemýšlejících o útěku. Nejčastějšími příčinami, proč se na Linku obracely, byly dlouhodobé problémy v rodinných vztazích (50 %), následovalo fyzické násilí (14 %) a problémy ve škole (8 %). Protože i v těchto případech hrály prvořadou roli problémy v rodině, odkazují na první kapitolu této práce.

Vyhození z domova

Vyhození z domova není tak častým důvodem útěku, resp. odchodu z domova, jako v případech, když dítě utíká z domova samo. O tom svědčí i menší počty hovorů s touto problematikou na LVD (7 % volajících dětí). Přesto považují za nutné mít na paměti, že se dítě v takové složité situaci může ocitnout. Je proto třeba počítat s variantou, že bude častěji vyhledávat pomoc, protože se dopředu na vzniklou skutečnost nemohlo připravit a je jí často zaskočeno.

Nejčastějším důvodem vyhození, podle zkušeností LVD, jsou rodinné vztahy (78 %), dále školní problémy (8 %) a syndrom CAN (7 %). Z těchto údajů vyplývá, že důvody jsou obdobné jako u útěků z domova. Proto zde platí vše, co bylo již popsáno výše. Podstatným jevem, kterým se odlišuje vyhození od útěků z domova, je však skutečnost, že osobou, která rozhoduje, není dítě samotné, ale jeho rodič či jiný vychovatel.

U dětí, vyhozených z domova, se na Lince setkáváme s dvojí reakcí – buď přiznávají, že udělaly chybu a jednání rodičů chápou. Pak se většinou snaží s rodiči domluvit na návratu, v čemž jim právě LVD může sloužit jako prostředník. Jsou však i případy, kdy dítě nezná příčinu jednání rodičů, prožívá pocity zklamání, opuštění, ztráty důvěry v rodiče, ale i vztek, že mu tak ublížili. Tehdy se pracovníci Linky snaží zajistit dítěti umístění v zařízení k tomu určeném, aby nezůstalo na ulici do té doby, než se situace v rodině vyjasní a vyřeší.

Často se ale také setkáváme s tím, že děti jsou vyhazovány v souvislosti s drogami. Rodiče již nejsou schopni dál akceptovat jejich závislost, krádeže peněz či majetku za účelem nákupu drog.

Pokud v případech vyhození z domova hraje roli syndrom CAN, jde nejčastěji o děti, které jsou týrány či zneužívány některým z členů rodiny, a rozhodly se tuto pro sebe tíživou situaci řešit. Druhým rodičem jsou často nuceny k tomu, aby změnilly svojí výpověď. K donucovacím prostředkům takového rodiče patří zejména vyhrožování, že dítě půjde mimo rodinu nebo že bude z domova vyhozeno.

Právní rámec vyhození z domova

Vyhození dítěte z domova není definováno jako samostatný trestný čin, ale skutkové podstaty toho, že nastávají protiprávní situace, lze spatřovat v následujících trestných činech proti rodině a mládeži, které jsou vymezeny v trestním zákonu takto:

* § 212 Opuštění dítěte:

- (1) Kdo opustí dítě, o které má povinnost pečovat a které si samo nemůže opatřit pomoc, a vystaví je tím nebezpečí smrti nebo ublížení na zdraví, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.
- (2) Odnětím svobody na jeden rok až šest let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 těžkou újmu na zdraví nebo smrt.

* § 213 Zanedbání povinné výživy:

- (1) Kdo neplní, byť i z nedbalosti, svou zákonnou povinnost vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- (2) Kdo se úmyslně vyhýbá plnění své zákonné povinnosti vyživovat nebo zaopatřovat jiného, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta.
- (3) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, vydá-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 oprávněnou osobu nebezpečí nouze.

2.2.2 Útěky z ústavních zařízení

Ústav je podle Matouška (1995, str. 17) zařízení, v němž „*skupina profesionálních zaměstnanců pečuje o skupinu nějak hendikepovaných lidí. Ústav je zvláštní fenomén: personál je v něm zaměstnán jako v jakékoliv jiné organizaci, pro klienty je však ústav dočasnou nebo trvalou náhradou domova. Tento rozdíl v očekáváních a postojích je ústředním problémem ústavní péče. Personál považuje klienty za objekt své práce, klienti chtějí být individuálními subjekty.*“

Zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy jsou školskými zařízeními, spravovanými (metodicky nebo přímo, tj. zřizovatelsky) Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen MŠMT). Základním právním předpisem, který upravuje činnost

těchto zařízení je zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, v platném znění.

Účelem předmětných zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let, náhradní výchovnou péči. Dítě je umístěno do některého z níže uvedených zařízení na základě rozhodnutí soudu o nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy nebo o předběžném opatření.

Dle citovaného zákona jsou rozlišovány čtyři typy těchto zařízení:

- a) diagnostický ústav
- b) dětský domov
- c) dětský domov se školou
- d) výchovný ústav.

Školským zařízením pro preventivně výchovnou péči je středisko výchovné péče.

Problematika ústavních zařízení je velmi často předmětem diskusí. Některé problémy popisuje Matoušek (in Matoušek, Kolářková, Kodymová, 2005, str. 271): „*Velikost ústavů se v ČR po roce 1989 nezměnila, zmenšily se jen tzv. výchovné skupiny, ovšem řada programů stále probíhá ve velkých skupinách. Personálu v ústavech není dostatek a v mnoha ústavech není průběžně systematicky vzděláván ani supervidován, pro soustavnou individuální práci s dítětem a jeho rodinou ústavy podmínky nemají. V některých ústavech zatím nejsou respektována ani práva dětí na návštěvy, v části ústavů se stále vyskytuje šikanování, ba i fyzické tresty udílené personálem.*“

Velkým problémem pro všechny ústavy, zvláště pak ústavy pro děti a mládež, jsou útky z těchto zařízení. Probíhají prakticky denně. Podle Vágnerové (2002) jsou útky dětí z dětského domova a zejména z diagnostického či výchovného ústavu reakcí na pocit omezení svobody či odtržení od prostředí, jež pro dítě představuje zázemí.

Útky z ústavů komplikovaly chod těchto zařízení vždy ve velké míře, podle Matouška a Kroftové (1998) jich však přibylo poté, co Nejvyšší soud rozhodl, že útek mladistvého z ústavu není trestným činem.

Přestože je počet dětí, které utíkají z ústavních zařízení, vysoký, na LVD nezaznamenáváme tak častá volání těchto dětí, jaká by odpovídala jejich rostoucímu počtu úteků. V kalendářním roce 2008 počet telefonátů od této skupiny dětí činil 6,8 %. Domnívám se, že hlavním důvodem je skutečnost, že dítě má útek pečlivě naplánován a pomoc naší Linky nepotřebuje. S prosbou o pomoc se většinou obrací v případě, že mu plán selhal. Příčiny, kvůli kterým děti ústav opouštějí, jsou podle našich zkušeností především: problémy

mezi vrstevníky (často šikana), spory s personálem, stesk, touha po dobrodružství, touha po setkání s rodiči.

Pokud je cílem útěku právě setkání s rodiči, děti často narazí na řadu problémů. Pokud jsou totiž v ústavu umístěny z důvodu nezájmu rodičů o ně, rodiče s dítětem komunikovat nechtějí a domů ho nepustí. Další možnou překážkou je, že rodiče jsou ve spojení s ústavem, který dítě opouští, a již o útěku vědí. Dítě je vráceno zpět do ústavu, ze kterého ale časem opět uteče a celá situace se opakuje.

V případech útěků z ústavních zařízení se na Lince snažíme dítě motivovat k návratu nebo ke spojení s jeho sociální pracovníci či kurátorem. Ukáže-li se to jako potřebné, můžeme sami příslušný kontakt zprostředkovat.

2.2.3 Toulání

Specifickým důvodem, proč se dítě ocitne mimo domov bez střechy nad hlavou, je toulání. Ve své podstatě se také jedná o útěk, v tomto případě ale útěk nemá cíl. Podle Matějčka (1991, str. 312) se toulky v pravém slova smyslu u dětí školního věku vyskytují v našich dnešních poměrech jen velmi zřídka. „Častěji doprovázejí útěky z domova, a zvláště pak útěky z dětských domovů (co má dítě dělat, když nemá kam jít?). Mohou také navazovat na útěky z domova nebo na záškoláctví.“ Toulání, které se objevuje jako samostatná forma asociálního jednání, může být podle Matějčka (tamtéž) podloženo hlubší psychopatologií, jejímž příznakem je citová plochost a nepřipoutanost ani k lidem, ani k nějakému místu, které by mělo význam domova.

Vágnerová (2002a, str. 281) charakterizuje toulání jak „*dlouhotrvající opuštění domova, které většinou navazuje na útěky. Je výrazem nedostatečné citové vazby k lidem a k zázemí, které je natolik dysfunkční, že na něm dítěti nezáleží, nebo je dokonce odmítá. Dítě, resp. dospívající, se může toulat sám, nebo v partě. Toulání bývá spojeno s dalšími odchylkami v chování, sloužícími např. jako prostředek k zajištění živobytí. Toulaví jedinci často kradou a prostituují nebo bývají zneužíváni. Je zvýšená pravděpodobnost, že začnou užívat drogy nebo alkohol.*“ U dospívajících navíc podle Vágnerové existuje riziko, že se pro ně toulavý způsob života stane návykem, že nebudou schopni stabilního zaměstnání a postupně skončí jako bezdomovci.

S tímto tématem souvisí také problematika dětí bez domova neboli dětí ulice. Tyto děti jsou podle Matouška (2003b, str. 49) „*děti žijící dlouhodobě na ulicích, přespávající v opuštěných domech, živící se žebráním, krádežemi v obchodech, pouličními službami a prodejem zboží, někdy i prostitucí. Nechodí do školy. Kontakt s rodinou buď nemají vůbec,*

nebo jen sporadicky. Rodina se o ně nedokáže postarat. Některé jsou na útěku z ústavních zařízení. Mají zdravotní problémy, některé jsou závislé na drogách. Mnoho těchto dětí se dopouští závažnějších kriminálních činů, než jsou krádeže, a to obvykle v partách, někdy organizovaných dospělým.“

Jak jsem výše uvedla, s útekem souvisí i návrat, a proto toulající se děti nemůžeme považovat za děti na útěku. Je však více než pravděpodobné, že na počátku toho způsobu života byl útek, ať už z domova nebo z ústavního zařízení. Proto považuji za velice důležité, aby byly činěny veškeré kroky k tomu, aby děti na ulici nekončily. LVD se snaží přispět k prevenci tím, že dětem poskytne pomoc již v první fázi, v útěku.

2.3 Situace dítěte na útěku

2.3.1 Psychická a fyzická situace

Z pohledu terapeutického směru PBSP lze psychickou a fyzickou situaci dítěte na útěku, z hlediska uspokojování jeho pěti základních potřeb, charakterizovat jak je popsáno v níže uvedené tabulce. Hluboký deficit v naplňování základních potřeb řeší dítě na útěku tak, že si hledá cestu k jejich náhradnímu uspokojení.

Základní potřeba	Na útěku	Náhradní uspokojení-formy a rizika
MÍSTA	<ul style="list-style-type: none"> * faktické bezdomovectví, * dítě se samo vzdalo svého místa, * stres, * frustrace, * nejistota 	<ul style="list-style-type: none"> * Hlavní nádraží, * squat, * permanentní migrace, * pohyb
SYCENÍ	<ul style="list-style-type: none"> * hlad, * zima, * špína 	<ul style="list-style-type: none"> * krádeže, * žebrání, * prostituce, * parta, * drogy, * skupina, která přijímá (bezdomovci)
PODPORY	<ul style="list-style-type: none"> * pocit ohrožení, * beznaděje, * nejistoty, * vyhledání jedince nebo skupin ve stejné situaci 	<ul style="list-style-type: none"> * parta, * bezdomovci, * squateři, * pasáci a prostitutky/ti, * drogy

OCHRANY	<ul style="list-style-type: none"> * podvědomé i vědomé obavy, * strach, * úzkosti, * popření má podobu pýchy, falešného nadhledu, „ramena“, až agrese 	<ul style="list-style-type: none"> * parta, * silný vůdce, * mimikry (punk, kapuca, skinhead), * skupina, kde se lze skrýt
HRANIC	<ul style="list-style-type: none"> * s postupujícím časem mizí, život „bez pravidel“, * postupně vymizí volní mechanismy a morální zábrany 	<ul style="list-style-type: none"> * kritika druhých – společnosti, * odmítání „běžného života“, * alternativní subkultury, * anarchisté

Jak jsem již v této kapitole uvedla, děti, které se na Linku obracují s tím, že jsou na útěku, jsou často velmi bezradné. Mnohé z nich dovedou přiznat, že udělaly chybu a bojí se návratu domů, protože očekávají trest. Volají však i děti, které již vyzkoušely mnoho způsobů, jak řešit tíživou situaci doma, ale bez úspěchu. A proto se nakonec rozhodly pro útěk. Často jsou to děti, které doma rodiče bijí, jsou to i děti zneužívané. Je smutnou realitou, že mnohé z dětí, které utečou, aby unikly zneužívání nebo týrání, se po útěku dostávají do ještě horších podmínek. Děti uprchlé z domova jsou zvláště zranitelné, jako teenageři nemají příliš možností, jak si legálně vydělat peníze nebo jak se chránit proti zneužívajícím dospělým. Proto se na Lince vždy snažíme dítěti zajistit adekvátní pomoc, aby nemuselo zůstat na ulici a bylo chráněno před dalším trápením.

2.3.2 Sociálně-právní situace

Ústavní a mezinárodněprávní úprava ochrany dětí

Z řady právních norem ústavního a mezinárodního charakteru vyplývá pro Českou republiku povinnost státu chránit děti nejenom před tělesným, psychickým a sexuálním násilím, ale současně chránit jejich zdravý vývoj a právem chráněné zájmy.

Ze základních lidských práv, které ve vztahu k ochraně dětí upravuje Listina základních práv a svobod (dále jen LPS), vyhlášená ve Sbírce zákonů jako ústavní zákon č. 2/1993 Sb., lze zmínit zejména způsobilost každého mít práva, právo na život, právo na nedotknutelnost osoby, právo nebýt podroben mučení ani krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu, právo nebýt podroben nuceným pracím nebo službám, právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti a dobré pověsti, právo na ochranu jména, právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života a

právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě.

Z hospodářských, sociálních a kulturních práv je, ve vztahu k pomoci ohroženým dětem, nejvýznamnější čl. 32 LPS, který zdůrazňuje potřebu poskytnout zvláštní ochranu dětem a mladistvým.

Jednotlivé zákony České republiky upravují výkon výše uvedených práv tak, aby LPS byla naplněna a každému dítěti, resp. mladistvému se skutečně dostalo deklarovaných práv.

Za nejvýznamnější z mezinárodněprávních dokumentů lze považovat Úmluvu o právech dítěte, kterou Česká republika, resp. ČSFR, ratifikovala v lednu 1991 a publikovala ve Sbírce zákonů pod č. 104/1991 Sb. V čl. 13 cit. Úmluvy je uložena smluvním státům, k naplnění pojmu „blaho dítěte“, povinnost zajistit dítěti takovou ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho. Současně ale zavazuje smluvní strany Úmluvy brát ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za ně odpovědných. Toto ustanovení má významné postavení z pohledu výkladu právních norem, kdy všechny činnosti, týkající se dítěte, mají brát v úvahu plně a přednostně jeho zájmy. Úmluva dále výslovně uvádí, že zájem dítěte musí mít přednost při jakékoliv činnosti týkající se dětí.

Významným počinem pro ochranu dětí z úrovně Rady Evropy bylo v roce 1992 přijetí definice syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte (CAN). Definice, která je odbornou veřejností stále uznávána a používána.

Sociálně-právní ochrana dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je cílená činnost, která zahrnuje zejména zajištění práva dítěte na jeho příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochranu oprávněných zájmů dítěte a působení směřující k obnovení narušených funkcí rodiny. Je upravena především zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění (dále jen SOP), ale také zákonem o rodině, trestním zákonem, trestním řádem, občanským soudním řádem, zákonem o sociálním zabezpečení a zákonem o péči o zdraví lidu.

Sociálně-právní ochranu dětí zajišťují orgány sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD), jimiž jsou obecní úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR a Úřad pro mezinárodně-právní ochranu dětí (ve vztahu k cizině).

Od uvedených orgánů je třeba odlišit další subjekty, které sice rovněž dětem poskytují sociálně-právní ochranu, ale nejsou orgány sociálně-právní ochrany dětí. Jedná se o obce

v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické a fyzické osoby, které jsou výkonem předmětné ochrany pověřeny (pověřené osoby).

Sociálně-právní ochrana dětí se poskytuje zásadně bezplatně nezletilým dětem, s výjimkou např. pobytu dítěte v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Zákon o SPO vymezuje okruh dětí, na které se ochrana zaměřuje zejména. Jde o ty děti, u nichž je důvodný předpoklad, že ochranu budou potřebovat nejvíce.

Oznamovací povinnosti subjektů, adresované orgánu sociálně-právní ochrany

Zákon o SPO upravuje oznamovací povinnost, resp. oprávnění ve vztahu k subjektům, které se mohou při své činnosti setkat s ohroženým dítětem.

Úvodem je třeba se zmínit o tzv. obecném oznamovacím oprávnění jednotlivců oznamovat skutečnosti, nasvědčující negativnímu jednání osob vůči nezletilým dětem. Pokud jednání osob, pečujících o dítě, nedosahuje intenzity porušující zájmy chráněné trestněprávními předpisy (tedy intenzity trestného činu, páchaného vůči dítěti), je nejen zákonným právem, ale i morální povinností každého tuto skutečnost oznámit. Nesplnění této morální povinnosti však není možné právně sankcionovat.

Pokud však jednání vůči dítěti dosahuje intenzity, na kterou je třeba reagovat trestněprávní sankcí, je zde již, podle trestního zákona, oznamovací povinnost, a to každého, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin týrání svěřené osoby. Bezodkladné neoznámení takového činu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu je kvalifikováno jako trestný čin neoznámení trestného činu.

Každý má rovněž povinnost překazít spáchání trestného činu týrání svěřené osoby. Kdo se tedy hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá tento trestný čin, a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, dopustí se sám trestného činu nepřekazení trestného činu. Příkladem překažení trestného činu je včasné oznámení státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.

Ve vztahu k trestnému činu pohlavního zneužívání má každý, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá tento trestný čin, povinnost překazít spáchání nebo dokončení tohoto trestného činu. U jmenovaného trestného činu (na rozdíl od trestného činu týrání svěřené osoby) není obecná oznamovací povinnost, a to s ohledem na jistou intimitu předmětného deliktu.

Nově je upravena povinnost pro každého, kdo se souhlasem rodiče nebo jiné osoby, odpovědné za výchovu dítěte, a bez rozhodnutí příslušného orgánu, převezme dítě do své

péče s úmyslem přijmout dítě do své trvalé péče. Nesplnění této oznamovací povinnosti je sankcionováno jako delikt podle zákona o SPO.

Všechny státní orgány, pověřené osoby, školy, školská zařízení a zdravotnická zařízení, popřípadě další zařízení, určená pro děti, mají obecnou oznamovací povinnost o skutečnostech, které nasvědčují tomu, že jde o děti, na které se sociálně-právní ochrana dětí zaměřuje. Musí tak učinit bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví.

Právo dítěte požádat o pomoc

Dítě má právo požádat OSPOD a další subjekty, kterým přísluší ochrana jeho práv, o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Tyto subjekty jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc.

O pomoc má dítě právo požádat i bez vědomí rodičů nebo jiných osob, odpovědných za jeho výchovu. Sociální pracovníci se tak mohou dozvědět o ohrožení dítěte od něj samotného.

Dítě, které je schopno formulovat své vlastní názory, má právo tyto názory svobodně vyjadřovat při projednávání všech záležitostí, které se ho dotýkají, a to i bez přítomnosti jeho rodičů nebo jiných osob, odpovědných za jeho výchovu. Vyjádřením dítěte se musí věnovat náležitá pozornost, odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti.

Dítě, které je schopno, s ohledem na svůj věk a rozumovou vyspělost, posoudit dosah a význam rozhodnutí, vyplývajících ze soudního nebo správního řízení, kterého je účastníkem, nebo jde-li o jiné rozhodnutí, vztahující se k jeho osobě, obdrží od OSPOD informace o všech závažných věcech, týkajících se jeho osoby.

Pomoc dítěti v případech vážného ohrožení

Je-li dítě ve vážném ohrožení, je třeba mu poskytnout okamžitou pomoc. Příslušná opatření jsou upravena v zákonu o SPO a v dalších právních předpisech, zejména v občanském soudním řádu, tj. v zákonu č. 99/1963 Sb., v platném znění (dále jen OSŘ).

Ocitne-li se dítě bez péče přiměřené jeho věku, má právo na poskytnutí tzv. neodkladné péče. Sociální pracovníci se snaží zejména zajistit takovému dítěti pomoc ze strany jeho příbuzných. Pokud realizace této pomoci není možná, nebo jsou-li život či příznivý vývoj dítěte vážně ohroženy nebo narušeny, je podáván z úrovně OSPOD soudu návrh na vydání předběžného opatření podle ustanovení § 76a OSŘ.

Jestliže se nezletilé dítě ocitlo bez jakékoliv péče, nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny, na návrh OSPOD rozhoduje soud o odebrání

dítěte z rodiny a o jeho předání do jiné péče. Jde o předběžné opatření ve věci, v níž soud může zahájit řízení i bez návrhu. Soud předběžným opatřením nařídí, aby dítě bylo předáno do péče osoby, kterou v usnesení označí (příbuzný dítěte, zařízení pro výkon ústavní výchovy). O návrhu podle cit. § 76a OSŘ musí být rozhodnuto bezodkladně, nejpozději do 24 hodin poté, co byl podán. Předběžné opatření trvá po dobu jednoho měsíce od jeho vykonatelnosti. Pokud bylo před uplynutím této doby zahájeno soudní řízení ve věci samé, může soud předběžné opatření opakovaně prodloužit o jeden měsíc tak, aby celková doba trvání předběžného opatření nepřesáhla 6 měsíců. Za výkon předběžného opatření je odpovědný soud, další státní orgány poskytují soudu pouze součinnost (např. Policie, OSPOD).

V případech, které upravuje zákon o rodině, podávají OSPOD soudu návrhy na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu, navrhuje nařízení, prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy, případně podávají soudu návrhy na svěřeni dítěte do péče zařízení pro děti, vyžadující okamžitou pomoc.

OSPOD v rámci ochrany práv dětí vykonávají ale také preventivní a poradenskou činnost, a to jak ve vztahu k dětem, tak ve vztahu k jejich rodičům nebo osobám odpovědným za jejich výchovu. Rodičům nebo jiným osobám, odpovědným za výchovu dítěte, mohou uložit např. povinnost využít pomoci odborného poradenského zařízení. Pomáhají uspořádat rodinné poměry, které by umožnily návrat dítěte do rodiny, pomáhají rodičům při řešení životní a sociální situace, včetně hmotné úrovně rodiny apod.

3 Pohřešované děti

Problematika pohřešovaných dětí je velmi závažným tématem, které úzce souvisí s dětmi na útěku. Na Lince mohou útěkáři, kteří jsou pohřešováni, nechat vzkaz rodičům nebo být s nimi propojeni v telefonické konferenci.

3.1 Vymezení pojmu

Za pohřešovanou je považována osoba, u níž bylo učiněno oznámení o pohřešování, není známo místo jejího pobytu a nejedná se o osobu hledanou.¹² Do kategorie pohřešovaných dětí také mimo jiné spadají děti na útěku z domova, děti zatoulané nebo oběti trestného činu. Mezi osoby pohřešované jsou dále zahrnováni svěřenci školských zařízení pro výkon ústavní výchovy a preventivní výchovné péče, kteří mají soudem nařízenou ústavní výchovu a školským zařízením bylo učiněno oznámení o jejich útěku (Kloubek, 2006).¹³

Za pohřešované jsou dle evropských standardů považovány děti:

- * na útěku
- * unesené rodičem
- * unesené třetí osobou
- * ztracené, zraněné či jinak zmizelé děti
- * pohřešované migrující nezletilé děti bez doprovodu (www.nasedite.cz).

3.2 Pátrání po pohřešovaných dětech

Pátrání po pohřešovaných dětech je svěřeno zejména příslušným útvarům Policie, se kterou Linka úzce spolupracuje. Plnění úkolu plyne pro Policii z ustanovení § 2 odst. 1 písm. o) zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění. Policie především vyhláší celostátní pátrání, při kterém je oprávněna zveřejňovat údaje nezbytné k identifikaci hledaných osob. Pokud se jedná o svěřence s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou, kteří jsou na útěku, je úkolem Policie spolupůsobit při jejich vyhledávání a tyto svěřence zadržet. Postup Policie po zadržení svěřence není upraven zákonem, ale Závazným pokynem policejního prezidenta číslo 105/2005.

Při pátrání po pohřešovaných dětech plní speciální úkoly jak služba pořádkové policie, tak služba kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia. Služba pořádkové policie zpravidla přijímá oznámení o pohřešování dítěte. Poté co je vyhlášeno pátrání, v rámci

hlídkové služby provádí kontrolu osob, odpovídajících podobě osoby pohřešované, a preventivní kontrolu osob na místech jejich zvýšeného pohybu. Takovými místy jsou například nádraží, sportovní a kulturní akce a místa zvýšeného výskytu dětí na útěku, jako například herny, objekty nelegálně obsazené k bydlení a podobně. Služba kriminální policie a vyšetřování se ve své operativně pátrací činnosti více zaměřuje na šetření podle okolností, zjištěných ke konkrétní osobě pohřešovaného dítěte. U řady dětí na útěku z domova nebo ze školského zařízení nespočívá základní problém v jejich nalezení a vrácení, nýbrž v tom, že dítě často vzápětí znovu utíká, a to ještě před tím, než je administrativně vyřazeno z pátrací relace.

V případě pohřešování dítěte předškolního věku přichází verze o jeho úmyslném útěku v úvahu až na závěr. Veškeré pátrací úkony jsou zahájeny neprodleně. U starších dětí je nejdříve prováděno předběžné šetření, zda nejsou u příbuzných nebo přátel, zda se nestaly oběti autonehody a podobně. Služba kriminální policie a vyšetřování se rovněž zaměřuje na verzi, že se dítě mohlo stát obětí trestného činu. Po vyčerpání možností předběžného šetření je dítě zařazeno do pátrací relace. „Notoričtí útěkáři“ z domova nebo ze školského zařízení jsou, od počátku oznámení útěku, předmětem zájmu specialistů služby kriminální policie a vyšetřování, neboť právě tyto děti, zejména pak mladiství, na svém útěku často provádějí drobnou kriminalitu (Kloubek, 2006).

Dlouhodobě pohřešované děti zůstávají v aktivním pátrání dvacet let. Tedy tutéž dobu, jakou je promlčecí doba, po jejímž marném uplynutí zaniká trestnost činu vraždy.

3.3 Mezinárodní den pohřešovaných dětí a Pomněnkový den

Dne 25. května 1979 zmizel v New Yorku na cestě do školy šestiletý chlapec Etan Patz, který nebyl nikdy nalezen. V následujících letech začaly různé organizace připomínat uvedené datum v souvislosti s dětmi, které zmizely. V roce 1983 označil prezident Spojených Států 25. květen za Den pohřešovaných dětí. V mezinárodním měřítku se tento den začal připomínat od roku 1986. V Evropě se tak poprvé stalo v roce 2002 na základě iniciativy Child Focusu v Belgii, tj. Centra pro pohřešované a sexuálně zneužívané děti.

Smyslem Mezinárodního dne pohřešovaných dětí je především upozornit veřejnost na závažnost fenoménu pohřešovaného dítěte a vyjádřit současně poselství naděje a solidarity těm rodičům, kteří nemají o svých dětech žádné zprávy a nevědí, co se s nimi stalo. Evropská federace pohřešovaných a komerčně zneužívaných dětí (European Federation for Missing and Sexually Exploited Children) si klade v těchto souvislostech za cíl, aby byl tento den

připomínán ve všech členských zemích, mezi něž patří i Česká republika. Cílem Evropské unie je koordinovat činnost v jednotlivých členských státech a vytvořit centrální evropskou instituci, zabývající se fenoménem pohřešovaných a sexuálně zneužívaných dětí.

Symbolem Mezinárodního dne pohřešovaných dětí je kvítek modré pomněnky, kterému je již od středověku přisuzována magická moc. Když budete nosit pomněnku u sebe, vaši nejbližší na vás nikdy nezapomenou. A stejně tak nebudou zapomenuty děti, které utekly z domova či z něj byly vyhnány nebo domov opustily nedobrovolně jiným způsobem. Zakoupením špendlíku s motivem pomněnky tak lidé mohou veřejně vyjádřit svojí podporu smyslu tohoto dne. V Příloze č. 1 přikládám fotokopii letáku vydaného Sdružením Linka bezpečí za účelem propagace výše uvedeného Mezinárodního dne pohřešovaných dětí a jeho českého ekvivalentu Pomněnkového dne.

V České republice se Linka stala poprvé v roce 2005 garantem a pořadatelem Pomněnkového dne, konaného u příležitosti Mezinárodního dne pohřešovaných dětí. Od tohoto roku jsou pravidelně ve stejný den (25. května) pořádána setkání na veřejných prostranstvích po celém území naší země s cílem upozornit děti a jejich rodiče na závažnost problematiky pohřešovaných dětí. V této souvislosti jim současně připomenout existenci Linky a druhu služeb, které poskytuje, včetně kontaktních možností. Díky sbírkovým akcím a jejich výtěžku mohou lidé v tento den současně přispět na provoz LVD. Majitelem ochranné známky Pomněnkový den je Sdružení Linka bezpečí, LVD je jeho součástí, jak dále uvádím ve čtvrté kapitole této práce.

3.4 Statistiky

Světové statistiky, které se týkají pohřešovaných dětí, nejsou centralizované. Je tomu tak proto, že jednotlivé země používají rozdílné definice, a tak je nereálné získat relevantní data.¹⁴

V České republice hlásí blízci nebo známi každým rokem zmizení tisíců lidí, mezi nimiž převažují děti.¹⁵ V roce 2008 vyhlásila Policie pátrání po pohřešovaných dětech v 9 274 případech. Z tohoto počtu se pohřešovalo 2 149 osob, mladších 15 let. Z celkového počtu pohřešovaných dětí bylo 73,4 % z ústavní péče (6 806 dětí). Ve srovnání s rokem 2007 vzrostl celkový počet pohřešovaných dětí v loňském roce o 578. (Tisková zpráva SLB k Mezinárodnímu dni pohřešovaných dětí 2008, Výroční zpráva Nadace Naše dítě za rok 2008)¹⁶

I když je většina pohřešovaných dětí Policií vypátrána a vrácena zpět do výchovných zařízení či do rodin, nebo se děti vrátí samy, zůstávají vždy nevyřešené případy v daném roce,

jejich objasnění se přesouvá do dalšího období. Konkrétní počty za období od roku 2002 uvádím v Poznámkovém aparátu pod bodem 15.

4 Linka vzkaz domů

4.1 Linky telefonické krizové intervence ve světě a v ČR

Krizová intervence se provozuje po vzoru první linky důvěry, která byla založena roku 1953 reverendem Chadem Varahem v Londýně v souvislosti s vysokým počtem sebevražd. V současné době funguje ve světě v 25 zemích více než 500 linek důvěry. Nej hustší síť má Velká Británie (kolem 160), na druhém místě je Německo s více než 90 linkami důvěry. Na evropském kontinentu (mimo Anglii) byla první linka důvěry založena v roce 1956 v Západním Berlíně. (Janečková in Vodáčková, 2002)

První linka důvěry byla u nás založena v roce 1964 na Psychiatrické klinice FVL UK, a to tehdejším primářem kliniky Miroslavem Plzákem. Na téže klinice v roce 1967 zahájila provoz Linka důvěry mládeže. Do roku 1989 fungovalo 12 linek důvěry, všechna tato pracoviště byla zdravotnická. V následujících letech se jejich počet výrazně zvýšil, většina z nově zřizovaných linek vznikla v nezdravotnických resortech. V databázi LVD je obsažen adresář 84 linek důvěry.

Mezi linky důvěry jsou zahrnuty i ty, které jsou cíleně zaměřeny na pomoc dětem. Mezi takové linky spadá i LB a LVD. Při zakládání LB, a potažmo tedy i LVD, byl použit model Britské Child Line, která působí jako bezplatná nonstop linka krizové intervence pro děti a dospívající. Hlavními okruhy problémů, pro které děti tuto linku kontaktují, jsou: šikana (22 % hovorů), rodinné důvody (12 %), fyzické týrání (11 %), vztahy s ostatními (8 %), sexuální zneužívání (7 %). Child Line kontaktují dívky třikrát častěji, než chlapci. (www.childline.org)

Sdružení Linka bezpečí

Občanské sdružení s názvem Sdružení Linka bezpečí (dále jen SLB nebo Sdružení) vzniklo dne 13. dubna 1994. Bylo založeno za účelem pomoci dětem a mladým lidem nejen v jejich obtížných životních situacích, ale i při řešení každodenních starostí a problémů těchto dětí. Od roku 2002 je Sdružení držitelem pověření k výkonu sociálně-právní ochrany dětí v České republice. Na mezinárodní úrovni je členem celosvětové asociace dětských Linek důvěry Child Helpline International (CHI). K naplňování účelu slouží tři linky telefonické krizové intervence, které Sdružení provozuje:

* Linka bezpečí – 800 155 555 nebo 116 111

- * Linka vzkaz domů – 800 111 113, z mobilu na čísle 724 727 777
- * Rodičovská linka – 840 111 234.

Služby uvedených linek jsou realizovány jako sociální služby¹⁷ ve smyslu zákona číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění. Rozhodnutí o udělení registrace těchto služeb je ze dne 27. 11. 2007.

Stěžejním posláním LB je zajišťovat pomoc a ochranu dětem, mladým lidem a rodinám v tíživých životních situacích a zároveň přispívat k prevenci před vznikem těchto situací prostřednictvím telefonických a on-line služeb, vzdělávacích a publikačních aktivit. Telefonická krizová intervence je poskytována 24 hodin denně, bezplatně a anonymně. On-line služby jsou poskytovány prostřednictvím E-mailové poradny (pomoc@linkabezpeci.cz) a Chatu (<http://chat.linkabezpeci.cz>). K jejich zřízení vedla Sdružení rostoucí tendence dětí a mládeže komunikovat prostřednictvím internetu a jiných on-line technologií. Pro děti a jejich rodiče nadto funguje internetová poradna, která usiluje o zvýšení povědomí o rizicích, plynoucích z užívání internetu a nabízí poradenství v otázkách bezpečného používání internetu. (www.internethelpline.cz)

Rodičovská linka slouží jako speciální linka krizové pomoci pro rodiče a rodinné příslušníky, kteří se ocitnou v krizové situaci, týkající se dětí a dospívajících. Dále je určena ostatním dospělým, kteří potřebují odbornou konzultaci v zájmu dětí, zejména těm, kteří mají podezření na zanedbání a týrání dětí ve svém okolí. Současně nabízí konzultaci pedagogům mateřských, základních a středních škol v oblasti rodinného a výchovného poradenství. (www.linkabezpeci.cz)

4.2 Vznik Linky vzkaz domů

Jak jsem již výše uvedla, Linka je jedním z projektů Sdružení. Podnětem k jejímu založení byl rostoucí počet telefonátů na LB s tématem útěků či vyhození z domova, a potřeba pomoci těmto dětem službami nad rámec možností LB. LVD zahájila svůj provoz dne 1. září 2003. V Příloze č. 2 připojuji fotokopii prvního plakátu, kterým o svojí činnosti Linka informovala širokou veřejnost. V Příloze č. 3 pak připojuji fotokopii současného plakátu Linky, který se především snaží apelovat na děti, které jsou na útěku, či byly vyhozeny z domova, nebo mají strach se domů vrátit, aby řešení svojí situace hledali především ve službách Linky a nikoli cizích, pro ně neznámých, osob. Volajícím je Linka k dispozici bezplatně z pevné telefonní linky na čísle 800 111 113 každý den v době od 8. do 22. hodiny. Oproti původnímu předpokladu, že dítě na ulici nemá funkční mobilní telefon, byla nově

zavedena i možnost mobilního spojení na číse 724 727 777, hovory jsou zpoplatňovány dle tarifu operátora.

Linka je svým zaměřením na konkrétní úzkou skupinu dětí (dětí na útěku) a službami (především poskytování krizové intervence) ojedinělá nejenom v Evropě, ale i ve světovém měřítku.

Cílová skupina Linky vzkaz domů

Cílovou skupinou Linky jsou děti na útěku z domova nebo z ústavního zařízení a děti, které jsou vyhozeny z domova. Mohou se však na ní obrátit také děti a mladí lidé, kteří sice ještě nejsou na útěku, ale situace v rodině, ve škole nebo v ústavním zařízení je pro ně natolik vyhrocená, že o útěku začínají vážně uvažovat. Další cílovou skupinou jsou děti a dospívající, kteří se z nějakých důvodů bojí domů vrátit. LVD je určena také dětem, které se nacházejí v akutní krizi a odkaz na jinou linku by nebyl v jejich situaci vhodný. Dalšími klienty Linky jsou děti, které volají s problematikou týrání, zneužívání, zanedbávání a šikany.

Přestože je LVD určena primárně dětem, setkávají se pracovníci Linky i s voláním rodičů, kteří pohřešují své děti. Těm je nabídnuta možnost zanechat dítěti vzkaz v případě, že by na Linku volalo.

4.3 Formy pomoci poskytované Linkou vzkaz domů

Linka je specifická nejenom tím, že je cíleně zaměřena na určitou skupinu dětí či mladých lidí, ale zejména tím, jakou pomoc může volajícím nabídnout.

Služby poskytované Linkou můžeme rozlišit na dva základní typy, a to na standardní služby a na speciální služby.

4.3.1 Standardní služby

Mezi standardní služby patří telefonická krizová intervence a intervence. Díky technikám *telefonické krizové intervence* se dítěti poskytne bezpečný prostor, kde se může svěřit a „odžít si emoce“ spojené s jeho trápením, a kde může společně s konzultantem hledat různé možnosti řešení jeho situace.

Zejména v případech, kdy se jedná o ohrožení psychického a tělesného zdraví a života dítěte, nabízí Linka zprostředkování pomoci formou *intervence* směrem ke kompetentním orgánům. Vzhledem k problematice, kterou na Lince s dětmi řešíme, nejčastěji úzce spolupracujeme s pracovníky OSPOD a s Policií.

Dětem je potřebné, přiměřeně k jejich věku, vysvětlit, v čem pomoc spočívá, jaké kroky budou učiněny a jaké jsou možné důsledky, aby neměly z takové formy pomoci strach. V takovém případě je nutné, aby dítě vystoupilo z anonymity.

LVD disponuje celostátní databází státních i nestátních organizací, institucí a zařízení, nabízejících pomoc dětem a mladým lidem v ohrožení, které jsou začleněny v systému ochrany práv dětí a mládeže. Odkazem na příslušné zařízení či instituci může proto zprostředkovat volajícím takovou odbornou pomoc, kterou v danou chvíli potřebují.

4.3.2 *Speciální služby*

Mezi speciální služby, které Linka poskytuje, patří předávání vzkazů a propojení s třetí osobou tzv. telefonickou konferencí. Těmito dvěma službami se LVD odlišuje od běžných linek důvěry.

Prvotním úkolem LVD je *předávání vzkazů* rodičům či jiným blízkým osobám dítěte. Pokud se dítě nechce vrátit domů, slouží vzkaz k předání informace o tom, že je dítě naživu a zdrávo. Pokud se dítě bojí domů vrátit, nebo je na útěku a chtělo by se vrátit, ale nemá odvahu rodičům zavolat, protože se obává jejich reakce, slouží vzkaz domů také jako prostředek mapování situace a reakce blízkých. Na Linku se samozřejmě mohou obrátit i rodiče a zanechat zprávu pro dítě, které z domova uteklo, a o němž předpokládají, že by mohlo na Linku zavolat.

Vzkaz klienta se konzultant snaží předat do 24 hodin od doby, kdy dítě volalo. Pokud se předání nepodaří, je možné, aby dítě zavolalo znovu a svůj požadavek na vzkaz potvrdilo. V takovém případě se doba předání prodlužuje o dalších 24 hodin.

Při předávání vzkazu dítě částečně vystupuje z anonymity. Je potřeba, aby sdělilo konzultantovi své jméno, jméno osoby, které bude vzkaz předán – příjemce vzkazu - a jeho telefonní číslo. Vystoupení z anonymity je důležité zejména proto, aby se při předávání vzkazu mohla potvrdit totožnost dítěte i předávajícího a nemohlo tak dojít k omylu při předání. Také usnadňuje identifikaci osob při následujících interakcích k původnímu vzkazu. Napomáhá ale také k eliminaci imitací, kdy se dítě bojí, že by mohlo být prozrazeno a raději hovor ukončuje. Z osobních zkušeností z Linky mohu říci, že pokud dítě skutečně chce předat

vzkaz, nevadí mu zveřejnění jeho jména. Pokud se obavy přece jen objeví, je na místě o nich s dítětem mluvit, objasnit mu důvod tohoto požadavku a ujistit ho, že pro jiné účely, než při předávání vzkazu, nebude jeho jméno použito.

Linka nabízí dětem také pomoc prostřednictvím takzvané **telefonické konference**, které jsou v některých případech vhodnější než předání vzkazu. Umožňují telefonické propojení dítěte s třetí osobou (díky IP telefonům nemusí jít pouze o jednu osobu). Propojovanou osobou bývá nejčastěji některý z rodičů, jiná osoba, blízká dítěti, která mu v současné situaci může pomoci, případně pracovník OSPOD (včetně pohotovostních pracovníků), policista, pracovník azylového domu apod. Telefonická konference je vhodná především v případech, kdy dítě potřebuje konkrétní pomoc a propojení s konkrétní osobou mu umožní přímou domluvu. Do konference může také vstupovat konzultant Linky. Pokud to situace vyžaduje, může rozhovor dokonce řídit. I v tomto případě, obdobně jako u vzkazů, je potřeba, aby dítě vyšlo částečně z anonymity.

Konzultanti Linky vzkaz domů

Provoz Linky zajišťuje její vedoucí a konzultanti. Na Lince mohou pracovat pouze konzultanti, kteří absolvovali výcvik v telefonické krizové intervenci, zaměřený na děti a mládež, a prošli současně speciálním blokem, zaměřeným na specifika práce na Lince. Minimální věková hranice pro uchazeče o výcvik a práci na Lince je 20 let, uchazeč musí mít ukončené středoškolské vzdělání s maturitou. Dříve, než jsou uchazeči zařazeni do výcviku, musejí projít výběrovým řízením, jehož podstatou je řízený pohovor a psychologický test.

Na Lince je důsledně dbáno na anonymitu konzultantů. Ta má zajistit nejenom jejich bezpečí, ale také to, aby se dítě na pracovníka "nenavázalo". Tím by byla překročena hranice telefonické krizové intervence.¹⁸

Specifika telefonické krizové intervence u dětí

Specifika telefonické krizové intervence u dětí popisuje Vyhnálková (in Vodáčková, 2002). Podle ní jsou dána věkem, životními zkušenostmi dítěte a také tím, že dítě za sebe nenese právní zodpovědnost. Dítě považuje často pracovníka Linky za autoritu. Někdy žádá jednoznačnou radu, jindy se chce "jen" svěřit. Děti se často vyjadřují lépe tělem (pohybem a svým jednáním) než slovem. Proto může být pro ně obtížné hovor začít nebo vyjádřit to, co skutečně chtějí. Navíc děti mají svůj jazyk, svoje výrazy, mnohé situace nemohou řešit samy. Proto hledáme společně s nimi spojení.¹⁹

Statistiky Linky vzkaz domů za rok 2008

Pracovníci Linky přijali a řešili v průběhu roku 2008 celkem 3 136 telefonátů. V 1 745 případech šlo o tematická volání, z nichž 150 se týkalo specifické problematiky Linky, tedy útěků z domova, z ústavního zařízení, vyhození z domova, úvah o útěcích a obav dětí z návratu domů. Nejčastějšími důvody volání byly problémy, týkající se rodinných vztahů, syndromu CAN, školy a osobních témat. Oproti roku 2007 došlo k výraznějšímu zvýšení podílu hovorů dětí, u kterých příčinou útěku byly rodinné problémy (až o 9 %) a problémy, související s týráním a zneužíváním (o 5 %). Dále došlo ke zvýšení podílu hovorů dětí na útěku z domova (o 4 %) a dětí vyhozených z domova (o 3 %).

Tak, jako v předchozích letech, kontaktovalo LVD více dívek (54 %), procentní převaha nad chlapci nebyla však tak vysoká, jako dříve. Věková hranice volajících se nejčastěji pohybovala mezi 14 až 17 lety. Linka přijala celkem 34 vzkazů. Dále byly provedeny tři telefonické konference a jedna intervence na pracovníka OSPOD. Ve 41 případech se na LVD obrátili klienti se žádostí o vyřízení vzkazu, ale díky rozhovoru s pracovníkem Linky se našla jiná možnost řešení stávající situace.

4.4 Spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí a s Policií ČR

Úkolem kurátorů mládeže, jako pracovníků OSPOD, je práce s dětmi z nefunkčních rodin, s dětmi, které vedou nemravný a zahálčivý život, s dětmi, zanedbávajícími školní docházku, požívajícími alkohol nebo jiné návykové látky, s dětmi, které se živí prostitucí, s dětmi utíkajícími z domova, s dětmi, které spáchaly před dovršením 15 let čin jinak trestný a s dětmi, na nichž byl spáchán trestný čin.

Pokud se z úrovně Linky dohodneme s dítětem na intervenci jako variantě pomoci, kontaktujeme nejčastěji právě pracovníky OSPOD, a to podle místa bydliště dítěte nebo podle místa, kde se dítě právě nachází. V takovém případě je třeba, aby dítě vystoupilo z anonymity, abychom věděli, v jakém místě mu máme zajišťovat pomoc.

Zejména u starších dětí se někdy setkáváme s tím, že dítě nepotřebuje naší asistenci, protože se rozhodlo řešit situaci samo. V takovýchto případech má dítě samo právo požádat OSPOD o pomoc při ochraně svého života a dalších svých práv. Jmenované orgány jsou povinny poskytnout dítěti odpovídající pomoc. Současně je OSPOD povinen projednat s rodiči dítěte odstranění nedostatků v jeho výchově nebo naopak s dítětem projednat nedostatky v jeho chování a poskytnout nebo zprostředkovat rodičům, na jejich žádost, poradenství. Samozřejmě, že je také povinen učinit opatření k ochraně života a zdraví dítěte a

zajistit uspokojování základních potřeb dítěte v nejnútnejším rozsahu, a to včetně zdravotní péče o dítě, které se ocitlo bez jakékoliv péče, nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny.

V zákonu o SPO jsou uvedena zařízení, určená pro děti, která mají povinnost oznámit OSPOD skutečnosti, které nasvědčují tomu, že jde o děti, které jejich pomoc potřebují, a to bez zbytečného odkladu po tom, kdy se o takové skutečnosti dozví. Vyjma osob, pověřených sociálně-právní ochranou dětí (např. LVD), mají tuto povinnost školy, školská zařízení a další subjekty, které jsem již uváděla ve druhé kapitole méj práce v části, věnované sociálně-právní situaci dětí na útěku.

Na druhou stranu mají pracovníci OSPOD právo vyzvat některý z takovýchto subjektů, aby jim bezplatně sdělil údaje potřebné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany. Povinnosti zachovávat mlčenlivost se nelze dovolávat, jestliže mají být sděleny údaje o podezření z týrání, zneužívání dítěte nebo ze zanedbání péče o něj.

Průběžná spolupráce Linky a Policie je, jak z textu této práce vyplývá, nedílnou součástí kvalitního a efektivního pomáhání dětem, které se na Linku obrátí. Jedná se zejména o výměnu informací o dětech na útěku a o pohřešovaných dětech. Aktivní pomoc Policie při převozu dítěte, např. k výslechu nebo na OSPOD či do jiného zařízení, je další službou pro Linku.

4.5 Mediální a publikační činnost

LVD se vedle své základní služby (linka telefonické krizové pomoci) věnuje i dalším činnostem. Ve svěřené oblasti dítěte na útěku a pohřešovaného dítěte se snaží průběžně informovat veřejnost a působit preventivně. V rámci preventivní činnosti se například zapojila do projektu Ministerstva vnitra ČR „Svět očima dětí“, který je určen žákům základních škol a jehož tématem bylo právě „dítě na útěku“. Pro pedagogy zpracovala odborný materiál na totéž téma. Kromě organizování Pomněnkového dne u příležitosti Mezinárodního dne pohřešovaných dětí spolupřádá odborné i tiskové konference, účastní se na vydávání tematicky zaměřených odborných i popularizačních publikací a brožur, pro školy realizuje besedy, zaměřené k tématu útěku dětí, iniciuje spolupráci se zařízeními sociálně-právní ochrany dětí, s OSPOD a s Policií.

Aktivně se účastní pravidelných i nových speciálních projektů Sdružení, a to například přípravou odborných příspěvků do časopisu Linka bezpečí, do Sborníků studií, zaměřených na děti a jejich problémy, do Informačního servisu prevence kriminality, jehož garantem je

odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR. Pro odbornou i laickou veřejnost se podílí na přípravě tiskovin (plakátů, pohlednic, samolepek...) a dalších propagačních materiálů i akcí preventivního, informativního a charitativního charakteru, realizovaných na veřejných prostranstvích, prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků a komunikačních technologií. V průběhu roku 2008 šlo například o internetovou aukci dětí dětem, jejíž výtěžek byl použit pro financování krizových linek Sdružení, o adventní internetovou aukci uměleckých děl jak od uznávaných autorů, tak od začínajících dětských umělců, o účast na open air festivalu O2 Sázavafest v Kácově, kde bylo propagováno nové evropské číslo 116 111, činnost jednotlivých linek Sdružení a Internetu Helpline, o dokončení dvouletého evropského projektu CHIPS (ChildLine in Partnership with Schools), jehož cílem je zavedení vrstevnických podpůrných skupin dětí na vybraných českých školách v boji proti šikaně, o partnerství při zahájení čtvrtého ročníku projektu s názvem Tesco Charita roku 2008 společnosti Tesco Stores ČR, jehož smyslem je upozornit na různá nebezpečí a problémy, kterým jsou děti a dospívající vystaveni.

4.6 Výcviková a vzdělávací činnost Sdružení Linka bezpečí

Sdružení pořádalo až do roku 2005 vlastní výcviky v telefonické krizové intervenci, zaměřené na děti a mládež. Od roku 2006 zajišťuje v rámci nového vzdělávacího střediska, financovaného z fondů EU, výcviky v telefonické krizové intervenci a v krizové intervenci dětí a dospívajících v kontextu sociálních systémů. Tyto výcviky jsou akreditovány Českou asociací pracovníků linek důvěry (ČAPLD).

Speciální blok, orientovaný na specifika práce na Lince, dále doplňuje frekventantovi výcviku znalosti o problematice, zaměřené na techniku práce s dětmi a s dospělými, se softwarovým programem, na okruh klientů LVD, vymezený pozitivním i negativním způsobem. Současně učí nové konzultanty technice předávání vzkazů, propojování konferencí a způsoby intervencí. Seznamuje také s organizačním řádem LVD.

V loňském roce nadto Sdružení zahájilo realizaci dvouletého projektu „Komplexní systém vzdělávání zaměstnanců SLB“, který je podpořen a spolufinancován Evropským sociálním fondem, státním rozpočtem ČR a rozpočtem hl. m. Prahy. Projekt usiluje o zvýšení profesionality a nároků, kladených na poskytování odborných služeb dětským a dospívajícím klientům.

Supervize na Lince vzkaz domů

Supervizor není na Lince pravidelně přítomen. V případě náročného hovoru má konzultant možnost zavolat kmenového supervizora LB. Konzultanti však nejčastěji využívají telefonické konzultace s vedoucí Linky. Supervize probíhají formou supervizních setkání týmu LVD, individuálních supervizí s externím supervizorem a formou Balintovských skupin²⁰ (jednou za čtvrt roku). Pro zajištění kvality vedení hovorů jsou průběžně vedeny náslechy hovorů. Osvědčily se také pravidelní měsíční workshopy na problematická témata, ve kterých si konzultanti znovu zkouší obtížné hovory.

Následné vzdělávání

V zájmu průběžného zvyšování kvalifikačního potenciálu konzultantů je zaveden povinný kreditový systém následného vzdělávání. Přednášky jsou zaměřeny jak na odbornou stránku problematiky, tak na osobní potenciál konzultantů.

Praktická část

5 Kasuistiky

S ohledem na skutečnost, že v rámci telefonické krizové pomoci je zásadně respektována anonymita volajících, které nelze ani požádat o souhlas s publikací jejich problému, níže uvedené příběhy nemohou být prepisem reálně uskutečněných hovorů na LVD. Jedná se o příběhy pravděpodobné, svým charakterem modelové, jejichž obsah znázorňuje typické aspekty telefonátů na dané téma, které jsem na Lince řešila.

Příběh č. 1 – téma: rodinné zázemí

Na Linku vzkaz domů volá v podvečerních hodinách rozrušený dvanáctiletý chlapec. Jeho rodiče jsou rozvedení, otec se s volajícím nestýká, má novou vlastní rodinu a o chlapce ztratil zájem. Matka si našla nového přítele, za kterého se před rokem provdala. Volající chlapec k novému muži své matky nikdy nenašel dobrý vztah – sám chlapec tuto situaci popisuje slovy, že si s nevlastním otcem nerozumějí a v poslední době se dokonce velmi často hádají. Včera byl otec místo matky na třídní schůzce, kde se dozvěděl o patnácti neomluvených hodinách, které, jak sám chlapec přiznává, prožil za školou. Když se konzultantka Linky ptá na důvod školních absencí, tak chlapec udává, že to většinou bylo po hádce doma s otčímem nebo s matkou, která se ho před svým novým mužem nezastane a spíše se přidává na mužovu stranu. Chlapec po těchto domácích scénách nechtěl jít do školy. Raději posedával v parku či se svými kamarády zašel do nějaké herny. Kluci jej naučili hrát na automatech, jak sám přiznává. Závislý prý na hraní není, ale pomáhá mu to vyčistit hlavu a uklidnit se. Kolik času tam chlapec tráví, není sám schopen odhadnout, ale více než jednou za dva týdny tam nechodí. Včera, když otčím zjistil jeho problémy ve škole, tak mu po kamarádech, kteří byli před školou, vzkázal, ať se raději ani domů nevrací, nebo že jej seřeže. Chlapec jeho výhrůžky vzal vážně, neboť otčím vše řečené v jeho souvislosti, vždy vážně myslel a zejména to nepříjemné i dodržel. Chlapec tedy raději domů nešel. Zůstal venku, neměl kam a hlavně ke komu jít – táta bydlí v jiném městě a stejně by ho k sobě nevzal a nikdo z kamarádů není až takový kamarád, aby pro něj tohle udělal. Chlapec tedy přespal na lavičce v parku, kam si chodí normálně s kamarády hrát. Jenže je mu zima a má už taky docela strach. Druhou takovou noc už nechce zažít, proto volá na Linku vzkaz domů, jejíž číslo objevil v telefonní budce, kam se přišel schovat před deštěm, a chce pomoci z toho všeho. Konzultantka s chlapcem probírá jeho situaci, povídají si o problémech doma, o vztazích s rodiči, o

případných jiných osobách v blízké či vzdálené rodině, na které by se chlapec mohl případně obrátit. Chlapec si najednou vzpomíná, že teta (sestra matky) na něj byla vždy hrozně milá. Poslední rok, po nové svatbě matky, se ale s rodinou přestala stýkat a komunikovat. Chlapec si myslí, že je to kvůli otčímovi, který jí nemá rád a chlapcovu matku vždy proti ní naváděl a hovořil o ní velmi špatně. O tetě se doma už vůbec nemluví a proto chlapce ani nenapadlo jí volat a zkusit jí požádat o pomoc. Když o tom ale nyní přemýšlí, tak si je téměř jistý, že by mu teta určitě pomohla. Žije sice ve vedlejší městě, ale má auto a mohla by pro něj třeba teď přijet a vzít si ho na chvíli k sobě. Proto se chlapec společně s konzultantkou domlouvají, že konzultantka tetě zavolá, vysvětlí jí situaci a následně jí s chlapcem propojí telefonickou konferencí. To se ukazuje jako dobré řešení, teta je nadšená, že o svém synovcovi opět slyší. Nesmírně jí mrzelo, že už téměř rok společně nemají žádný kontakt. Své sestře, matce volajícího, se nechtěla vměšovat do života a zároveň po poslední hádce s jejím novým mužem, se zařekla, že do jejich domu už nikdy nevstoupí. Teď slyší od konzultantky, v jaké situaci se chlapec ocitl, a viditelně se jí ulevilo, když chlapce sama na vlastní uši slyšela. Do telefonu ho uklidňuje a společně se domlouvají, že chlapec počká v telefonní budce, kde teď momentálně je, a ona si pro něj přijede autem a vezme ho k sobě domů. Poté společně zavolají matce a domluví se na dalším postupu. Teta ale chlapci slibuje, že v případě, že by mu doma hrozil další výprask od otčíma, tak si ho u sebe nechá. Chlapec s tím takto souhlasí. Protože je chlapci zima a je už pozdě večer, dohodnou se společně, že konzultantka zůstane s chlapcem na telefonu do doby, než si pro něj teta přijede. Chlapec i teta velmi děkují. Chlapec zůstává na telefonu a teta se vydává na cestu. Po příjezdu k místu, kde chlapec stojí, si telefon od chlapce převezme teta a konzultantce oznámí, že je již na místě a chlapce si odváží. Konzultantka předává tetě ještě kontakt na místně příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, který by byl příslušný pro případné řešení záležitostí ohledně nezletilého, a také se ještě s chlapcem loučí. Chlapec ví, že v případě potřeby může Linku kdykoliv kontaktovat znovu.

Příběh č. 2 – téma: škola

Na Linku vzkaz domů se dovolává vystrašená a uplakaná dívka. Dnes dostala ve škole pětku z matematiky, protože zapomněla, že se bude psát písemka. Toto se jí stalo úplně poprvé, nikdy na nic ze svých povinností nezapomněla a teď neví, co má dělat. Rodiče se budou zřejmě zlobit a volající ani neví, jak jim to má vysvětlit. Rodiče jsou na ní hodně přísní, ale dívka sama uvádí, že je to jen proto, že chtějí, aby se dobře učila a mohla jít studovat vysokou

školu. Dívka se bojí, jak budou rodiče reagovat. Zejména táta nesnese žádný odpor, téměř vždy musí být po jeho. Dívka od malička chodí do několika mimoškolních kroužků, vždy se učila na jedničky, maximálně dvojka byla z tělocviku. Dívka ví, že budou zklamaní a vlastně i naštvaní, protože si nepohlídala vlastní povinnost a přece tolik jich zase nemá, tak proč se to vlastně stalo – ptá se dívka v hovoru sama sebe. Snad jediného, čeho se dívka neobává, je tělesný trest. Táta ani máma jí nikdy nebili. Horší je to, že si myslí, že se s ní nebudou bavit a vlastně pro ně bude v tu chvíli doma vzduch. Toto je pro dívku horší, než kdyby jí doma zbili. Dívka se nechce vrátit domů – nechce tam tuto atmosféru zažít. Konzultantka si s dívkou povídá o jejích pocitech, o strachu, o situaci ve škole a doma, o jejích přáních a snech. Během hovoru se dívka uklidňuje a dokáže se reálněji podívat na situaci. S rodiči má vlastně dobrý vztah, chtěla by být lékařkou, stejně jako je táta – pomáhat lidem a uzdravovat je. Dívka přestává plakat a je již schopna se sama reálně podílet na vymyšlení plánu, jak vše říci rodičům, jak je na špatnou známku připravit a vlastně, že je možné si ji i co nejdříve opravit. Nyní je dívka již klidná a opět se jí vrací rozhodnutí jít domů, přiznat svou chybu a zároveň říci i o řešení, které má vymyšlené. Dívka ví, že v případě potřeby může na Linku kdykoli zavolat zpět.

Příběh č. 3 - téma: syndrom CAN

V podvečerních hodinách volá na Linku vzkaz domů dívka, která má patnáctiletou kamarádku, která má sama strach a obavy z toho, že by k nám měla volat. V rodině této dívky je to prý velmi špatné, matka je bez zaměstnání a otec ve vězení, takže matka této dívky v poslední době propadla alkoholu a po dívce chce nesmyslné domácí práce a především hlídání tří mladších sourozenců. V případě, že dívka odmítne, tak jí matka fyzicky ztrestá. Děti nemají často co jíst, protože matka veškeré peníze utratí za alkohol. Děti bývají často doma samotné, protože matka přespává u různých, jak jim sama říká, kamarádů. Některé z nich si občas vodí i domů a zde se společně opíjejí. Její patnáctiletá dcera pak po nich uklízí a dokonce jí prý nutili k tomu, aby jim obstarala alkohol a cigarety. Když dívka odmítla, tak jí matka zbila a vyhodila z bytu ven. Dívka v tuto dobu přespala u kamarádky, která nyní telefonuje na Linku. Konzultantka dívku chválí, že se o svou kamarádku takto stará, a vysvětluje jí, že by bylo lepší, kdyby mohla mluvit přímo s děvčetem, kterého se tyto problémy bezprostředně týkají. Volající tedy předává telefon své kamarádce, která stojí vedle ní. Ta unaveným až apatickým hlasem hovoří o tom, že její máma často pije, bije jí, nestará se o ni ani o její tři mladší sourozence, nedává jí peníze na obědy ani na autobus, občas jí do

školy vůbec nepustí – to zejména proto, aby doma uklidila a pohlídala sourozence. Otec je ve vězení, kdy ho propustí, dívka netuší. Nikdo jiný z příbuzných není, na kterého by se dívka mohla obrátit s prosbou o pomoc. Tato situace trvá již dlouho, je znát, že dívka si toho již hodně prožila. Po dnešním ranním výstupu s matkou, která jí opět nechtěla pustit do školy, dívka z bytu utekla a začala uvažovat o tom, že se již domů nevrátí. Konzultantka si s dívkou povídá o jejích pocitech, o vzniklé situaci, a pak společně hledají nějaké východisko. Vzhledem k tomu, že dívka se již domů vrátit skutečně nechce a vzkaz matce by danou situaci neřešil, nabízí konzultantka, že bude kontaktovat příslušnou sociální pracovníci v bydlišti dívky, která by mohla pomoci najít nějaké řešení. Dívka souhlasí, konzultantka vyhledá v databázi pohotovostní telefonní číslo na příslušnou sociální pracovníci a propojuje dívku a sociální pracovníci prostřednictvím telefonické konference. Z hovoru jednoznačně vyplývá, že sociální pracovníce rodinu dívky velmi dobře zná, neboť na nevhodné chování matky k jejím dětem, upozornili již i nájemníci okolních bytů, takže se sociální pracovníce právě chystala do rodiny na šetření. Sociální pracovníce i dívka se domlouvají, že dívka společně se svojí kamarádkou, vydrží v telefonní budce, ve které právě stojí, a sociální pracovníce si pro dívku společně s Policií České republiky přijede a následně se pro dívku domluví azylové umístění a další řešení celé záležitosti. Dívka se obává přítomnosti Policie, sociální pracovníce jí vysvětluje, že se jedná o standardní postup, protože sama nedisponuje služebním automobilem a tudíž by se neměla jak v tuto chvíli za dívkou dostat. Dívka tedy souhlasí. S konzultantkou se dívka domlouvá, že není zapotřebí, aby byla s dívkou dále na telefonu, protože má vedle sebe kamarádku. V případě potřeby dívka ví, že může kdykoli zavolat zpět.

Příběh č. 4 – téma: vyhození z domova

Volá desetiletá dívka. Kontakt na LVD dostala z Linky bezpečí. Dívka žije s matkou, jejím novým přítelem a se svými dvěma sestrami (5 let a 7 měsíců), matka je nyní znovu těhotná. Biologický otec dívky žije se svojí novou rodinou na opačném konci města a z nového vztahu má sedmiletého syna. Přítel matky je alkoholik, který nepracuje, a proto je stále doma. K volající dívce se chová velmi hrubě – dívka si myslí, že jí nemá rád, protože není jeho. Mlátí jí rukou a dívka má občas po těle červená místa od bití. Matka tomuto jeho chování přihlíží a nic s tím nedělá. Sama dokonce dívku také začala mlátit, například vařečkou, ačkoli to předtím nikdy nedělala. Pětiletá sestra volající dívky se k ní chová přezíravě a odtažitě – svým chováním k dívce prý dává najevo, že do rodiny nepatří. Dárky, které volající dostala třeba pod stromeček nebo k narozeninám či svátku, si dívka nesmí vzít, protože to jsou dárky od její matky, tak jsou matčíným majetkem a jen ona může rozhodnout o tom, jak se s dárky dál

naloží. Matka dívku neustále slovně napadá, stále jí něco vyčítá a posílá jí za jejím biologickým tátou, se kterým se ale dívka moc nevidá. Podle vyprávění ale táta vždy byl na dívku hodný, když o tom tak teď přemýšlí, tak si myslí, že by u něj mohla být, prý má doma místa dost, jenom se ho na to vlastně ještě nikdy nezeptala. Konzultantka dívku podporuje v tomto jejím rozhodnutí, tj. o této možnosti si s otcem promluvit. Dívka dále hovoří o situaci doma, jak dnes po ní matka chtěla, aby doma uklidila, a i přesto, že jí dívka poslechla a vše udělala, tak na ní matka byla hrubá. Dívka se proti tomuto chování ohradila a matka jí na to řekla, ať si sebere věci a jde za svým tátou - dívka si tedy sbalila jenom to nejnnutnější – matka se na ni pouze dívala a řekla jí, že tam ty věci musí stejně nechat, protože jí v bytě nic nepatří. Poté dívce matka sebrala klíče a vyhodila jí z bytu. Dívka teď stojí v budce před domem a chtěla by propojit s tátou. Evidentně je jí zima - je prý oblečená jenom na lehkou. Konzultantka s dívkou hovoří o jejích pocitech, jak je to všechno pro ni teď těžké, zároveň jí chválí a podporuje v jejím rozhodnutí o těchto svých problémech hovořit. Společně probírají různé varianty řešení, jako ta nejlepší se nakonec jeví přímá konference s otcem. Volající dívku tedy konzultantka propojila s jejím otcem telefonickou konferencí - spojení se podařilo napoprvé - otec šel právě z práce. Dívka se do telefonu rozplakala a nebyla mu schopná nic říct. Společně se tedy domluvili, že na něj dívka v budce počká a on tam za chvíli přijede, mezitím prý zavolá dívčině matce a zjistí, co se děje. Konzultantka zůstala s dívkou na telefonu a společně si povídaly o její škole, koníčcích a zájmech, o kamarádech, které ve třídě nejprve neměla a nyní je to již lepší, a také o morčeti, které dívka dostala od svého táty. Mezitím otec dorazil, konzultantka si ho vzala k telefonu. Konzultantka se otce ptala, co zjistil od dívčiny matky, k tomu se otec ale nechtěl vyjadřovat. Dívku si prý vezme k sobě a celá záležitost se bude řešit - neřekl ovšem jak. Konzultantka se volající dívky ještě ptá, zda je takto s řešením své situace spokojená - dívka říká, že ano, a děkuje za pomoc, rovněž otec děkuje a tím je hovor ukončen. Volající dívce i otci konzultantka řekla, že mohou kdykoli zavolat zpět.

Příběh č. 5 – téma: útěky z ústavního zařízení

Na Linku vzkaz domů volá chlapec, který utekl z výchovného ústavu, kde je již několik měsíců umístěn, protože se ho matka zřekla. Chlapec je závislý na drogách a utíká také kvůli tomu. Potřebuje dávku a v ústavu si jí nesežene. Odvykací léčbu již zkoušel několikrát, ale nikdy u ní nevydržel a opět utekl a na ulici začal znovu brát. V tomto zařízení se mu vůbec nelíbí. Chlapec hovoří o šikaně ze strany vychovatelů i svěřenců, bližší podrobnosti nechce uvést. Volající by chtěl mluvit se svým bratrem, u kterého byl během svého posledního útěku.

Ted' se přestěhoval do Prahy, on však netuší kam, a proto volá z Hlavního nádraží a chtěl by, aby si pro něj bratr přijel. Konzultantka chlapce informuje o tom, že pokud ho s bratrem spojí, má povinnost ohlásit jeho útěk na Policii. Toto volající ví stejně dobře jako to, že Policie má o jeho útěku již informace od ústavu. Přesto si však přeje s bratrem propojit telefonickou konferencí. Konzultantka tedy volá bratrovi, ten je však nešťastný, že chlapec znovu utekl, minule měl problémy kvůli tomu, že ho u sebe nechal několik dnů. Myslí si, že jeho útky situaci neřeší, a i kdyby pro něj dojel, stejně by ho odvezl přímo na Policii. Toto bratr řekl do telefonu jak konzultantce, tak posléze i bratrovi, který telefon ihned pokládá. Protože má konzultantka povinnost ohlásit útěk chlapce, a situace v podvečer na nádraží není pro chlapce bezpečná, volá konzultantka Policii. Ta již po chlapci pátrá. Policie se současně spojí se sociální pracovníci a budou případ chlapce dále společně řešit.

6 Statistika hovorů Linky vzkaz domů od května do prosince roku 2006

Vlastní statistický výzkum pro potřeby této bakalářské práce jsem na LVD uskutečňovala se souhlasem paní Bc. Šárky Laipoldové, vedoucí Linky. Výzkum jsem prováděla v období od května do prosince roku 2006. Z hlediska výzkumných metod jsem použila metodu obsahové analýzy telefonických hovorů dětí na Linku, a to společně s analýzou statistických dat s následným výstupem v podobě grafů, tabulek a analytické interpretace výsledků výzkumu.

V rámci pracovních služeb, které jsem na Lince měla, jsem si zapisovala poznámky ke každému hovoru, který jsem vedla. Shromážděvaná statistická data jsem rozčlenila do tří základních skupin, u kterých jsem prováděla jak dílčí, tak i souhrnné statistiky v daném celku. První skupinou je statistika, mapující období od května do června uvedeného roku. Dále následuje statistika za období letních prázdnin, tj. za dobu od července do srpna daného roku. Jako poslední celek je uvedena statistika za zbývající měsíce roku 2006, a to za září až prosinec. Souhrnnou podobu kompletních statistik za uvedené tři časové skupiny příkládám v přílohách číslo čtyři, pět a šest. Na úvodní stránce každé statistiky uvádím počet hovorů, které jsem v daném měsíci celkově přijala. Jedná se o souhrnné číslo, které mapuje všechny přijaté hovory na linku. Dále pak specifikuji počet hovorů, které jsem vyřešila jednorázově, tj. přímo na centrále Linky. Jejich detailní přehled ve své práci neuvádím, neboť se domnívám, že pro účel praktického zmapování problematiky dítěte na útěku, nemá tento výčet vypovídající hodnotu. V uváděném případě se jedná o následující typy hovorů, ze kterých se nezapisují zprávy do linkového počítačového programu:

- * hovory agresivní, kdy má volající klient pouze potřebu ventilovat svůj hněv a verbální agresi,
- * dále pak hovory s mlčícím klientem, kterého se nám nepodařilo na centrále rozmluvit,
- * hovory, kdy se jedná pouze o vyřízení poděkování ze strany volajícího klienta konzultantovi, který mu pomohl,
- * dále žerty a imitace problému, které jsou ze strany volajícího pouze projevem legrace a nedostatku jiné zábavy,
- * velmi rychlá informace týkající se např. významu a účelu LVD, vymezení hranic pracovníků LVD vůči volajícím klientům apod.,
- * pokud dojde k zavěšení či přerušení hovoru, který v tomto důsledku nemohl začít

- * a v neposlední řadě například také velmi rychlý odkaz, pokud se jedná o sdělení telefonního čísla na Policii, záchrannou službu, hasiče apod.

Ve statistice specifikuji zbývající hovory, které jsou již tematické a proto vedené jako klasický hovor na Lince, o kterém je pořizována zpráva do počítačového programu.

V rámci prováděných statistik jsem se zaměřila na zjištění následujících hodnot:

- * rozdělení volajících klientů podle pohlaví,
- * určení věkové skupiny volajících v rozmezí od
 - 6 až 10 let,
 - 11 až 15 let,
 - 16 až 18 let,
 - u volajících studentů nad 18 let – maximálně však do 26 let věku,
 - kategorie „neurčeno“ – v případě, že volající sám věk odmítá sdělit a z hovoru nebyl možný zjistit jiným způsobem,
- * důvody, které klienty vedly k volání na LVD – tematicky členěné do následujících okruhů:
 - rodinné vztahy,
 - syndrom CAN,
 - škola,
 - šikana,
 - problémy s láskou a partnerstvím,
 - vrstevnické vztahy,
 - osobní témata, do kterých bývají na Lince včleňována volání týkající se například povídání o zvířátkách, hudebních či jiných idolech, o závislostech na tabáku či na omamných látkách, popř. na různých věcech, osobách apod.,
 - do kategorie ostatní bývají na Lince začleňovány hovory týkající se výběru budoucího povolání, profesního zaměření, volnočasových aktivit volajících dětí apod.,
 - jako poslední je pak opět uváděná kategorie „neurčeno“ – pro případ, že se nepodaří jednoznačně stanovit důvod volání klienta na Linku,
- * trvání problému – podle toho, jak jej charakterizuje sám volající klient:
 - akutní problém, který volajícího trápí právě teď či v rozsahu posledních několika hodin až dne,

- krátkodobý problém – s délkou trvání přibližně týden,
 - střednědobý problém – s délkou trvání maximálně 1 měsíc,
 - dlouhodobý problém – s délkou trvání maximálně 6 měsíců,
 - problém trvající do 1 roku,
 - problém trvající 2 a více let,
 - problém, u kterého volající není sám schopen určit délku jeho působení ve svém životě,
- * druh bydliště klienta – rozčleněno do následujících skupin:
- bydliště u obou rodičů,
 - bydliště u jednoho z rodičů,
 - bydliště u jiné osoby, než rodiče (3. osoba apod.),
 - současné bydliště v dětském domově, ústavu či azylu,
 - bydliště, které nelze z hovoru s klientem určit,
- * charakteristika rodiny – ve smyslu, zda je rodina:
- úplná,
 - neúplná,
 - doplněná,
 - „neurčeno“ – v případě, že z hovoru s klientem tuto skutečnost nelze zjistit,
- * typ studované školy – ve smyslu, zda jde o:
- základní školu,
 - jakýkoli typ střední školy,
 - žádnou studovanou školu
 - „neurčeno“ - v případě, že z hovoru s klientem tuto skutečnost nelze zjistit,
- * způsob řešení problému s klientem na LVD –
- zda stačil k vyřešení problému pouhý rozhovor na Lince,
 - nebo zda bylo nutné klientovi poskytnout odkaz na jiné specializované pracoviště či odborníka,
 - nebo byl klientem na Lince zanechán vzkaz pro jeho rodinné příslušníky,
 - zda byla využita telefonická služba „volání na účet volaného“ ,
 - zda klient využil speciální služby poskytované LVD ve smyslu konference,

- nebo zda byl použit jiný způsob řešení – v tomto případě se rozumí situace, kdy si klient chce situaci vyřešit sám s rodiči, s orgánem OSPOD, Policií apod.,
- * specifikace momentální situace klienta – ve smyslu, zda se jedná o:
 - útěk z domova od rodičů,
 - útěk z ústavního zařízení,
 - útěk z jiného místa, tj. nejčastěji od 3. osoby apod.,
 - situaci, kdy klient přemýšlí o útěku,
 - situaci, kdy byl klient vyhozen z domova,
 - či se bojí vrátit domů,
 - situaci, kdy se na nás klient obrací a nejedná se o žádnou z výše uvedených situací, tj. nevolá kvůli útěku,
 - kategorie „neurčeno“ – kdy z hovoru nelze zjistit, do které ze skupin daný hovor zařadit.

Dále již pouze u klientů, kteří jsou na útěku od rodičů, od 3. osoby, z DD/ústavu/azylu, opět rozdělují a určují:

- * pohlaví,
- * situaci, která je k útěku vedla – viz výše uvedené členění v důvodech, které klienta vedly k volání na LVD,
- * věk volajících klientů na útěku – rovněž viz výše uvedené členění,
- * dobu, po kterou je klient na útěku – v rozmezí od jednoho dne do jednoho měsíce a déle, zároveň i zde je opět přiřazena kategorie „neurčeno“, neboť některé hovory nelze na základě jejich obsahu do žádné z uvedených skupin začlenit,
- * kolikrát se volající klient již dopustil útěku – ve smyslu prvoútěku, opakovaných útěků a opět kategorie „neurčeno“.

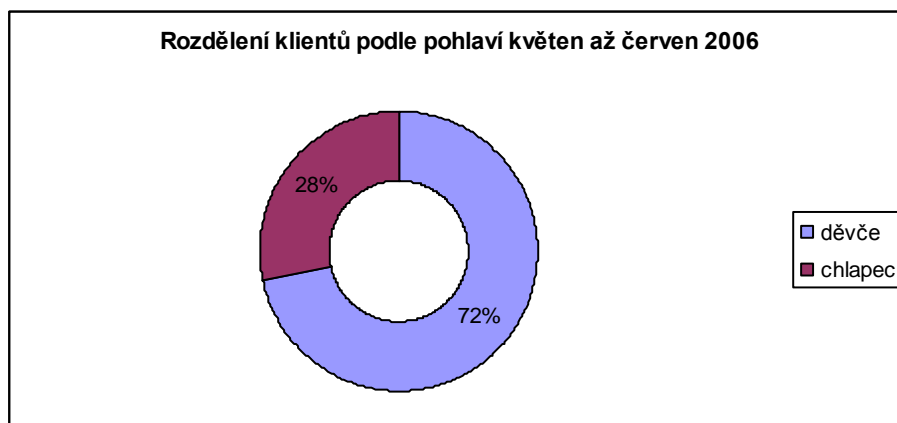
Jak jsem již výše uvedla, podrobné statistiky za jednotlivé měsíce a jejich souhrny uvádím v přílohách této bakalářské práce. V následujícím textu se již pouze zaměřuji na představení konkrétních specifických výčtů jednotlivých souhrnů v daných skupinách, které pro lepší přehlednost uvádím jak v tabulkové, tak i v grafické podobě s příslušným popisem.

6.1 Statistika Linky vzkaz domů za květen a červen 2006

V průběhu měsíce května a června roku 2006 jsem na LVD přijala celkem 147 telefonátů, z tohoto počtu jsem 101 řešila ihned na centrále. Zbývajících 46 volání byly hovory tematické a proto dále řešené. Celková statistika viz Příloha č. 4.

Rozdělení klientů podle pohlaví

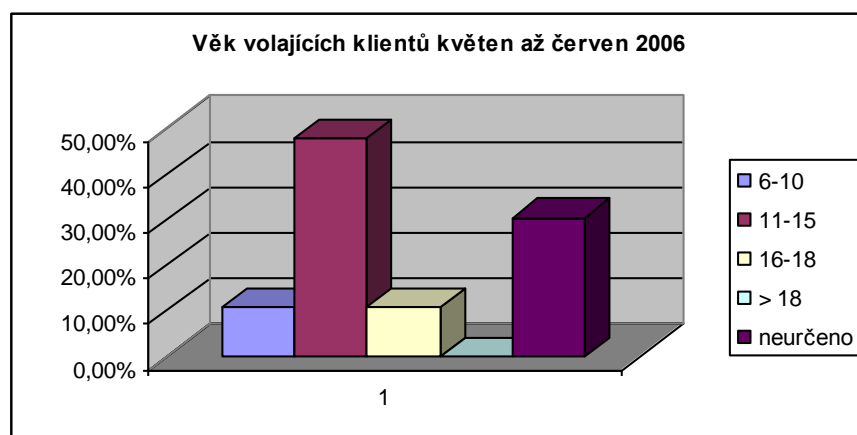
Statistika Linky vzkaz domů	Celkem květen a červen 2006	
	počet	procenta
Rozdělení klientů podle pohlaví		
děvče	33	71,74%
chlapec	13	28,26%
celkem	46	100,00%

Celkově se v daném časovém období na LVD dovolalo 33 dívek a 13 chlapců., tj. bylo uskutečněno 46 telefonátů.

Věk volajících klientů

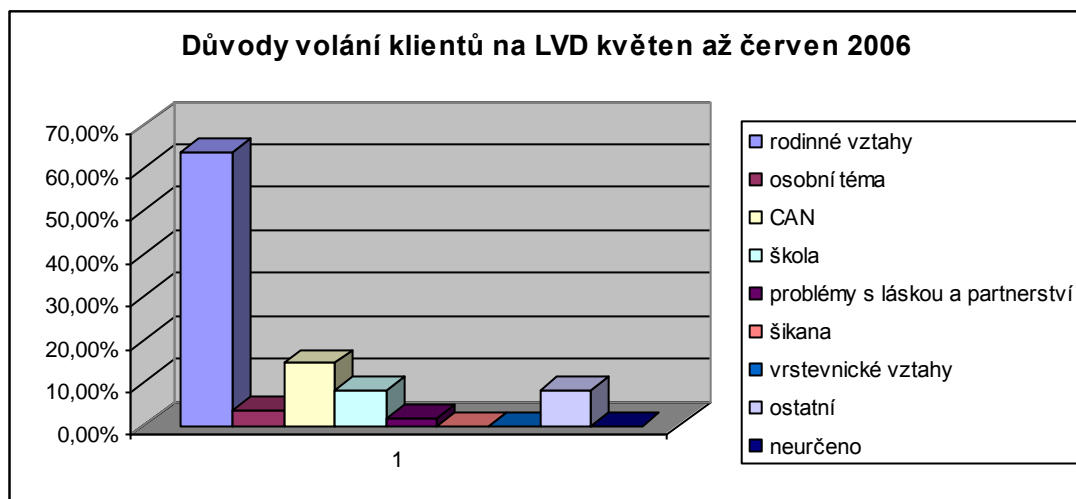
Věk volajících klientů	počet	procenta
6-10	5	10,87%
11-15	22	47,83%
16-18	5	10,87%
> 18	0	0,00%
neurčeno	14	30,43%
celkem	46	100,00%

V daném časovém období se na LVD dovolalo nejvíce klientů ve věkovém rozmezí 11 až 15 let, konkrétně 22 volajících. Na druhém místě je s počtem 14 volajících kategorie „neurčeno“, kdy u těchto telefonátů nemohlo být z hovoru identifikováno, o jak staré dítě se jedná. Se stejným počtem volajících, tzn. s 5, je na třetím místě skupina klientů ve věku 6 až 10 let a skupina klientů ve věku 16 až 18 let. Na posledním místě je s nulovou hodnotou kategorie volajících studentů nad 18 let.

Důvody volání klientů na LVD

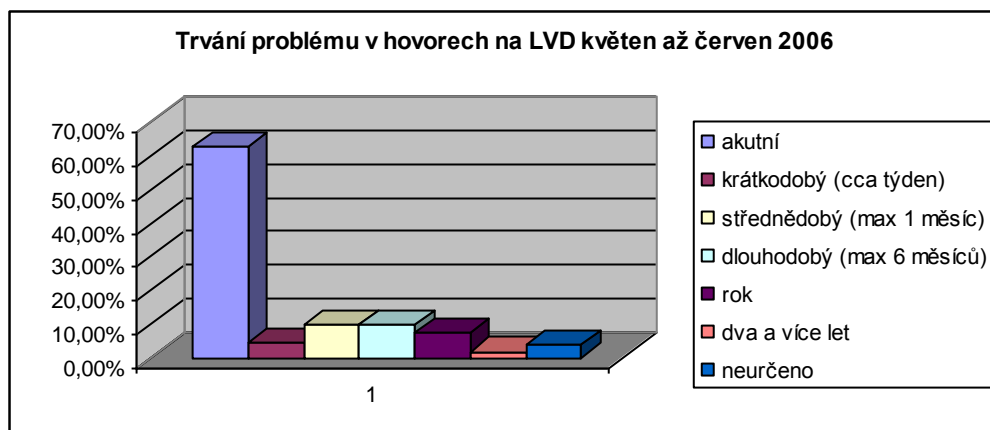
Důvody volání klientů na LVD	počet	procenta
rodinné vztahy	70	63,64%
osobní téma	4	3,64%
CAN	16	14,55%
škola	9	8,18%
problémy s láskou a partnerstvím	2	1,82%
šikana	0	0,00%
vrstevnické vztahy	0	0,00%
ostatní	9	8,18%
neurčeno	0	0,00%
celkem	110	100,00%

Nejčastějším důvodem volání klientů na LVD v daném časovém období byly problémy v rodinných vztazích, celkem se jednalo o 70 případů. Na druhém místě se s počtem 16 volání umístila problematika CAN. Shodně s počtem 9 volání se umístila na třetím místě problematika školy a kategorie ostatní. Dvě volání se týkala problematiky lásky a partnerství. Žádné dítě v daném období netelefonovalo s problematikou šikany, vrstevnických vztahů a rovněž žádné volání nebylo zařazeno do kategorie neurčeno.

Trvání problému

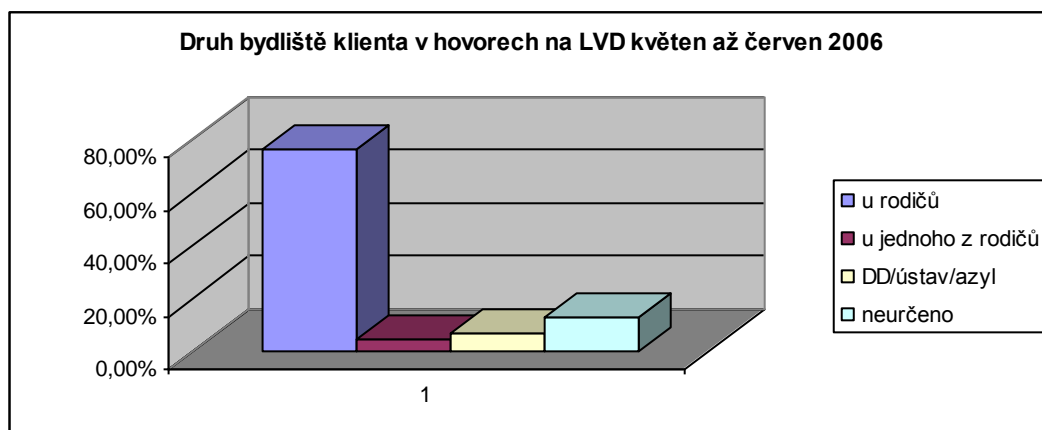
Trvání problému	počet	procenta
akutní	69	62,73%
krátkodobý (cca týden)	5	4,55%
střednědobý (max. 1 měsíc)	11	10,00%
dlouhodobý (max. 6 měsíců)	11	10,00%
rok	8	7,27%
dva a více let	2	1,82%
neurčeno	4	3,64%
celkem	110	100,00%

Nejvíce problémů, se kterými bylo na LVD v daném časovém období telefonováno, bylo pocíťováno jako akutní – celkově se jednalo o 69 problémů. Na druhém místě pak byly problémy, vnímané svým trváním jako střednědobé a dlouhodobé – obě kategorie shodně po 11 problémech. Na třetím místě se umístilo 8 problémů trvajících, dle tvrzení volajících, rok. Na čtvrtém místě pak byly spatřovány problémy krátkodobého charakteru – celkově 5. Na předposledním místě se umístila kategorie „neurčeno“ – celkově 4 problémy nebylo možné časově dle délky jejich trvání zařadit. Na posledním místě jsou umístěny 2 problémy, které trvaly, dle názoru volajících, dva a více let.

Druh bydliště klienta

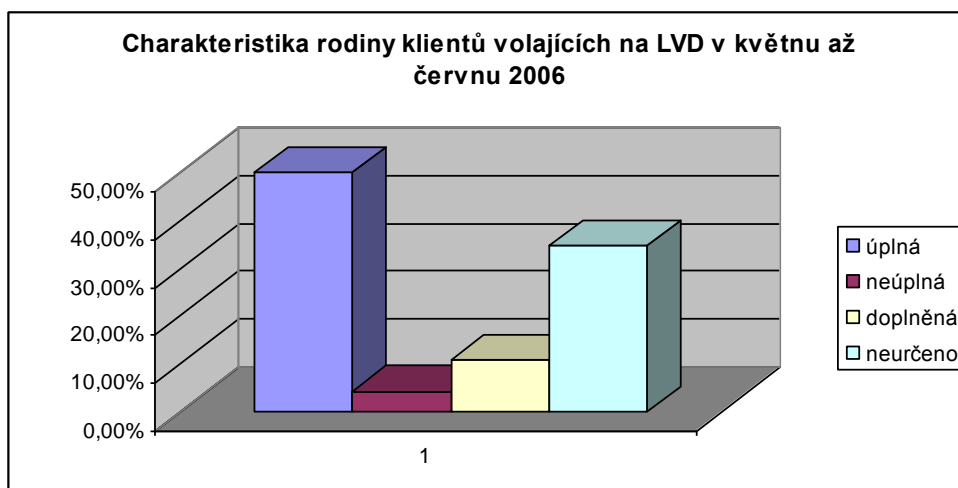
Druh bydliště klienta	počet	procenta
u rodičů	35	76,09%
u jednoho z rodičů	2	4,35%
DD/ústav/azyl	3	6,52%
neurčeno	6	13,04%
celkem	46	100,00%

Z uvedených hodnot jednoznačně vyplývá, že nejvíce klientů, kteří volali v daném časovém období, bydlelo u svých rodičů ve společné domácnosti – celkově se jednalo o 35 volajících. Na druhém místě je s počtem 6 volajících kategorie „neurčeno“, kdy nebylo možné jednoznačně stanovit, kde či u koho volající žije. Na třetím místě je kategorie „DD/ústav/azyl“, ze kterého na LVD telefonovali celkem 3 klienti. Na posledním místě je s počtem 2 klientů kategorie bydliště „u jednoho z rodičů“.

Charakteristika rodiny

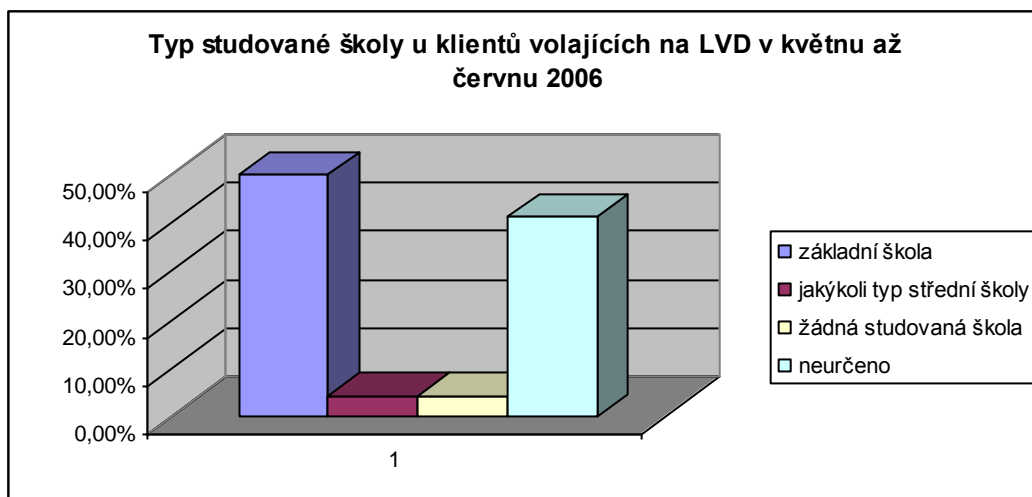
Charakteristika rodiny	počet	procenta
úplná	23	50,00%
neúplná	2	4,35%
doplněná	5	10,87%
neurčeno	16	34,78%
celkem	46	100,00%

S celkovým počtem 23 rodin se jako nejčetnější v daném časovém období umístila rodina úplná. Na druhém místě je s počtem 16 kategorie „neurčeno“ – v rámci těchto hovorů nebylo možné prokazatelně zjistit stav rodiny klienta. Na třetím místě se umístila rodina doplněná – celkově se jednalo o 5 telefonátů. Na posledním místě je rodina neúplná, která se vyskytla celkově ve 2 hovorech.

Typ studované školy

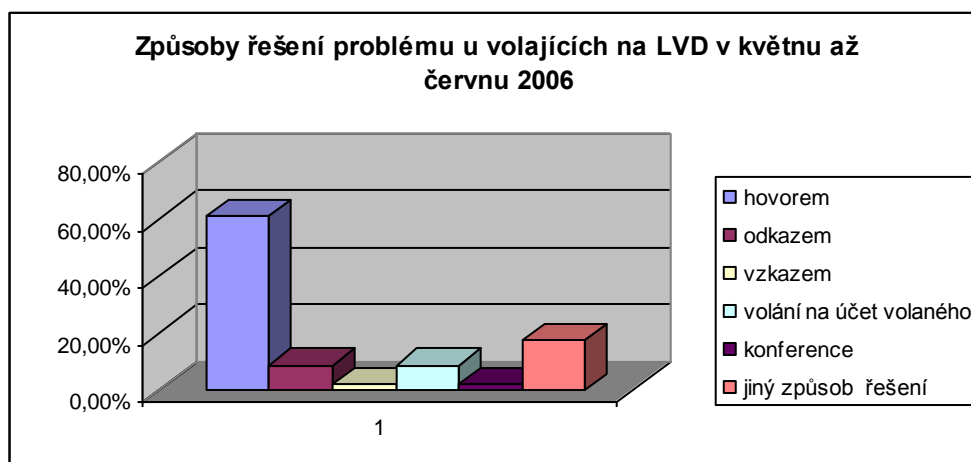
Typ studované školy	počet	procenta
základní škola	23	50,00%
jakýkoli typ střední školy	2	4,35%
žádná studovaná škola	2	4,35%
neurčeno	19	41,30%
celkem	46	100,00%

V největší míře se v daném časovém období na LVD dovolávali klienti, kteří v tuto dobu byli studenty základní školy – celkem se jednalo o 23 volajících. Na druhém místě je s počtem 19 volajících skupina „neurčeno“. Shodně po 2 volajících má kategorie, označující střední vzdělání a kategorie označující, že volající v tuto dobu nestuduje žádnou školu.

Způsoby řešení problému

Způsoby řešení problému	počet	procenta
hovorem	28	60,87%
odkazem	4	8,70%
vzkazem	1	2,17%
volání na účet volaného	4	8,70%
konference	1	2,17%
jiný způsob řešení	8	17,39%
celkem	46	100,00%

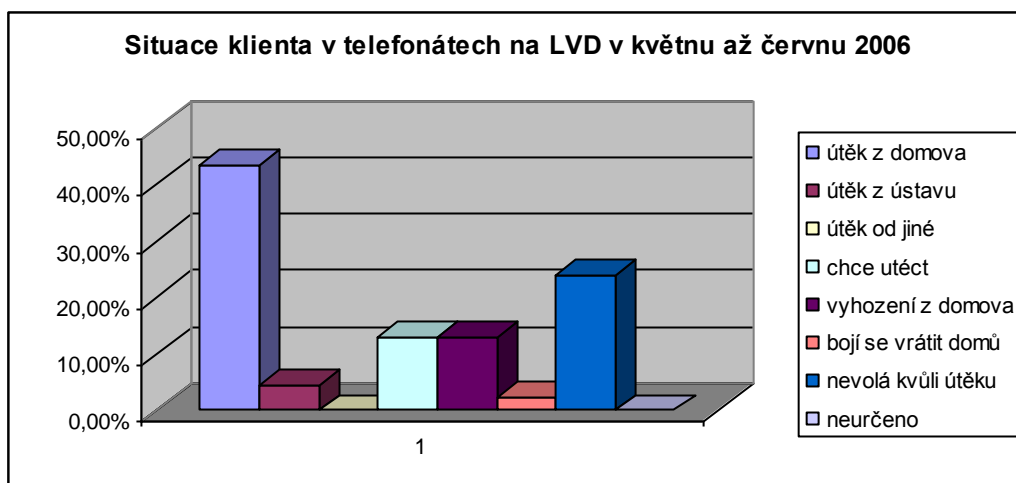

Nejčastěji se hovory v daném časovém období vyřešily přímo vlastním hovorem na LVD – celkově se jednalo o 28 případů. Jiný způsob řešení byl nalezen v 8 případech. Ve 4 případech se jednalo o odkaz a použití telefonické služby volání na účet volaného. V 1

případě byl zanechán klientem na LVD vzkaz a rovněž tak v 1 případě byla použita speciální služba LVD ve smyslu konference.

Situace klienta

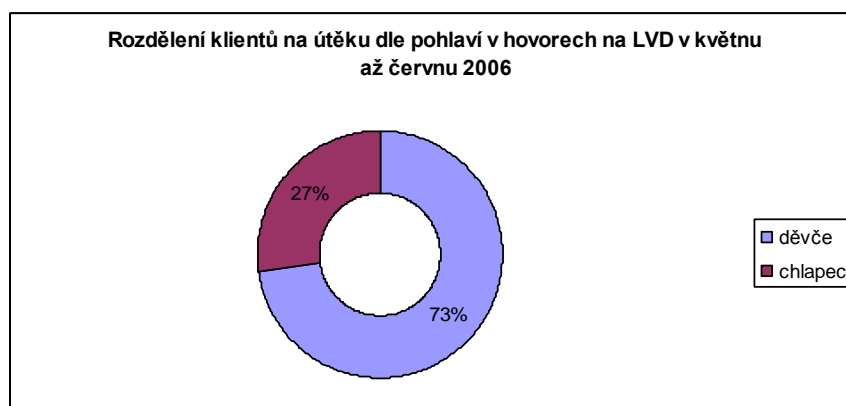
Situace klienta	počet	procenta
útěk z domova	20	43,48%
útěk z ústavu	2	4,35%
útěk od jiné	0	0,00%
chce utéct	6	13,04%
vyhození z domova	6	13,04%
bojí se vrátit domů	1	2,17%
nevolá kvůli útěku	11	23,91%
neurčeno	0	0,00%
celkem	46	100,00%

V celkem 20 případech se v daném časovém období jednalo o útěk z domova. V 11 případech klient netelefonoval kvůli útěku. Shodně v 6 případech se jednalo o situaci, kdy klient chtěl utéci z domova anebo byl z domova vyhozen. Ve 2 případech se jednalo o útěk z ústavního zařízení. V 1 případě se volající klient bál vrátit domů. Žádné telefonáty nebyly zaznamenány pro kategorii útěk od jiné osoby, a rovněž tak ani v kategorii „neurčeno“.

Rozdělení klientů na útěku podle pohlaví

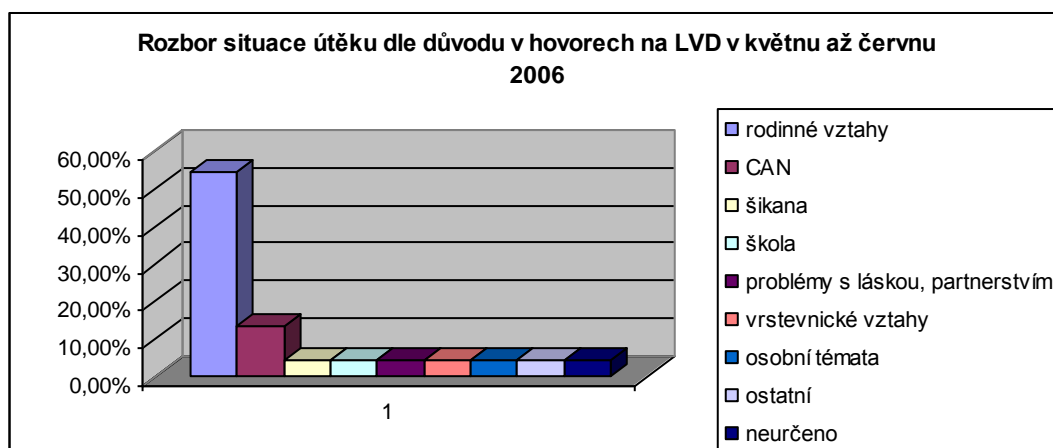
Rozdělení klientů na útěku podle pohlaví	počet	procenta
děvče	16	72,73%
chlapec	6	27,27%
celkem	22	100,00%

Na útěku se v daném časovém období nacházelo 22 klientů. Z tohoto počtu bylo 16 dívek a 6 chlapců.

Rozbor situace útěku dle důvodu

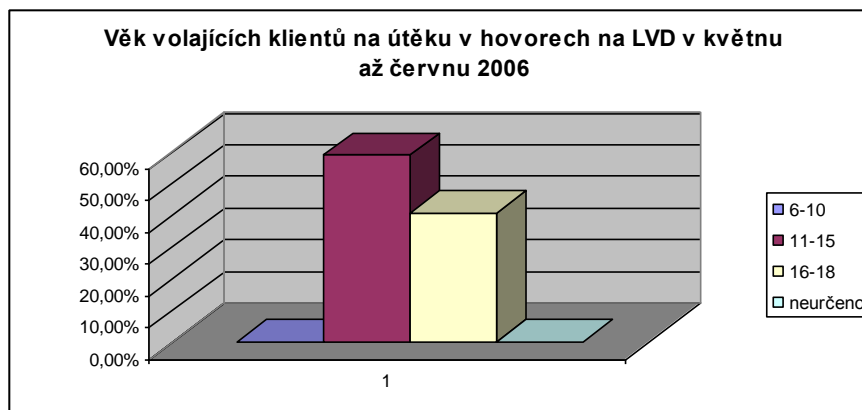
Rozbor situace útěku dle důvodu	počet	procenta
rodinné vztahy	12	54,55%
CAN	3	13,64%
šikana	1	4,55%
škola	1	4,55%
problémy s láskou, partnerstvím	1	4,55%
vrstevnické vztahy	1	4,55%
osobní témata	1	4,55%
ostatní	1	4,55%
neurčeno	1	4,55%
celkem	22	100,00%

Nejčastěji uváděným důvodem pro útěk klientů, volajících v daném časovém období, byly problémy v rodinných vztazích – celkově se jednalo o 12 případů. Na druhém místě se umístila problematika CAN – celkově ve 3 případech. Shodně po 1 se ve voláních vyskytla problematika šikany, školy, problémy s láskou a partnerstvím, vrstevnické vztahy, osobní témata, dále také kategorie ostatní a rovněž kategorie „neurčeno“.

Věk volajících klientů na útěku

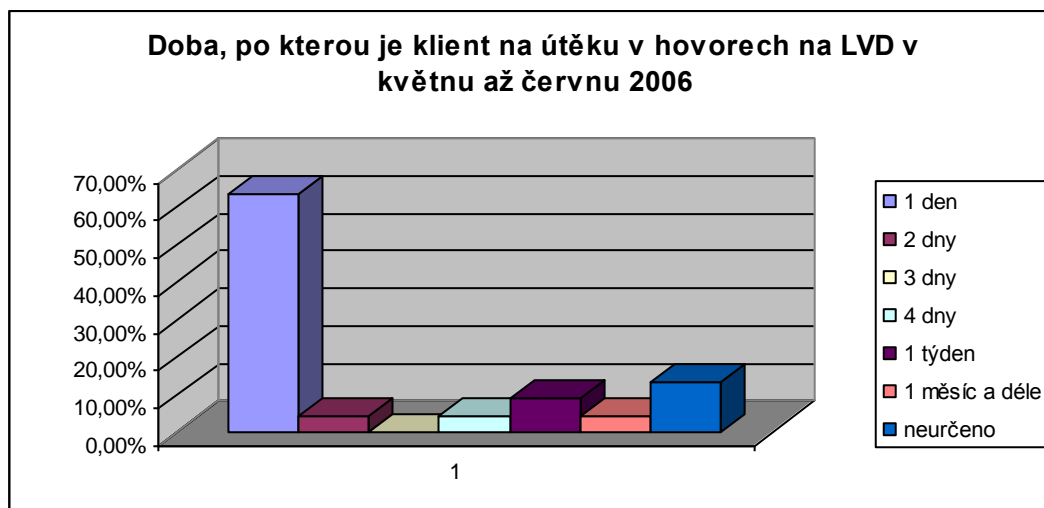
Věk volajících klientů na útěku	počet	procenta
6-10	0	0,00%
11-15	13	59,09%
16-18	9	40,91%
neurčeno	0	0,00%
celkem	22	100,00%

Nejčastěji zastoupenou věkovou skupinou klientů na útěku v daném časovém období byla kategorie 11 až 15 let se 13 volajícími. Na druhém místě s 9 hovory se umístila kategorie 16 až 18 let. Z kategorie 6 až 10 let nevolalo žádné dítě a rovněž tak z nulové hodnoty u kategorie „neurčeno“ lze dovodit, že všichni klienti, kteří byli na útěku, byli věkově zařaditelní.

Doba, po kterou je klient na útěku

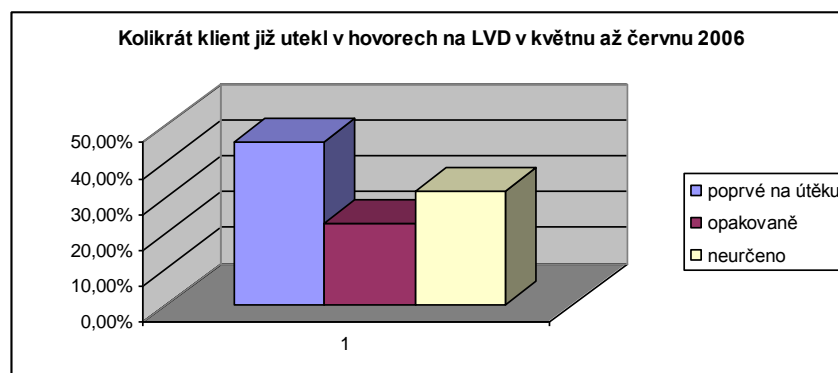
Doba, po kterou je klient na útěku	počet	procenta
1 den	14	63,64%
2 dny	1	4,55%
3 dny	0	0,00%
4 dny	1	4,55%
1 týden	2	9,09%
1 měsíc a déle	1	4,55%
neurčeno	3	13,64%
celkem	22	100,00%

Nejčastěji udávanou dobou, strávenou na útěku, byl 1 den – celkově se jednalo o 14 případů. Na druhém místě se umístila kategorie „neurčeno“, kdy délku útěku nebylo možné z hovoru zjistit – celkově ve 3 případech. Na třetím místě byl ve 2 případech útěk trvající jeden týden. Shodně po 1 volání se vyskytla udávaná doba útěku dva dny, čtyři dny a jeden měsíc a déle.

Kolikrát klient již utekl

Kolikrát klient již utekl	počet	procenta
poprvé na útěku	10	45,45%
opakovaně	5	22,73%
neurčeno	7	31,82%
celkem	22	100,00%

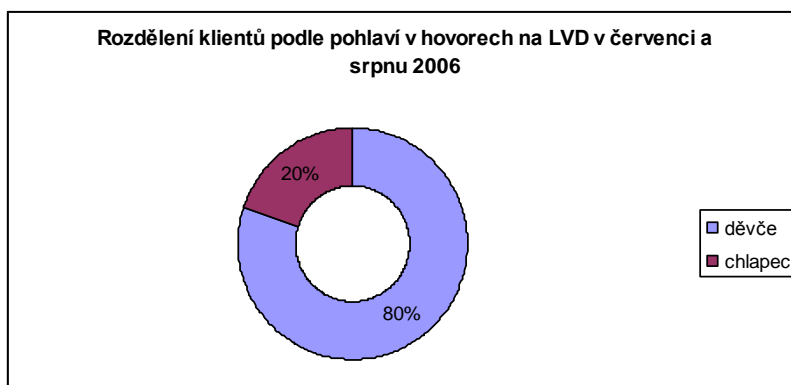
Celkem v 10 případech se v hovorech za dané období jednalo o prvoútěk. V 7 případech nešlo četnost útěků z hovorů zjistit. V 5 případech se jednalo o již opakovaný útěk.

6.2 Statistika Linky vzkaz domů za červenec a srpen 2006

V průběhu měsíce července a srpna roku 2006 jsem na LVD přijala celkem 140 volání, z čehož jsem 120 řešila ihned na centrále, a zbývajících 20 volání byly hovory tematické a v tomto důsledku dále řešené. Celková statistika viz Příloha č. 5.

Rozdělení klientů podle pohlaví

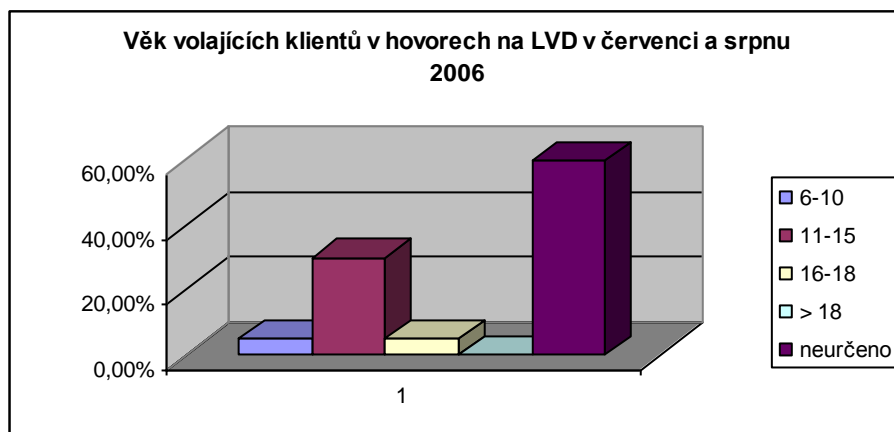
Statistika Linky vzkaz domů	celkem červenec a srpen 2006	
	počet	procenta
Rozdělení klientů podle pohlaví		
děvče	16	80,00%
chlapec	4	20,00%
celkem	20	100,00%

V daném časovém období se s tematickými hovory na LVD dovolalo celkem 20 klientů, z toho bylo 16 dívek a 4 chlapci.

Věk volajících klientů

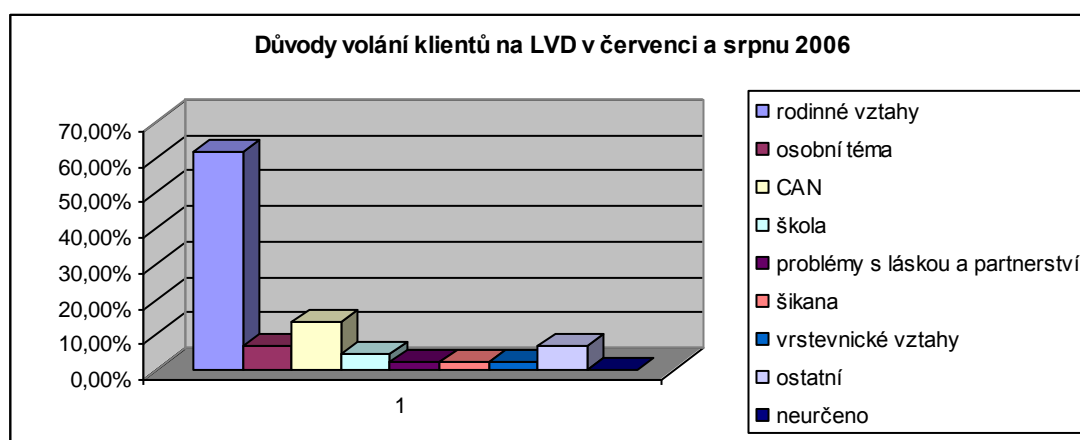
Věk volajících klientů	počet	procenta
6-10	1	5,00%
11-15	6	30,00%
16-18	1	5,00%
> 18	0	0,00%
neurčeno	12	60,00%
celkem	20	100,00%

Z celkového počtu 20 volajících nebylo možné věkovou hranici určit ve 12 případech, a proto byli zaznamenáni v kategorii „neurčeno“. Na druhém místě je s počtem 6 volajících věková skupina 11 až 15 let. Po jednom klientu má věková kategorie 6 až 10 let a rovněž tak věková kategorie 16 až 18 let. Naopak žádný z klientů nebyl starší 18 let.

Důvody volání klientů na LVD

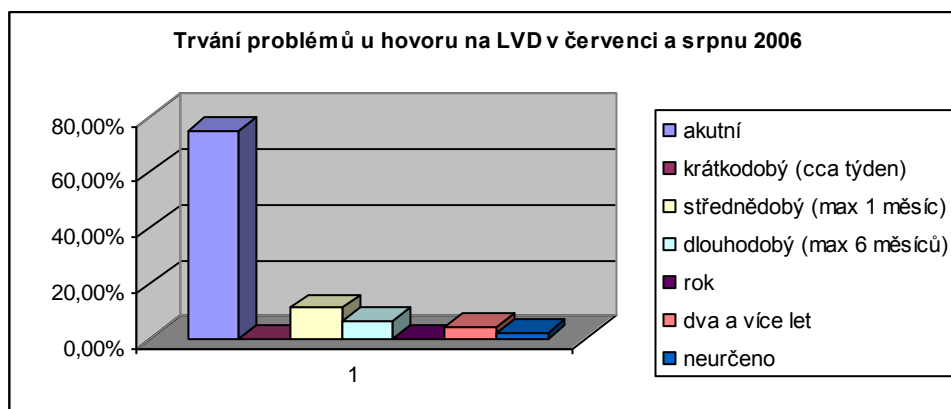
Důvody volání klientů na LVD	počet	procenta
rodinné vztahy	27	61,36%
osobní téma	3	6,82%
CAN	6	13,64%
škola	2	4,55%
problémy s láskou a partnerstvím	1	2,27%
šikana	1	2,27%
vrstevnické vztahy	1	2,27%
ostatní	3	6,82%
neurčeno	0	0,00%
celkem	44	100,00%

V daném časovém období se na LVD obracelo nejvíce klientů s tematikou rodinných vztahů – celkem ve 27 případech. Druhým nejčastěji uváděným tématem byl syndrom CAN – celkem v 6 případech. Třetím nejčastěji udávaným tématem byla kategorie „osobní téma“ a „ostatní“ – oboje ve 3 případech. Ve 2 případech byla zmiňována problematika školy. Po 1 případě se shodně vyskytly problémy s láskou a partnerstvím, šikana a vrstevnické vztahy. Naopak žádné dítě se neobjevilo v kategorii „neurčeno“.

Trvání problému

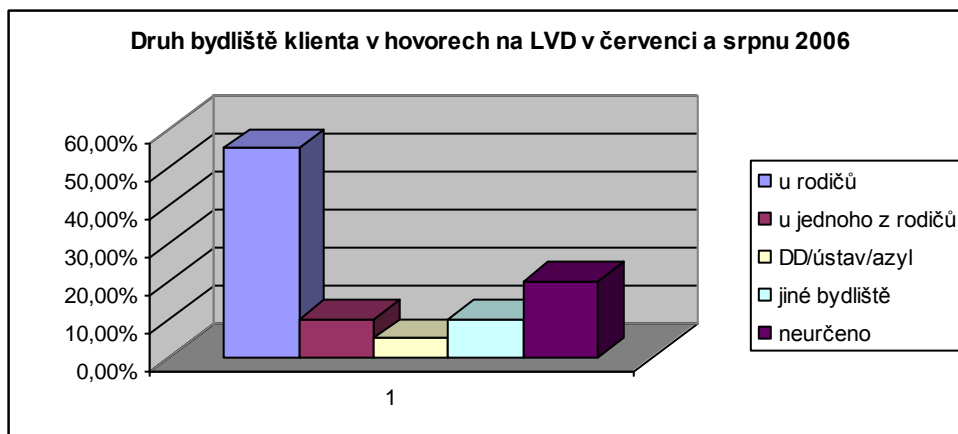
Trvání problému	počet	procenta
akutní	33	75,00%
krátkodobý (cca týden)	0	0,00%
střednědobý (max. 1 měsíc)	5	11,36%
dlouhodobý (max. 6 měsíců)	3	6,82%
rok	0	0,00%
dva a více let	2	4,55%
neurčeno	1	2,27%
celkem	44	100,00%

Největší počet klientů vnímalo svůj problém, se kterým na LVD v daném časovém období telefonovalo, jako akutní – celkem ve 33 případech. Na druhém místě se pak umístily problémy střednědobého charakteru – celkem v 5 případech. Ve 3 případech byly uváděné problémy charakterizované jako dlouhodobé. Celkem 2 problémy byly volajícími klienty vnímané jako trvající dva a více let. U 1 problému nebylo možné zjistit délku jeho trvání – kategorie neurčeno. Naopak žádný problém nebyl vnímaný jako krátkodobý či trvající jeden rok.

Druh bydliště klienta

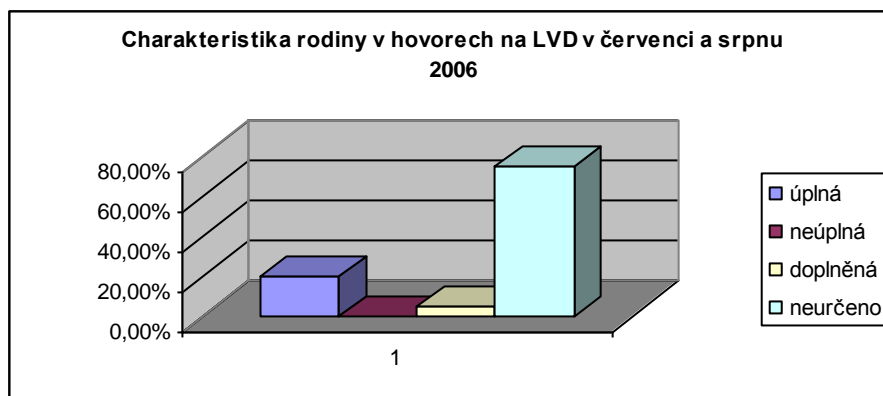
Druh bydliště klienta	počet	procenta
u rodičů	11	55,00%
u jednoho z rodičů	2	10,00%
DD/ústav/azyl	1	5,00%
jiné bydliště	2	10,00%
neurčeno	4	20,00%
celkem	20	100,00%

V 11 případech se u volajících klientů v daném časovém období jednalo o bydliště u rodičů. Ve 4 případech nebylo u volajících možné druh jejich bydliště zjistit. Shodně ve 2 případech se jednalo o bydliště u jednoho z rodičů a rovněž tak o tzv. jiné bydliště. V 1 případě volající uvedl jako svoje stávající bydliště dětský domov, ústav či azyl.

Charakteristika rodiny

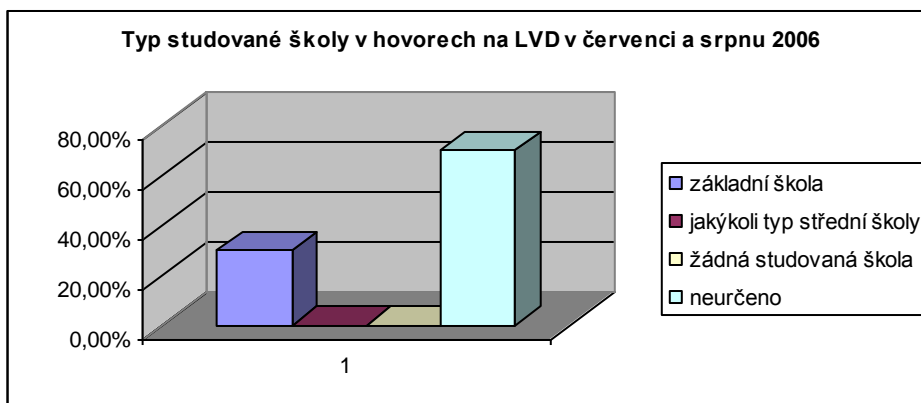
Charakteristika rodiny	počet	procenta
úplná	4	20,00%
neúplná	0	0,00%
doplněná	1	5,00%
neurčeno	15	75,00%
celkem	20	100,00%

Celkem v 15 případech nešlo v hovorech na LVD v daném období určit o jaký charakter rodiny se jedná. Ve 4 případech se jednalo o rodinu úplnou a v 1 případě šlo o rodinu doplněnou. Naopak v žádném z hovorů se nevyskytla rodina neúplná.

Typ studované školy

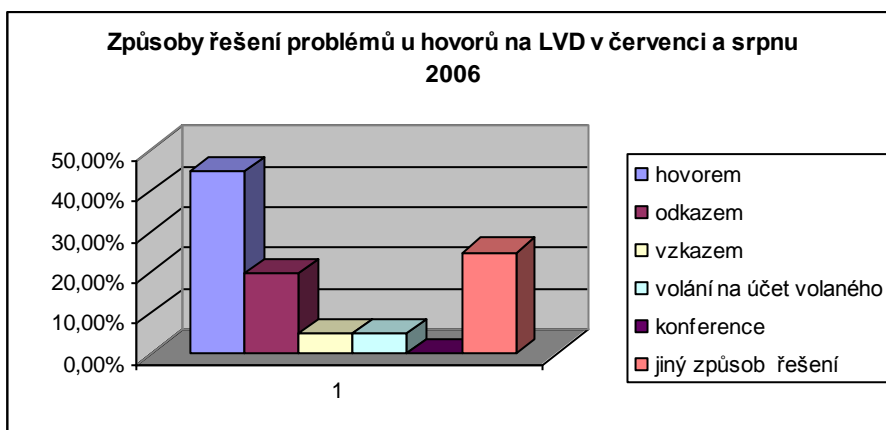
Typ studované školy	počet	procenta
základní škola	6	30,00%
jakýkoli typ střední školy	0	0,00%
žádná studovaná škola	0	0,00%
neurčeno	14	70,00%
celkem	20	100,00%

Celkem ve 14 případech v hovorech na LVD v daném období nešlo určit typ studované školy u volajícího klienta. V 6 případech se jednalo o základní školu. Naopak se v žádném z telefonátů nevyskytl jakýkoli typ střední školy či nebylo uvedeno, že by klient nestudoval žádnou školu.

Způsoby řešení problému

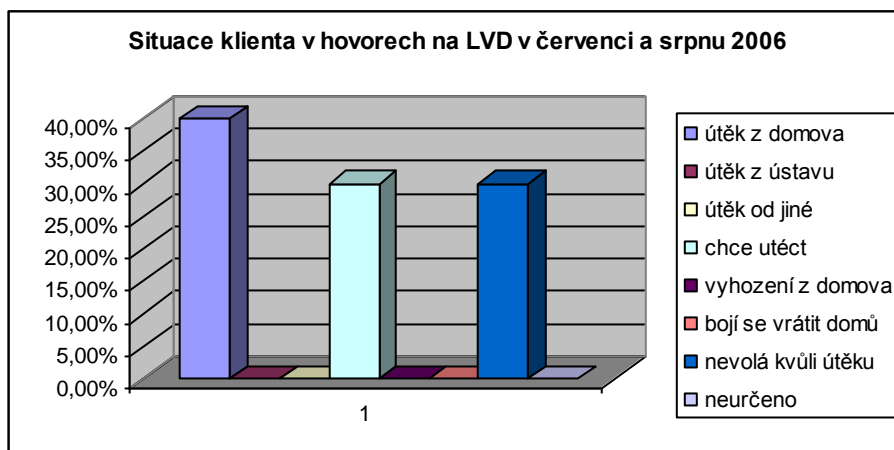
Způsoby řešení problému	počet	procenta
hovorem	9	45,00%
odkazem	4	20,00%
vzkazem	1	5,00%
volání na účet volaného	1	5,00%
konference	0	0,00%
jiný způsob řešení	5	25,00%
celkem	20	100,00%

Celkem v 9 případech se podařilo problém, udávaný klientem v příslušném časovém období, vyřešit přímo v rámci hovoru na LVD. V 5 případech byl zvolený tzv. „jiný způsob řešení“ problému. Ve 4 případech byl problém volajícího vyřešen předáním odkazu. V 1 případě byla použita speciální služba poskytovaná LVD, a to tzv. „vzkaz“, a rovněž tak v jednom případě byla použita telefonní služba „volání na účet volaného“. Naopak ani v jednom případě nebyla použita speciální služba LVD ve smyslu „konference“.

Situace klienta

Situace klienta	počet	procenta
útěk z domova	8	40,00%
útěk z ústavu	0	0,00%
útěk od jiné	0	5,00%
chce utéct	6	25,00%
vyhození z domova	0	0,00%
bojí se vrátit domů	0	0,00%
nevolá kvůli útěku	6	30,00%
neurčeno	0	0,00%
celkem	20	100,00%

Celkem v 8 případech se jednalo v hovorech na LVD v daném časovém období o situaci, kdy volající klient byl na útěku z domova. Celkem v 6 případech klient uvažoval o útěku. Stejným počtem volání je charakterizovaná i skupina klientů, kteří nevolali kvůli problematice útěku. Naopak v žádném hovoru se v tomto období nevyskytly tyto kategorie: útěk z ústavního zařízení, útěk od jiné osoby, vyhození z domova, obavy z návratu domů a rovněž tak žádný hovor nebyl zařazen do kategorie „neurčeno“.

Rozdělení klientů na útěku podle pohlaví

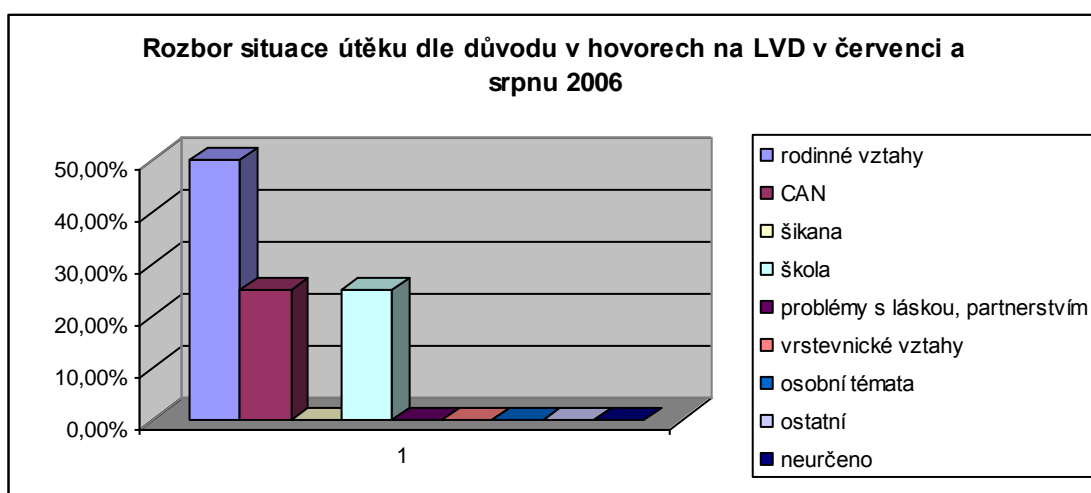
Rozdělení klientů na útěku podle pohlaví	počet	procenta
děvče	4	50,00%
chlapec	4	50,00%
celkem	8	100,00%

V daném časovém období bylo na útěku celkem 8 klientů, z toho se jednalo o 4 chlapce a rovněž tak 4 dívky.

Rozbor situace útěku dle důvodu

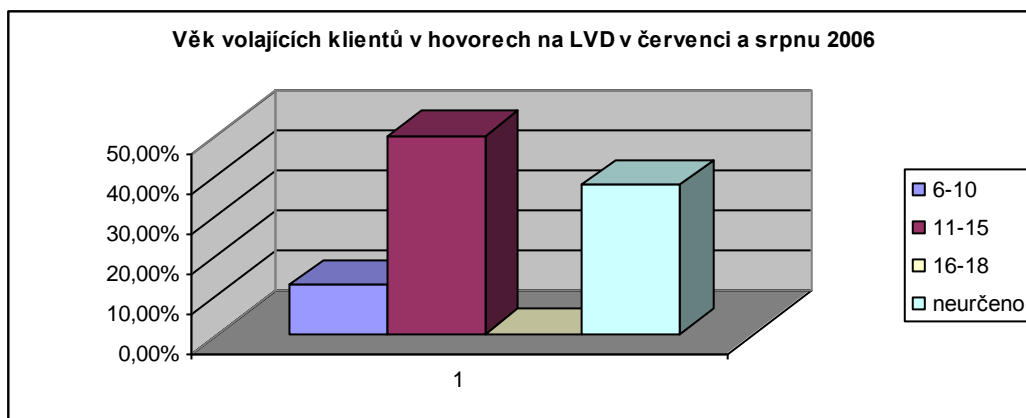
Rozbor situace útěku dle důvodu	počet	procenta
rodinné vztahy	4	50,00%
CAN	2	25,00%
šikana	0	0,00%
škola	2	25,00%
problémy s láskou, partnerstvím	0	0,00%
vrstevnické vztahy	0	0,00%
osobní témata	0	0,00%
ostatní	0	0,00%
neurčeno	0	0,00%
celkem	8	100,00%

Nejvíce klientů v daném časovém období udávalo jako důvod, který je k útěku uvedl, problémy v rodinných vztazích, celkem se jednalo o 4 případy. Na druhém místě se shodně ve 2 případech objevil syndrom CAN a škola. Naopak v tomto časovém období nebyla jako problém, vedoucí k útěku, jmenována šikana, rovněž tak problémy s láskou a partnerstvím, vrstevnické vztahy, osobní témata, kategorie ostatní a „neurčeno“ nebyly rovněž použity.

Věk volajících klientů na útěku

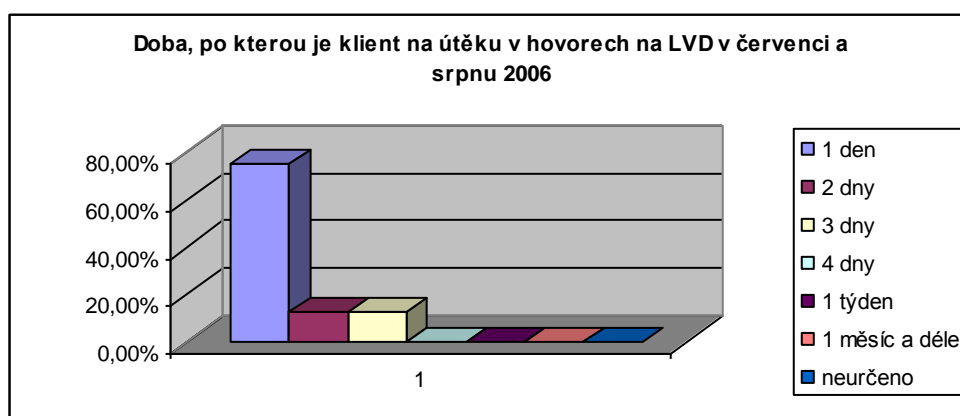
Věk volajících klientů na útěku	počet	procenta
6-10	1	12,50%
11-15	4	50,00%
16-18	0	0,00%
neurčeno	3	37,50%
celkem	8	100,00%

Ve 4 případech se v hovorech za dané časové období jednalo o věkovou kategorii 11 až 15 let. V kategorii „neurčeno“ byly zařazeni celkem 3 volající. Ve věkové kategorii 6 až 10 let se vyskytl 1 klient. Naopak do věkové kategorie 16 až 18 let nebyl zařazen ani jeden z přijatých hovorů.

Doba, po kterou je klient na útěku

Doba, po kterou je klient na útěku	počet	procenta
1 den	6	75,00%
2 dny	1	12,50%
3 dny	1	12,50%
4 dny	0	0,00%
1 týden	0	0,00%
1 měsíc a déle	0	0,00%
neurčeno	0	0,00%
celkem	8	100,00%

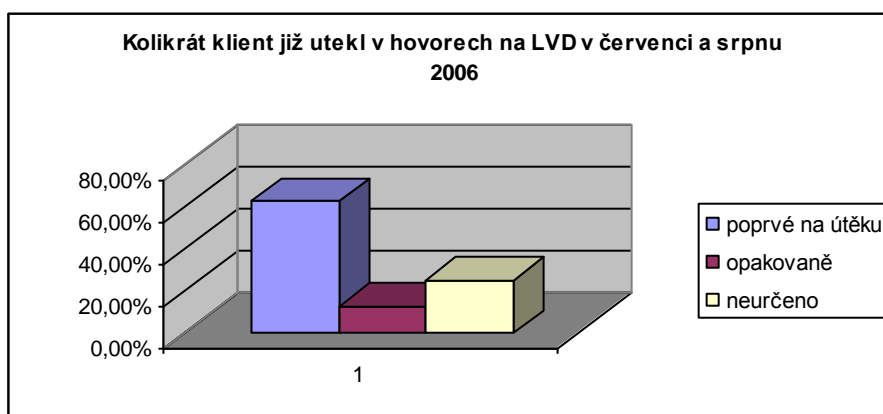

V hovorech, které byly na LVD v daném časovém období vedeny s volajícími klienty na útěku, byla nejčastěji udávaná doba, po kterou se volající na útěku nachází, jeden den – celkem v 6 případech. Shodně po jednom volání byla zaznamenána doba útěku 2 dny a 3 dny.

Naopak v kategoriích, označujících delší dobu strávenou na útěku či v kategorii „neurčeno“, nebyl zaznamenán žádný hovor.

Kolikrát klient již utekl

Kolikrát klient již utekl	počet	procenta
poprvé na útěku	5	62,50%
opakovaně	1	12,50%
neurčeno	2	25,00%
celkem	8	100,00%

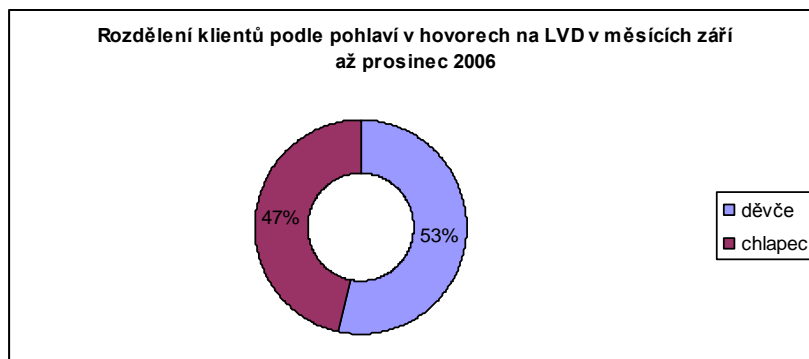
Nejvíce bylo v hovorech na LVD v daném časovém období zaznamenáno prvoútěků – celkem v 5 případech. Na druhém místě se umístily útěky, u kterých nebylo možné určit jejich četnost – celkově ve 2 případech. Pouze v 1 případě se jednalo o již opakovaný útek.

6.3 Statistika Linky vzkaz domů za září až prosinec 2006

V průběhu měsíců září, říjen, listopad a prosinec roku 2006 jsem na LVD přijala celkem 384 volání, z čehož jsem 339 řešila ihned na centrále a zbývajících 45 volání byly hovory tematické a v tomto důsledku dále řešené. Celková statistika viz Příloha č. 6.

Rozdělení klientů podle pohlaví

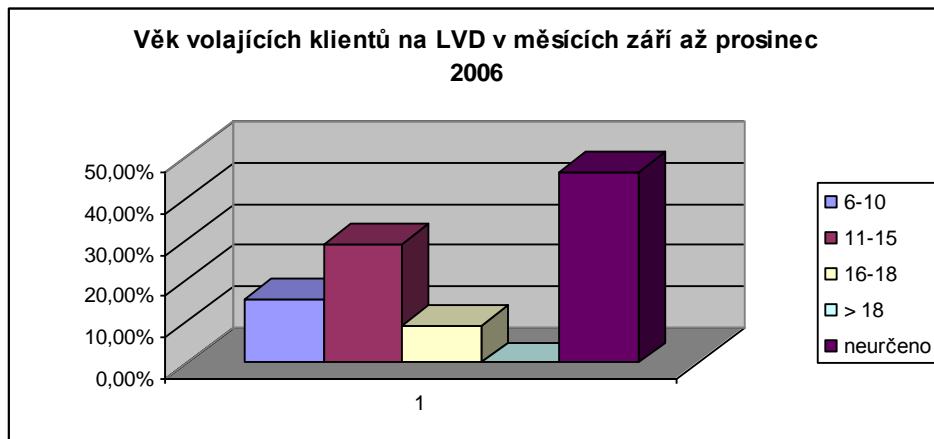
Statistika Linky vzkaz domů	celkem září až prosinec 2006	
	počet	procenta
děvče	24	53,33%
chlapec	21	46,67%
celkem	45	100,00%

V daném časovém období se s tematickými hovory na LVD dovolalo celkem 45 klientů, z toho bylo 24 dívek a 21 chlapců.

Věk volajících klientů

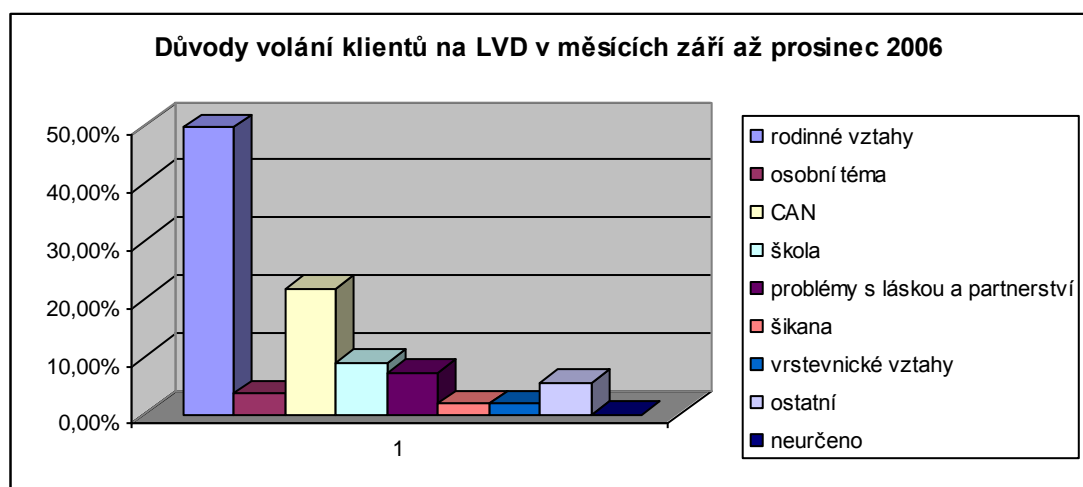
Věk volajících klientů	počet	procenta
6-10	7	15,56%
11-15	13	28,89%
16-18	4	8,89%
> 18	0	0,00%
neurčeno	21	46,67%
celkem	45	100,00%

Z celkového počtu 45 volajících nebylo možné věkovou hranici určit ve 21 případech, a proto byli zaznamenáni v kategorii „neurčeno“. Na druhém místě je s počtem 13 volajících věková skupina 11 až 15 let. Po 7 klientech má věková kategorie 6 až 10 let. Do věkové kategorie 16 až 18 let byli zařazeni 4 klienti. Naopak žádný z klientů nebyl starší 18 let.

Důvody volání klientů na LVD

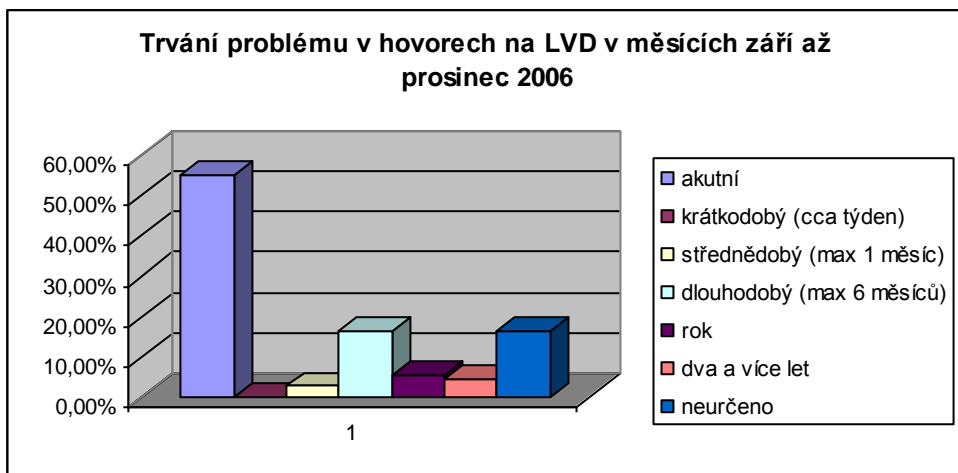
Důvody volání klientů na LVD	počet	procenta
rodinné vztahy	55	49,55%
osobní téma	4	3,60%
CAN	24	21,62%
škola	10	9,01%
problémy s láskou a partnerstvím	8	7,21%
šikana	2	1,80%
vrstevnické vztahy	2	1,80%
ostatní	6	5,41%
neurčeno	0	0,00%
celkem	111	100,00%

V daném časovém období se na LVD obracelo nejvíce klientů s tematikou rodinných vztahů – celkem v 55 případech. Druhým nejčastěji uváděným tématem byl syndrom CAN – celkem ve 24 případech. Třetím nejčastěji udávaným tématem byla kategorie škola, a to v 10 případech. V 6 případech byla zmiňována problematika v kategorii ostatní. Ve 4 případech byla uváděna témata v kategorii osobní. Shodně se ve 2 případech vyskytla problematika šikany a vrstevnických vztahů. Naopak žádné dítě se neobjevilo v kategorii „neurčeno“.

Trvání problému

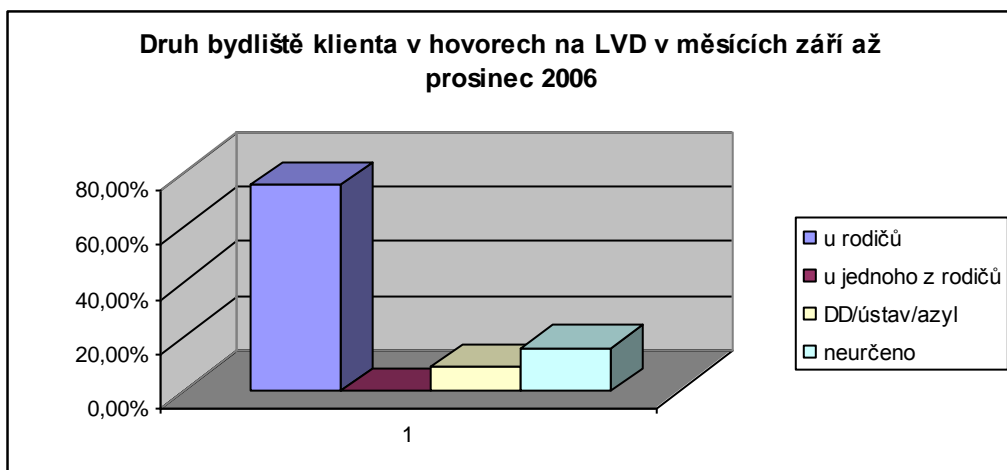
Trvání problému	počet	procenta
akutní	61	54,95%
krátkodobý (cca týden)	0	0,00%
střednědobý (max. 1 měsíc)	3	2,70%
dlouhodobý (max. 6 měsíců)	18	16,22%
rok	6	5,41%
dva a více let	5	4,50%
neurčeno	18	16,22%
celkem	111	100,00%

Největší počet klientů vnímalo svůj problém, se kterým na LVD v daném časovém období telefonovalo, jako akutní – celkem v 61 případech. Na druhém místě se pak umístily problémy dlouhodobého charakteru a problémy v kategorii „neurčeno“ – celkem v 18 případech. V 6 případech byly uváděné problémy vnímané volajícími klienty jako trvajících jeden rok. Celkem 5 problémů bylo volajícími klienty vnímáno jako trvajících dva a více let. Celkem 3 problémy byly charakterizované jako svým charakterem střednědobé. Naopak žádný problém nebyl vnímán jako krátkodobý.

Druh bydliště klienta

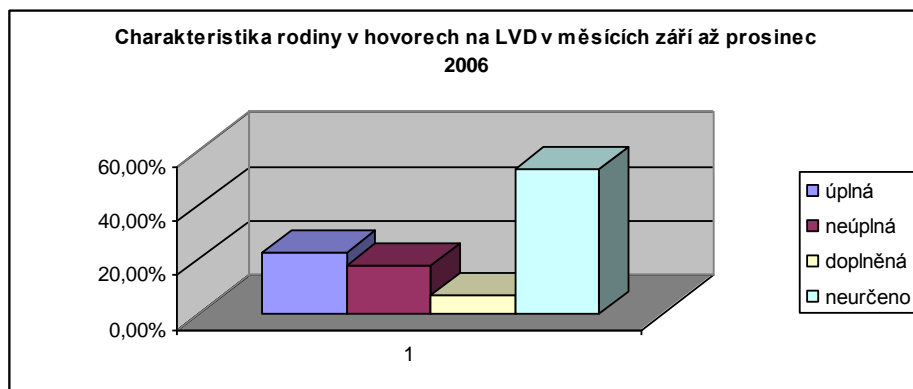
Druh bydliště klienta	počet	procenta
u rodičů	34	75,56%
u jednoho z rodičů	0	0,00%
DD/ústav/azyl	4	8,89%
neurčeno	7	15,56%
celkem	45	100,00%

V 34 případech se u volajících klientů v daném časovém období jednalo o bydliště u rodičů. V 7 případech nebylo u volajících možné druh jejich bydliště zjistit. Ve 4 případech volající uvedl jako svoje stávající bydliště dětský domov, ústav či azyl. Naopak v žádném hovoru se nejednalo o bydliště u jednoho z rodičů.

Charakteristika rodiny

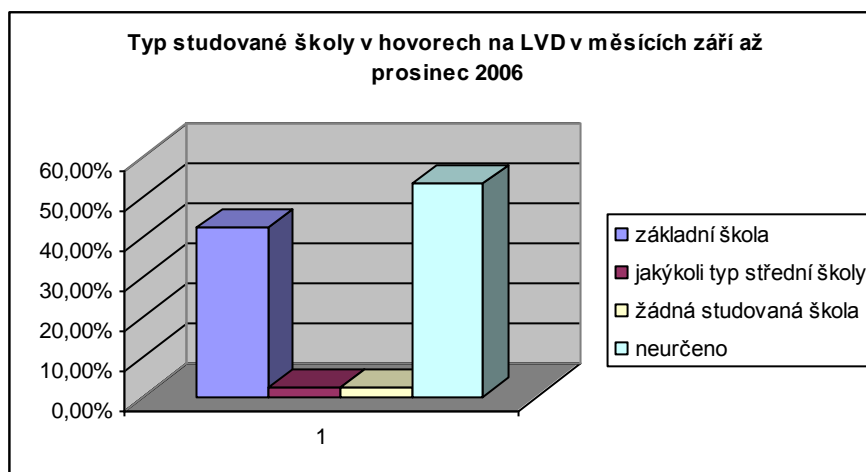
Charakteristika rodiny	počet	procenta
úplná	10	22,22%
neúplná	8	17,78%
doplňená	3	6,67%
neurčeno	24	53,33%
celkem	45	100,00%

Celkem ve 24 případech nešlo v hovorech na LVD v daném období určit, o jaký charakter rodiny se jedná. V 10 případech se jednalo o rodinu úplnou a v 8 případech šlo o rodinu neúplnou. Ve 3 případech se vyskytovala rodina doplněná.

Typ studované školy

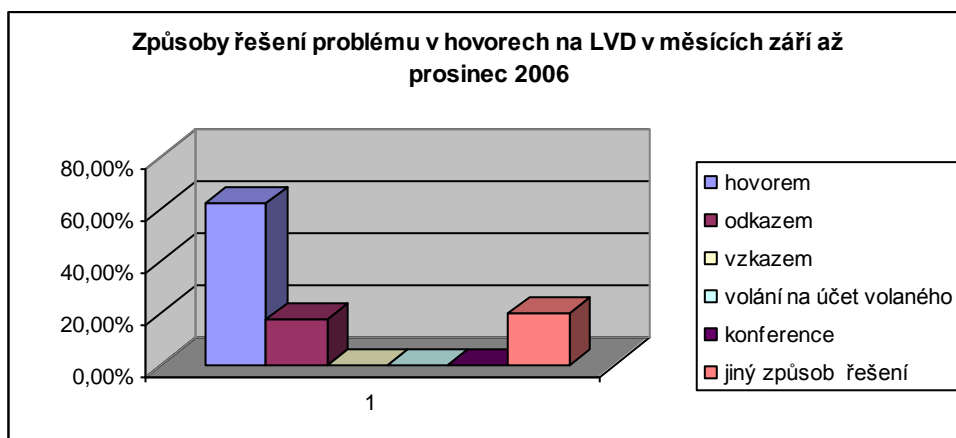
Typ studované školy	počet	procenta
základní škola	19	42,22%
jakýkoli typ střední školy	1	2,22%
žádná studovaná škola	1	2,22%
neurčeno	24	53,33%
celkem	45	100,00%

Celkem v 19 případech se v hovorech na LVD v daném období jednalo o základní školu. Celkem ve 24 případech nešlo určit typ studované školy u volajícího klienta. V 1 případě se vyskytl jakýkoli typ střední školy či rovněž tak v 1 případě bylo uvedeno, že klient nestuduje žádnou školu.

Způsoby řešení problému

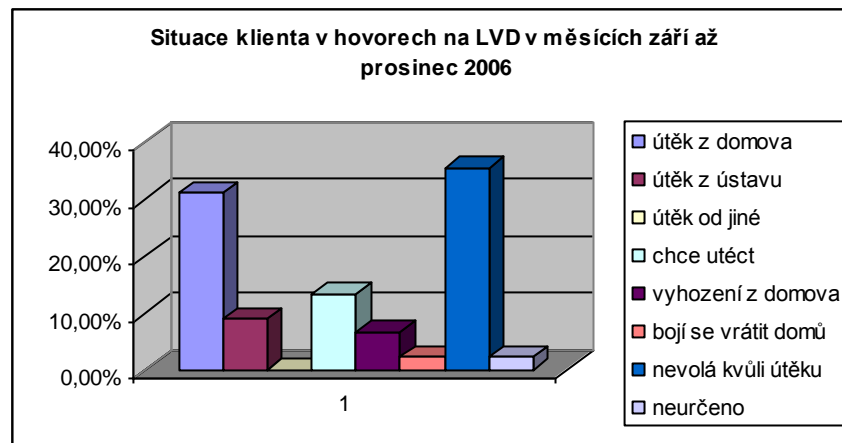
Způsoby řešení problému	počet	procenta
hovorem	28	62,22%
odkazem	8	17,78%
vzkazem	0	0,00%
volání na účet volaného	0	0,00%
konference	0	0,00%
jiný způsob řešení	9	20,00%
celkem	45	100,00%

Celkem ve 28 případech se podařilo problém, udávaný klientem v příslušném časovém období, vyřešit přímo v rámci hovoru na LVD. V 9 případech byl zvolený tzv. „jiný způsob řešení“ problému. V 8 případech byl problém volajícího vyřešen předáním odkazu. Naopak ani v jednom případě nebyla použita speciální služba LVD ve smyslu vzkazu a „konference“. Rovněž tak ani v jednom případě nebyla použita telefonní služba „volání na účet volaného“.

Situace klienta

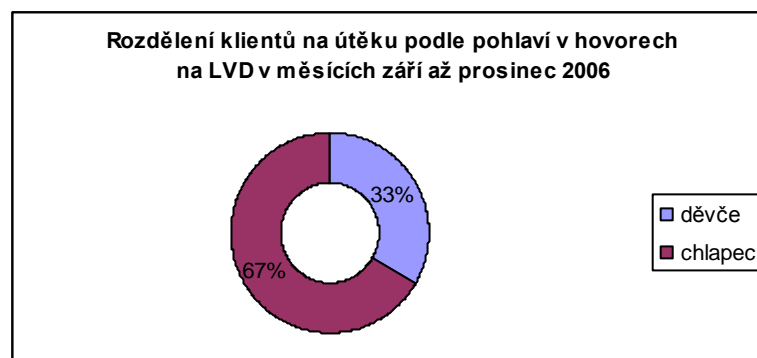
Situace klienta	počet	procenta
útěk z domova	14	31,11%
útěk z ústavu	4	8,89%
útěk od jiné	0	0,00%
chce utéct	6	13,33%
vyhození z domova	3	6,67%
bojí se vrátit domů	1	2,22%
nevolá kvůli útěku	16	35,56%
neurčeno	1	2,22%
celkem	45	100,00%

Celkem v 16 případech se jednalo v hovorech na LVD v daném časovém období o situaci, kdy klient nevolal kvůli problematice útěku. Celkem ve 14 případech se jednalo o útěk z domova. Celkem v 6 voláních klient uvažoval o útěku. Ve 4 hovorech se jednalo o útěk z ústavního zařízení. Ve 3 případech klient telefonoval kvůli vyhození z domova. V 1 hovoru se jednalo o situaci, kdy se volající obával vrátit domů, a rovněž tak v 1 případě nešlo danou situaci klienta specifikovat podle výše uvedených kategorií. Naopak v žádném hovoru klient neřešil situaci, že by utekl od jiné osoby, než od rodiče.

Rozdělení klientů na útěku podle pohlaví

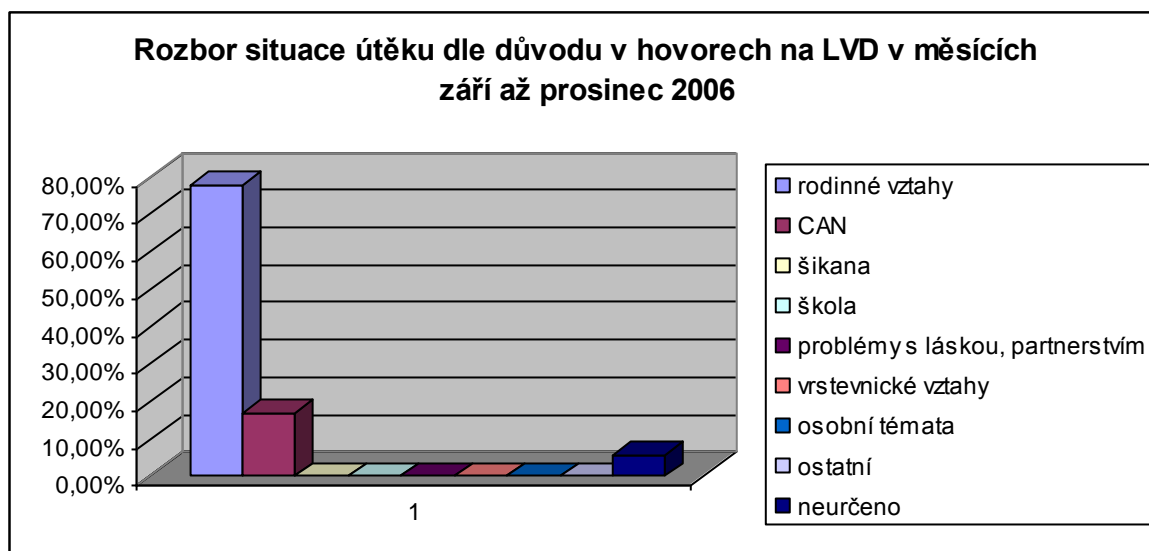
Rozdělení klientů na útěku podle pohlaví	počet	procenta
děvče	6	33,33%
chlapec	12	66,67%
celkem	18	100,00%

V daném časovém období se nacházelo na útěku celkem 18 klientů, z toho se jednalo o 12 chlapců a 6 dívek.

Rozbor situace útěku dle důvodu

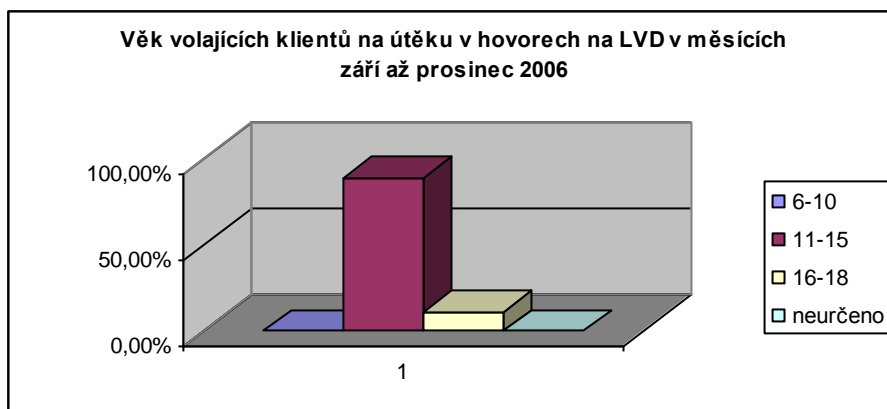
Rozbor situace útěku dle důvodu	počet	procenta
rodinné vztahy	14	77,78%
CAN	3	16,67%
šikana	0	0,00%
škola	0	0,00%
problémy s láskou, partnerstvím	0	0,00%
vrstevnické vztahy	0	0,00%
osobní témata	0	0,00%
ostatní	0	0,00%
neurčeno	1	5,56%
celkem	18	100,00%

Nejvíce klientů v daném časovém období udávalo jako důvod, který je k útěku vedl, problémy v rodinných vztazích, celkem se jednalo o 14 případů. Na druhém místě se ve 3 případech objevil syndrom CAN. V 1 případě nešlo určit přesný důvod klientova útěku a proto bylo toto volání zařazeno do kategorie „neurčeno“. Naopak v tomto časovém období nebyla jako problém, vedoucí k útěku, jmenována šikana, škola, rovněž tak problémy s láskou a partnerstvím, vrstevnické vztahy, osobní téma a kategorie „ostatní“.

Věk volajících klientů na útěku

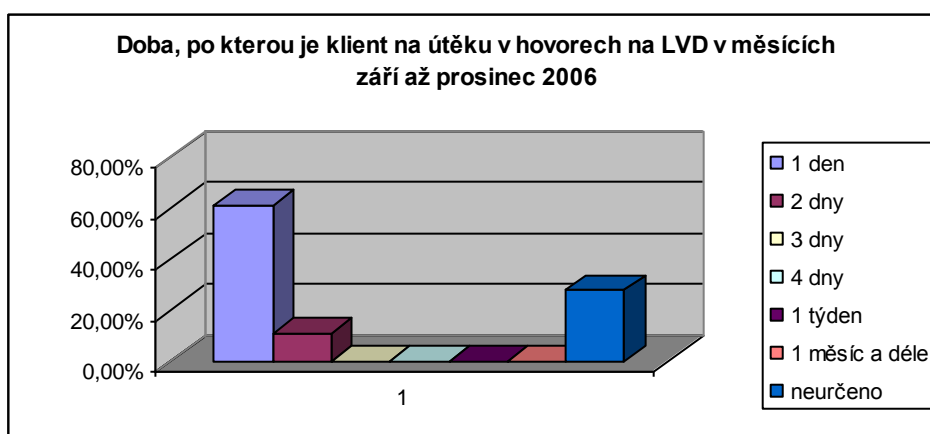
Věk volajících klientů na útěku	počet	procenta
6-10	0	0,00%
11-15	16	88,89%
16-18	2	11,11%
neurčeno	0	0,00%
celkem	18	100,00%

V 16 případech se v hovorech za dané časové období jednalo o věkovou kategorii 11 až 15 let. Celkově 2 klienti byli zařazeni dle svého věku do kategorie 16 až 18 let. Naopak do věkové kategorie 6 až 10 let nebyl zařazen ani jeden z přijatých hovorů a rovněž tak ani do kategorie „neurčeno“.

Doba, po kterou je klient na útěku

Doba, po kterou je klient na útěku	počet	procenta
1 den	11	61,11%
2 dny	2	11,11%
3 dny	0	0,00%
4 dny	0	0,00%
1 týden	0	0,00%
1 měsíc a déle	0	0,00%
neurčeno	5	27,78%
celkem	18	100,00%

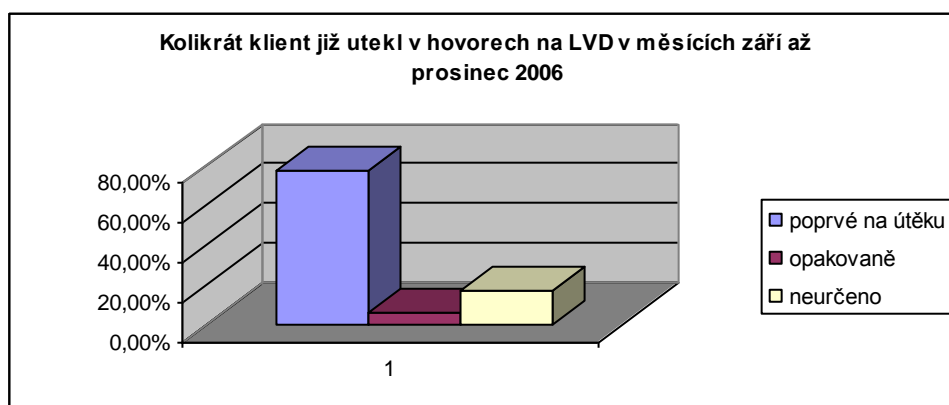

V hovorech, které byly na LVD v daném časovém období vedeny s volajícími klienty na útěku, byla nejčastěji udávaná doba, po kterou se volající na útěku nachází, jeden den – celkem v 11 případech. V 5 voláních nešlo určit, o jak dlouhou dobu na útěku se u klienta jedná. Ve 2 případech byla doba strávená na útěku charakterizována volajícím klientem jako

dva dny. Naopak v kategoriích, označujících delší dobu strávenou na útěku, nebyl zaznamenán žádný hovor.

Kolikrát klient již utekl

Kolikrát klient již utekl	počet	procenta
poprvé na útěku	14	77,78%
opakovaně	1	5,56%
neurčeno	3	16,67%
celkem	18	100,00%

Nejvíce bylo v hovorech na LVD v daném časovém období zaznamenáno prvoúteků – celkem ve 14 případech. Na druhém místě se umístily útky, u kterých nebylo možné určit jejich četnost – celkově ve 3 případech. Pouze v 1 případě se již jednalo o opakovaný útek.

6.4 Shrnutí výsledků praktické části

Výsledky a závěry uváděných kazuistik a získaných statistických dat jednoznačně potvrzují skutečnosti, o kterých hovořím v teoretické části práce. Konkrétně se jedná o potvrzení toho, že se na Linku obracejí ve větší míře dívky, než chlapci, že nejčastější věková skupina volajících klientů se pohybuje v rozmezí od 11 do 15 let, tj. většinou se jedná o žáky základních škol, ale že na druhé straně srovnatelný počet dětí odmítá svůj věk v hovorech sdělit. Praktická část plně ukazuje, že děti nejčastěji spatřují příčiny svých problémů v rodinných vztazích a v rodinné komunikaci vůbec. Na druhém místě se nejčastěji objevuje syndrom CAN a na třetím místě pak problematika, vyplývající ze školní docházky dětí. Drtivá většina případů volajících dětí byla akutního charakteru, což ve svém důsledku zvyšuje důležitost Linky, na kterou se tak děti obracejí v akutní krizi. Zajímavým zjištěním je skutečnost, že k vyřešení většiny problémů postačil pouze vlastní hovor s klientem, schopnost a ochota poskytnout mu dostatečný časový prostor pro jeho vyjádření, při kterém si velmi často sám přichází na to, jak situaci vyřešit vlastními dostupnými prostředky. Neméně zajímavým poznatkem je skutečnost, že většina volajících žije s oběma rodiči ve společné domácnosti a jedná se o rodiny úplné. Z takovýchto rodin většina volajících ale, dle získaných poznatků, dříve či později utíká. Linka je pak následně kontaktována především těmi, kdo utíkají poprvé. V neposlední řadě získaná data ukazují, v jak velkém procentu je Linka zneužívána těmi, kteří na ní nevolají proto, že by potřebovali pomoc, ale tuto činnost vnímají pouze jako zdroj své zábavy.

Závěr

Cílem mojí bakalářské práce bylo poukázat na důležitost a velmi aktuální význam problematiky útěkářství u dětí a mládeže v České republice, a to prostřednictvím praktických i teoretických zkušeností získaných vedle studia také letitou prací na Lince vzkaz domů. V práci uvedené argumenty bych ráda doplnila o dvě informace z letošního roku. První z nich se týká projektu Národního koordinačního mechanismu pátrání po pohřešovaných dětech, který v dubnu letošního roku představil tehdejší ministr vnitra Ivan Langer na tiskové konferenci. Jednání se mj. účastnil i zástupce Evropské federace pro pohřešované a sexuálně zneužívané děti. Cílem projektu je zrychlit a zefektivnit pátrání po pohřešovaných dětech, neboť jejich počet v celé Evropské unii stále roste. Základním předpokladem dosažení cíle je pružný systém výměny informací a efektivní spolupráce státních i nestátních institucí (soukromého sektoru, médií, nevládních organizací apod.). Projekt by se měl týkat především dětí mladších 15 let, pokud by se nacházely v ohrožení života nebo zdraví – například dětí, které potřebují užívat léky. Podobný systém využívá již v Evropské unii například Francie, Belgie, Nizozemsko, Lucembursko, Británie a Řecko. Projekt nebyl zatím uveden plně do praxe, neboť jednání o připomínkách k němu nejsou dosud uzavřena.

Na obdobném principu efektivní spolupráce mezi institucemi, do jejichž působnosti spadá péče o ohrožené děti a jejich rodiny, je založen Systém včasné intervence. Jeden z pilířů, na kterých je projekt postaven, tvoří Tým pro mládež, který je složen ze zástupců OSPOD, Policie ČR, justičních orgánů, Probační a mediační služby ČR, obecní policie, úřadů práce, zdravotnických zařízení, škol a školských zařízení a nestátních neziskových organizací. Tým koordinuje činnost v lokalitě a vytváří podmínky pro efektivní práci s dětmi a jejich rodinami. Uvedený projekt je zatím realizován pouze v některých městech. Do budoucna je však počítáno s jeho celostátním rozšířením.

Summary

Problematika útěkářství dětí a mládeže v České republice z pohledu Linky vzkaz domů

Problems about child's and juvenil's runaway in Czech Republic in the view of the Home Message Line

Renata Koňáková

The main aim of this study was primarily to describe problems of child/young run away from home in the Czech Republic and also shows experiences from Message Home Line, which is service point on mentioned population. The theme run away from home interferes in many different spheres and problems, especially reasons and course of escaping and also causes and affects which emerge after each escape in short or long term.

I outlined the study in six fundamental parts. First four are theoretical. In part one I present most common problems of childhood, which are jointed with run away from home. I describe most common complication in family relations and in communication inside family, problems connected with coevals and partners relationship, main problems in school and school attendance and I have to mention contemporary important topic the Child Abuse and Neglect syndrome (CAN).

Part two point to concrete characterization run away from home child, namely mental, physical, and social and law aspects. This chapter aim to time and frequent aspect of escaping. Further details describe modality of run away from home or sanatorium and relatively new phenomenon vagrancy among children and adults.

Chapter three attend to missing child from the standpoint of International Missing Children's Day and Czech corresponding Forget-me-not day.

Chapter four targets mentioned Message Home Line, thus the line which provides crisis intervention for children, who are on escaping or be considering it. Parents have the opportunity to turn to the Message Home Line and leave a message for a runaway child, whom they expect to call the line. This chapter also describes cooperation whit police and social service and educational and publishing activity provided by Message Home Line.

Chapter five focused on practical part of this study. In an effort to show connection of the child and a consultant of the Message Home Line I present five basic stories, which contents possible problems of family background, problems at school, home or sanatorium

escaping, expelled from home and last but not least Child Abuse and Neglect syndrome action. In the last chapter I present my own record in final statistic of Massage Home Line calls, which I realized in terms May – December 2006.

During the work on this study I am reassured my conviction, that for prevent further possible escaping from home, is necessity to paid attention to comprehend causes that lead to run away from home or from sanatorium. This comprehension must be in community as a whole.

Poznámkový aparát k jednotlivým kapitolám

1. Na Lince vzkaz domů považujeme za dítě osobu do 18 let, za mladistvého osobu ve věkovém rozmezí od 15 do 18 let a za mládež nestudující osoby do 18 let a studenty do 26 let věku. Pokud to v textu práce není právně důležité, např. z hlediska práv či odpovědnosti dítěte apod., používám pojem „dítě“ v širším slova smyslu všech výše uvedených osob, které se na Linku vzkaz domů obracejí, ale samozřejmě přiměřeně v kontextu dané pasáže práce.
2. Zkratky LVD nebo Linka či další zkratky, uvedené v Seznamu zkratk, používám v textu této práce. V nadpisech jejich jednotlivých částí však ponechávám nekrácená označení, jedinou výjimkou je zkratka syndromu CAN.
3. Ke statistickým datům považuji za nutné učinit tuto poznámku: Data, nashromážděná v databázi LVD, jsou sice dostatečně početná, ale při jejich interpretaci je třeba brát v úvahu některá omezení.:
 - * předně jde o data, získaná pouze od těch dětí, které se rozhodly svěřit se svými problémy právě Lince, a tudíž je nelze zobecnit na celou dětskou populaci
 - * protože klienti volají na Linku zásadně anonymně, nelze zaručit stoprocentní pravdivost sdělovaných informací
 - * záleží na zkušenosti, tedy na subjektivním posouzení, každého konzultanta Linky, jak příčinu útěku zařadí a zapíše
 - * uváděný počet řešených témat se automaticky nemusí rovnat počtu volajících dětí; jeden hovor může být veden na více různých témat, stejně tak jeden klient může volat opakovaně kvůli stejnému problému.

Přes zmíněná úskalí jsou pro nás nashromážděná data velice cenná, a to především proto, že jsou sdělována dětmi samotnými a nejsou zkreslena zprostředkovatelem. Umožňují nám zjistit, jak děti vnímají a prožívají různé situace, které dospělým mnohdy ani nepřipadají jako krizové, a přesto děti je mohou vnímat jako naprosto neřešitelné.
4. Podle ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění, se zletilosti nabývá zásadně dovršením osmnáctého roku věku. Slovo zásadně znamená, že před dosažením uvedeného věku lze nabýt zletilosti dříve, a to uzavřením manželství.
5. Z výroční zprávy Nadace Naše dítě za rok 2008 vyplývá, že:

- * v uvedeném roce bylo českým úřadům oznámeno tělesné a psychické týrání dětí v 1 239 případech. Oproti roku 2007 jde o nárůst o 34 případů. Nejčastěji jsou oběťmi dívky a chlapci ve věku od 6 do 15 let. V 53 případech bylo týrání spácháno na dětech mladších než 1 rok;
 - * v 739 případech bylo dítě sexuálně zneužito. Nezletilí jsou často nuceni k dětské prostituci a pornografii. Ve 21 případech byly zneužity děti mladší tří let;
 - * u 798 dětí došlo k týrání a sexuálnímu zneužití v úplných rodinách. Pachatelé byli rodinní příslušníci a blízcí dětí;
 - * v 60 případech skončilo v posledních letech týrání dítěte jeho úmrtím. Těchto případů v republice drasticky přibývá. V roce 2005 na následky týrání zemřelo 10 dětí, v roce 2007 bylo utýráno 20 dětí, v roce 2008 bylo zavražděno 15 dětí;
 - * násilné útoky na dětech, odehrávající se doma za zavřenými dveřmi, jsou odhaleny pouze zřídka;
 - * statistiky jsou pouhou špičkou ledovce, utajených případů jsou až desetitisíce;
 - * podle policejních statistik bylo od ledna do konce září 2008 spácháno 8 556 trestných činů z okruhu týrání, pohlavního zneužívání a zanedbání povinné výživy.
6. Ze statistiky LB za rok 2008 vyplývá, že syndrom CAN obsadil v počtu volajících dětí páté místo s 2 622 telefonáty, tj. s 8 % (srovnání s lety předchozími je výmluvné: v roce 2007 - 2 031 volajících, tj. 6,8 % těchto hovorů, v roce 2006 - 5,3 % a v roce 2005 – 4,9 % předmětných hovorů). E-mailovou poradnu LB oslovilo v loňském roce 100 dětí, což činí 13 %. Chat Linky bezpečí kontaktovalo v témže období 9 % klientů, což staví tuto problematiku na čtvrté místo. Z tiskové zprávy LB, zveřejněné v březnu 2008 v Informačním servisu prevence kriminality, který vydává odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR, vyplývá, že měsíčně se průměrně na uvedené téma dovolá LB 170 dětí. Současně je však zdůrazněno, že podle odborných dohadů je v České republice týráno až čtyřicet tisíc dětí.
7. V roce 2008 uskutečnila společnost GfK Praha pro Nadaci Naše dítě dva výzkumy, zaměřené na postoj veřejnosti k problematice týrání dětí. Pokud jde o oznamovací povinnost, průzkum ukázal, že téměř tři čtvrtiny respondentů vědí, co tato zákonná povinnost znamená. Pouze 6 % respondentů však sdělilo, že si myslí, že lidé obecně svojí oznamovací povinnost plní. Za hlavní příčinu neplnění považovali respondenti

nezájem a lhostejnost (57 %) a dále strach (39 %). Za další možné důvody označili zasahování do soukromí a neinformovanost nebo komplikace.

8. Hrozivá statistická čísla roku 2007 vedla Nadaci Naše dítě k tomu, že v roce 2008 vyhlásila kampaň, jejímž cílem bylo upozornit veřejnost na formy psychického a fyzického týrání dětí, na problematiku komerčního sexuálního zneužívání nezletilých a informovat veřejnost o oznamovací povinnosti, dané trestním zákonem. Symbolem kampaně byla červená karta s píšťalkou. Na píšťalku mohou děti zapískat, když je jim ubližováno. Červená karta říká STOP násilí páchanému na dětech, podobně jako červená karta za nečistou hru v kopané. Kampaň doprovázely dvě velké veřejné akce, které zahrnovaly i soutěže pro děti, při kterých se hravou formou seznamovaly s dětskými právy. V rámci tiskové konference a následně v médiích, prostřednictvím ploch v MHD a na dalších veřejných místech byly prezentovány osvětové letáky, plakáty a jiné materiály.
9. Konference ze dne 18.4.2006, pořádaná Sdružením Linka bezpečí.
10. Občanské sdružení Dům otevřených možností (DOM).
11. Albert Pesso a jeho žena Diane Boyden během čtyřicetileté terapeutické praxe společně objevili a popsali systém potřeb a genetické přirozenosti člověka a vytvořili rámec toho, jak tento systém funguje na obecné úrovni. Závěry jejich teorie (běžně označované jako PBSP – Pesso Boyden Systém Psychomotor) byly mnohokrát potvrzeny v klinické psychoterapeutické praxi i posledními výzkumy na poli neurologie.
12. Osoba hledaná je ta, u níž orgán činný v trestním řízení nebo jiný oprávněný orgán rozhodl o omezení, které je podle právních předpisů povinna provést Policie a ke kterému je třeba osobu nejprve vypátrat. V tomto případě se jedná o osobu, jejíž pobyt není znám a jejíž účast na úkonech trestního, občanskoprávního nebo správního řízení je nezbytná. Z hlediska trestního práva se jedná především o podezřelé, obviněné, svědky, osoby, na které byl vydán zatykač, případně které uprchly z výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody nebo z infekční izolace zdravotnického zařízení.
13. Citováno Kloubkem ze Závazného pokynu policejního prezidenta č. 105/2005, kterým se upravuje postup při pátrání po osobách a věcech, ve znění Závazného pokynu policejního prezidenta č. 139/2007.
14. Použijeme-li národní statistiky, pak např. v USA se počet ročně pohřešovaných dětí pohybuje kolem 800 000 až 1 300 000. V Kanadském registru evidují ročně přibližně 60 000 zmizelých dětí, ve Francii 35 000. Statistiky z Belgie uvedly v roce 2001, že

Child Focus registroval celkem 2 426 pohřešovaných dětí. Děti na útěku se podílely na tomto počtu v poměru 45 %, čtvrtinu tvořily děti, unesené jedním z rodičů do zahraničí. Další čtvrtina zahrnovala malé děti, které přijely do země bez rodičů. (Hellebrandová, 2005)

15. V roce 2002 bylo vyhlášeno pátrání po 8 434 osobách mladších 18 let, z toho 8 357 pátrání bylo v průběhu roku odvoláno, takže pohřešováno zůstalo 77 dětí a mladistvých. V roce 2003 bylo vyhlášeno 9 280 pátrání, z nichž 9 239 bylo časem odvoláno, takže počet pohřešovaných dětí a mladistvých představoval 41 osob. V roce 2004 se počet pohřešovaných osob zvýšil na 9 965, vypátráno bylo 9 624, v pátrání zůstalo do roku 2005 celkem 341 osob mladších 18 let. V roce 2005 bylo Policií vyhlášeno pátrání po 10 502 nezletilcích, což je oproti roku 2001 nárůst o 3 250 případů. V roce 2006 bylo vyhlášeno 9 780 pátrání, z nichž 9 719 bylo časem odvoláno, takže počet pohřešovaných dětí představoval 61. V roce 2007 bylo vyhlášeno 8 696 pátrání, z nichž 8 656 bylo časem odvoláno, takže v pátrání zůstalo 40 dětí. (Výroční zpráva Nadace Naše dítě za rok 2008)
16. Z oficiálních statistik Policie nelze zjistit, kolik dětí nebylo v průběhu let vůbec nalezeno či kolik pohřešovaných dětí, které nebyly vypátrány v daném roce, bylo vypátráno později, tj. v letech dalších, či zda vůbec byly nalezeny (v této souvislosti není jasné, zda jsou ve statistických číslech za příslušný rok zahrnuty případy z let předchozích). Rovněž nelze z těchto statistik získat podrobnější údaje o pohřešovaných dětech (např. podle pohlaví) a o důvodech jejich zmizení. To znamená, zda se jednalo o pouhý útěk či o spáchání trestného činu na dítěti, například únosu. A to ačkoliv se, dle informací Policie, tato skutečnost u každého ukončeného případu zaznamenává. (www.nasedite.cz)
17. Ve smyslu ustanovení § 3 písm. a) zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění, se sociální službou rozumí činnost nebo soubor činností podle tohoto zákona, zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.
18. Na Lince je kladen důraz na předávání služeb, při kterém si pracovníci navzájem sdělují informace o uskutečněných hovorech, případně o nevyřízených vzkazech. Každý konzultant je povinen pročíst si po příchodu na službu mimo jiné všechny záznamy hovorů za dobu, která uplynula od jeho poslední služby. Pečlivé předání služby a důkladné prostudování hovorů zajišťuje dítěti, které volá opakovaně, že nemusí svůj problém znovu opakovat jinému konzultantovi.

19. Podle Vyhnákové (in Vodáčková, 2002) má telefonování s dětmi své zásady a specifické techniky hovoru, jako např.:

- * každý telefon, kdy dítě volá, bereme vážně. To, co vypadá jako legrace, může při třetím zazvonění vést k otázce, k čemu Linka slouží. Když máme dojem, že si dítě opakovaně dělá legraci, vysvětlíme mu, že se v této chvíli nemůže dovolat někdo, kdo to naléhavě potřebuje
- * zeptáme se na počátku hovoru, kolik je dítěti let
- * přizpůsobíme tempo řeči tempu dítěte
- * užíváme jazyk dítěte, neopravujeme jeho výrazy, volíme jednoduché věty
- * oceníme nápad dítěte, že telefonuje
- * zjistíme kontext situace, ve které se dítě právě nachází, hledáme spojení
- * nenecháme dítě dlouho mlčet
- * hovory směřujeme k řešení situace.

20. Forma skupinové supervize, zaměřená na to, jak klient svými očekáváními formuje vztah mezi sebou a pomáhajícím profesionálním pracovníkem.

Seznam odborné literatury

- Děti a jejich problémy*. Sborník studií. Praha: Sdružení Linka Bezpečí 2005, 143 s. ISBN 80-239-4482-7
- BROŽA, J. 2006. „K čemu útek?“. *Přirozená etapa na cestě ke svobodě*. In *Dítě a dospívající na útěku*. Sborník z konference. Sdružení Linka Bezpečí. 13 s.
- DUNOVSKÝ, J. - DYTRYCH, Z. - MATĚJČEK, Z. et al. 1995. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. I. vyd. Praha: Grada Publishing. 248 s. ISBN 80-7169-192-5
- ELLIOTT, J. - PLACE, M. 2002. *Dítě v nesnázích – prevence, příčiny, terapie*. Přel. J. Kubátová, J. Štěpo. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 206 s. ISBN 80-247-0182-0
- HARTL, P. - HARTLOVÁ, H. 2000. *Psychologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál. 774 s. ISBN 80-7178-303-X
- HELLEBRANDOVÁ, K. 2005. Dítě na útěku. In *Děti a jejich problémy – sborník studií*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. 143 s. ISBN 80-239-4482-7
- KLIMEŠ, J. 2009. Globální výchovná nejistota. In *Bulletin Sdružení Linka bezpečí, číslo únor/březen 2009*. 16 s.
- KLOUBEK, M. *Pátrání Policie ČR po pohřešovaných dětech na útěku*. Příspěvek na konferenci Dítě a dospívající na útěku, pořádané Sdružením Linka bezpečí 18. 4. 2006, Praha, nepublikováno.
- MATĚJČEK, Z. 1992. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 223 s. ISBN 80-04-25236-2
- MATĚJČEK, Z. 1991. *Praxe dětského psychologického poradenství*. I. vyd. Praha: SPN. 335 s. ISBN 80-04-24526-9
- MATOUŠEK, O. - KOLÁČKOVÁ, J. - KODYMOVÁ, P. et al. 2005. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vyd. Praha: Portál. 351 s. ISBN 80-7367-002-X
- MATOUŠEK, O. 2003a. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. I. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 124 s. ISBN 80-901424-7-8
- MATOUŠEK, O. 2003b. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál. 287 s. ISBN 80-7178-549-0
- MATOUŠEK, O. 1995. *Ústavní péče*. I. vyd. Praha: SLON. 138 s. ISBN 80-85850-08-7
- MATOUŠEK, O. - KROFTOVÁ, A. 1998. *Mládež a delikvence*. 1. vyd. Praha: Portál. 335 s. ISBN 80-7178-226-2
- MUFSONOVÁ, S. - KRANZOVÁ, R. 1996. *O týrání a zneužívání*. I. vyd. Praha: NLN. 131 s. ISBN 80-7106-194-8

- NEBUŽELSKÁ, M. 2005. *Děti na útěku. Prevence kriminality dětí a mládeže*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. 14 s.
- PÖTHE, P. 1996. *Dítě v ohrožení*. I. vyd. Praha: G plus G. 143 s. ISBN 80-901896-5-2
- SAK, P. 2000. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. 1.vyd. Praha: Petrklíč. 291 s. ISBN 80-7229-042-8
- SVOBODOVÁ, M. *Dítě na útěku*. Příspěvek na konferenci Dítě a dospívající na útěku, pořádané Sdružením Linka bezpečí 18. 4. 2006, Praha, nepublikováno.
- ŠPATENKOVÁ, N. et al. 2004. *Krizová intervence pro praxi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing. 197 s. ISBN 80-247-0586-9
- VÁGNEROVÁ, M. 2004a. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál. 870 s. ISBN 80-7178-802-3
- VÁGNEROVÁ, M. 2004b. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. 1. vyd. Praha: Karolinum. 170 s. ISBN 80-7184-488-8
- VÁGNEROVÁ, M. 2000. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál. 522 s., ISBN 80-71783-08-0
- VODÁČKOVÁ, D et al. 2002. *Krizová intervence*. I. vyd. Praha: Portál. 544 s. ISBN 80-7178-696-9

Seznam jiných zdrojů

www.childline.org

www.internethelpline.cz

www.linkabezpeci.cz

www.nasedite.cz

www.vzkazdomu.cz

Seznam základních právních předpisů a mezinárodních smluv

- * Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., **o přijetí Úmluvy o právech dítěte**
- * Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., **o vyhlášení Listiny základních práv a svobod** jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění
- * Zákon č. 94/1963 Sb., **o rodině**, v platném znění
- * Zákon č. 359/1999 Sb., **o sociálně-právní ochraně dětí**, v platném znění
- * Zákon č. 108/2006 Sb., **o sociálních službách**, v platném znění
- * Zákon č. 109/2002 Sb., **o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů**, v platném znění
- * Zákon č. 283/1991 Sb., **o Policii České republiky**, v platném znění
- * Zákon č. 140/1961 Sb., **trestní zákon**, v platném znění
- * Zákon č. 141/1961 Sb., **o trestním řízení soudním (trestní řád)**, v platném znění
- * Zákon č. 40/1964 Sb., **občanský zákoník**, v platném znění
- * Zákon č. 99/1963 Sb., **občanský soudní řád**, v platném znění
- * Zákon č. 500/2004 Sb., **správní řád**, v platném znění
- * Zákon č. 20/1966 Sb., **o péči o zdraví lidu**, v platném znění
- * Zákon č. 100/1988 Sb., **o sociálním zabezpečení**, v platném znění

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Sdružení Linka bezpečí – informační plakát k Pomněnkovému dni – rok 2005

Příloha č. 2 – Linka vzkaz domů – informační plakát o poslání Linky – září 2003

Příloha č. 3 – Linka vzkaz domů – informační plakát o poslání Linky – rok 2005

Příloha č. 4 – Statistika Linky vzkaz domů – květen a červen 2006

Příloha č. 5 – Statistika Linky vzkaz domů – červenec a srpen 2006

Příloha č. 6 – Statistika Linky vzkaz domů – září až prosinec 2006